T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

LOBİ FAALİYETLERİNİN ULUSLARARASI SİYASET ALANINDAKİ POLİTİK ETKİLERİ: ABD – TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

Yüksek Lisans Tezi

Esra KARAASLAN

200010246

İSTANBUL, 2020

T.C. İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

SİYASET BİLİMİ ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

LOBİ FAALİYETLERİNİN ULUSLARARASI SİYASET ALANINDAKİ POLİTİK ETKİLERİ: ABD – TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

Yüksek Lisans Tezi

Esra KARAASLAN

200010246

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Başak ÖZORAL

İSTANBUL, 2020

T.C. İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Tezli

Yüksek Lisans programı öğrencisi Esra KARAASLAN 'ın Lobi Faaliyetlerinin Uluslararası Siyaset Alanındaki Politik Etkileri : ABD - Türkiye Karşılaştırması başlıklı tez çalışması, Enstitumuz Yonetım Kurulu23.06.2020 tarih ve 2020-510/02 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir

	UNVANI, ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE
TEZ DANIŞMANI	Dr. Barak Özoral	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. İlke Civelekoğlu	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Umut Uzer	

ENS.FR.Y15 06.11.2017

ÖZET

Dünyada, özellikle küreselleşen dünya sistemi içinde belli kazanımlar elde etmeyi amaçlayan bütün örgütler, farklı boyutlarda lobi faaliyetleri yürütmektedirler. ABD'de başta etnik gruplar olmak üzere küresel şirketler, sivil toplum kuruluşları, güçlü dini gruplar ve sendikalar da hep bir lobi faaliyeti içindedir. Sözü edilen her bir aktör, ABD genelinde güçlü ve kendi kapasitelerine göre sonuçlar üzerinde etkili olacak seviyede lobi faaliyetlerine önem vermektedir. Ermeni ve Yahudi lobilerinin bu alanda çok aktif oldukları bilinmektedir. Türkiye'nin hükümet bazında lobicilik faaliyetlerine yeteri kadar önem vermemiş olması, bu görevin ağırlıklı olarak dernekler ve işadamlarınca yürütülmesine neden olmuştur. Özellikle yurtdışında yaşayan Türklerin kurdukları Türk Amerikan İş Adamları Derneği gibi ekonomi kurumları ve işadamları tarafından kurulan dernekler, Türkiye'nin tanıtılması konusunda önemli katkılarda bulunmaktadır. Çağımızda sayıları her geçen gün artan Türk Amerikan çatı örgütleri ile derneklerinin Türkiye'nin çıkarları ile ilgili birçok konuda birlikte hareket etmelerine karşın ilgi odaklarının ve gündemin farklılaşması, dernekler arasındaki rekabet ile Türk siyasetinde yaşanan gelişmeler, bu lobi gruplarının performansını etkilemektedir. Bu çalışmada lobicilik faaliyetlerinin bölgesel siyasal ve ticari ilişkileri nasıl etkilediği, bu alanda öne çıkan Yahudi ve Ermeni lobilerinin özellikleri üzerinde durulduktan sonra Türkiye'nin bu faaliyetlerdeki yeri açıklanmaya çalışılacaktır; bu bağlamda Türkiye'nin lobi çalışmalarında başarılı olabilmesi için yapması gerekenler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ilk bölümünde özellikle lobicilik kavramı, lobiciliğin yöntem ve teknikleri ele alınarak açıklanmıştır. İkinci bölümünde, ABD'de lobicilik faaliyetleri ana hatlarıyla anlatıldıktan sonra Yahudi ve Ermeni lobiciliğinin özellikleri, faaliyetleri ve ABD'nin siyasetinin karar mekanizmalarını nasıl etkilediği konusu değerlendirilmiştir. Türkiye'nin ABD'deki lobi faaliyetlerinin çevresinde şekillenen

üçüncü bölümde, ABD'de Türk Lobisinin Kısa Tarihi, Türk-Amerikan derneklerinin lobi faaliyetleri ve Türk lobi çalışmalarının Ermeni ve Yahudi lobileri karşısındaki durumu üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: ABD, Türkiye, Lobicilik, Türk-Amerikan Dernekleri.

ABSTRACT

All organizations aiming to achieve certain gains in the world, especially within the globalized world system, carry out lobbying activities in different dimensions. Global companies, non-governmental organizations, strong religious groups and unions in the USA are always in a lobby activity. Each actor mentioned attaches importance to lobbying activities that are strong throughout the USA and that will affect the results according to their capacities. It is known that Armenian and Jewish lobbies are very active in this area. Turkey's government has not produced enough attention to some of the lobbying activities, mainly associations and businessmen of this task have caused execution. In particular, they established the Turks living abroad, as established by the Association of Turkish American Businessmen economic institutions and businessmen associations, Turkey has made important contributions in the introduction. In our age, the number of associations with increased Turkish American umbrella organization every day Turkey's interests to focus attention despite their act together on many issues relating and differentiation of the agenda, developments in Turkish politics and competition between associations, affect the performance of this lobby group. In this study of regional political lobbying and how it affects commercial relations, prominent Jews in this area and then focused on the characteristics of the Armenian lobby will be explained Turkey's place in these activities; In this context Turkey's lobbying has focused on what you need to do to be successful. In the first part of the study, especially the concept of lobbying is explained by considering the methods and techniques of lobbying. In the second part, after the lobbying activities in the USA are outlined, the features of Jewish and Armenian lobbying, their activities and how the policy of the USA affects the decision mechanisms are evaluated. Formed around Turkey's lobbying in the US in the third section, A Brief History of the Turkish lobby in the

US, the Turkish-American Association of Turkish lobbying and lobbying Armenian and Jewish lobbies are emphasized across the state.

Key Words: USA, Turkey, Lobbying, Turkish-American Associations.

KISALTMALAR

AAA	Amerika Ermeni Asamblesi (Armenian Assembly of America)
AB	Avrupa Birliği (European Union)
ABCFM	Amerikan Yabancı Misyoner Komisyonu Kurulu (The American Board of Commissioners for Foreign Mission)
ABD	Amerika Birleşik Devletleri (United States of America)
AHIPAC	Amerikan Helen Enstitüsü Halkla İlişkiler Komitesi (American Hellenic Institute Public Affairs Committee)
AI	Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International)
AIPAC	Amerikan İsrail Kamu İşleri Komitesi (American İsraeli Public Affairs Committee)
AJC	Amerikan Yahudi Komitesi (American Jewish Committee)
ANCA	Amerika Ermeni Ulusal Komitesi (The Armenian National Committee of America)
ASA	Atatürkçü Düşünce Derneği (Ataturk Society of America)
ASALA	Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu (Armenian Secret Army for The Liberation of Armenia)
ATAA	Türk-Amerikan Dernekleri Asamblesi (Assembly of Turkish

	American Associations)
ATA-DC	Washington DC. Türk Amerikan Derneği
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization)
FRLA	Lobicilik Faaliyetlerini Düzenleyen Yasa (Federal Regulation of Lobbying Act)
FTAA	Florida Türk Amerikan Dernekleri (Florida Turkish American Association)
IMF	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
ITS	Türk Çalışmaları Enstitüsü (Institute of Turkish Studies)
MATA	Maryland Türk Amerikan Dernekleri (The Maryland American Turkish Assosiation)
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
PAC	Siyasal Eylem Komiteleri (Political Action Comitee)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STÖ	Sivil Toplum Örgütleri
TAA	Türk - Amerikan Dernekleri (Turkish American Association)
TAI	(Transatlantic Institute)
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
ZOA	Amerikan Siyonist Örgütü (Zionist Organization of America)
WINEP	Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü (The Washington Institute for Near East Policy)

İÇİNDEKİLER

ÖZET IV

ABSTRACT ..... VİI

KISALTMALAR VIII

İÇİNDEKİLER ..... XİI

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM 5

LOBİCİLİK KAVRAMI 5

1.1. LOBİCİLİK TANIMI VE KAPSAMI 5

1.2. LOBİCİLİK YÖNTEMLERİ 10

1.2.1. Doğrudan Lobicilik 11

1.2.2. Dolaylı Lobicilik 12

1.2.3. Devlet Başkanı Tarafından Yürütülen Lobicilik 14

1.2.4. Halka Dayanan Lobicilik 15

1.3. LOBİCİLİK TEKNİKLERİ 17

1.3.1. İkna, Yüz Yüze İletişim 18

1.3.2. Bilgi Sunma 18

1.3.3. Seçmenlerle Tanışmak, Toplantılarda Bir Araya Gelmek 20

1.3.4. Kampanya Desteği ve Maddi Destek Sağlamak 22

1.3.5. Lobi Şirketlerinden Yararlanmak 26

1.3.6. Lobiler Arasında İşbirliği ve Koalisyonlar 27

1.3.7. Medyadan Yararlanma 28

1.3.8. Halkla İlişkilere Yönelik Kampanyalar 31

1.3.9. Sosyal Lobicilik 32

1.3.10. Yönetim Kademelerinde Görev Yapanlarla Yazışmak 33
1.3.11. Yönetim Kademelerinde Görev Alanlarla Dostluk Kurmak 35
1.3.12. Mahkemelere ve Komite Toplantılarına Katılmak 37
1.3.13. Doğrudan Eylemler 38
1.3.14. Etik Dışı Teknikler 40
1.3.14.1. Rüşvet 40
1.3.14.2. Tehdit 41

İKİNCİ BÖLÜM 43

ABD'DE FARKLI BASKI GRUPLARININ LOBİCİLİK FAALİYETLERİ 43

2.1. ANA HATLARIYLA ABD'DE LOBİCİLİK FAALİYETLERİ 43
2.2. DÜNYADA VE ABD'DE YAHUDİ NÜFUSU VE ETKİNLİKLERİ 45
2.2.1. Yahudi Lobisinin ABD'deki Faaliyetleri 46
2.2.2. ABD'de Yahudi Lobisinin Etkisi 51
2.3. ERMENİ LOBİSİ VE ETKİNLİKLERİ 53
2.3.1. Tarihsel Süreç 53
2.3.2. Günümüzde Ermeni Lobicilik Faaliyetleri 59
2.3.2. ABD'de Faaliyetlerini Sürdüren Ermeni Kuruluşlar 61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 63

TÜRKİYE'NİN LOBİ FAALİYETLERİ 63

3.1. ANA HATLARIYLA TÜRKİYE'NİN LOBİ FAALİYETLERİ 63
3.2. ABD'DE TÜRK LOBİSİNİN KISA TARİHİ 64
3.3. TÜRK-AMERİKAN DERNEKLERİNİN LOBİ FAALİYETLERİ 66
3.4. ABD'DE TÜRKİYE İÇİN FAALİYETLERDE BULUNAN YABANCI LOBİ ŞİRKETLERİ 68
3.5. TÜRK LOBİ ÇALIŞMALARININ ÖNÜNDEKİ BÜYÜK ENGEL: ERMENİ, YAHUDİ VE YUNAN LOBİLERİ 70

SONUÇ 78

ÖNERİLER 80

KAYNAKÇA 83

Kitaplar 83

Makaleler 86

İnternet Kaynakları 89

Tezler 93

GİRİŞ

Lobicilik, genellikle yüksek makamlarda ve siyasal arenaya yönelik olarak sürdürülen etkin faaliyetleri ifade eden bir kavramdır. Lobicilik olgusu, farklı birçok alanda kendine yer bulmuş olmakla birlikte asıl etkinliğini, siyasi konular ile bu konulardan hareket ederek belli gruplara sağlanacak yararlar noktasında ortaya koymaktadır. Bununla birlikte lobicilikte bir biçimde ölçeği geniş ve olabildiğince geniş kitlelere ulaşan bir gruba ihtiyaç vardır. Her dönemde lobicilik faaliyetlerinin ülkelerin siyasal ve ekonomik mekanizmalarının önemli etkileri olmuştur. Özellikle, lobilerin etkili olduğu ülkelerde, siyasal, ekonomik ve bölgesel bakımdan gelişme süreçlerini ve lobiciliğin etki altına almak istediği temel alan olan siyasal karar mekanizmalarının üzerlerindeki etkilerini incelemek, çağımızda ülkelerin iç ve dış politik stratejileri üzerinde nasıl etkili oldukları konusunda çok büyük öneme sahiptir.

Lobi faaliyetlerini yürüten grubun yürüttükleri faaliyetleri ne kadar tanıtabildiği ve geniş kitlelere hangi imkânları kullanarak ulaştığı, lobicilik adına bu noktada önemli olan bir konudur. Sözü edilen süreçte faaliyetlerin tanıtımının doğru yapılması lobicilik adına, ölçeği büyük bir lobi ekibi tarafından yapabileceklerden daha fazlasını yapmak anlamına gelmektedir. Ayrıca lobicilik, hedefe götürmeye yardım edecek, doğru gruplar ve bireylerle iletişim kurmayı gerekli kılmaktadır. Bundan dolayı da bu süreçte önemli olan kimlerle ve nasıl iletişim kurulduğudur.

Küresel sistemin ekonomik, sosyal ve kültürel alanların tamamında etkili olduğu için son yılların en fazla tartışılan konularından biri, küreselleşme kavramıdır. Özellikle ekonomik ve toplumsal etkileri olan küreselleşme, iletişim ve etkileşimde görülen sürekli artışlardan dolayı kültürel olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte vatandaşlık kimliği gibi genel kabul görmüş kimliklerin yerini çeşitli dinsel, etnik, siyasal ve toplumsal kimlikler almaya başlamıştır.

Bununla beraber tüketimin ve popüler kültürün etkileriyle süreç içinde toplumların da birbirine benzemesi söz konusudur.

Küreselleşme sürecinin Türkiye'ye etkilerine bakıldığında, dikkati çeken ilk husus, Türkiye'nin küreselleşmenin muhtemel bütün boyutlarını ileri düzeyde yaşadığı, hatta bu konuda dünyadaki ülkelerin birçoğundan daha yüksek bir seviyede etkilendiğini söylemek mümkündür. Siyasal ve toplumsal anlamda küreselleşmenin ve ekonomi alanında ise serbest piyasanın hâkim olduğu bu süreç, uluslararası platformda siyaseti, toplumu ve ekonomiyi biçimlendiren ve bunlara yön veren evrensel bir mekanizmaya evrilmiştir.

Soğuk Savaş sonrası tek merkezli hale gelen dünyanın odağı ABD'nin alacağı kararlar konusunda etkili ve belirleyici olabilmek birçok ülkenin bu ülkede lobicilik faaliyetleri yürütmesine neden olmuştur. Kendine özgü bir yapısı olan ABD'de yapılan lobicilik faaliyetlerinin, büyük oranda istihdam sağlayan ve bundan dolayı da bir sektör halini alan bir yapısı vardır (Yanık, 2001, s. 5). Hedeflerindeki bireylerle doğrudan iletişime geçebilmeleri için lobilerin merkezi noktalarda konuşlanmaları zorunlu bir durumdur. Gerekli mercilerle görüşebilmeleri ve bu sürecin sürdürülebilmesi iletişimde sürekliliği sağlamak durumundadırlar; bunu sağlamak içinde bir resmi kurum özelliği taşımaları gerekmektedir. Yaptıkları organizasyonlar, düzenledikleri toplantılar, bireylerle iletişim kurabilecek şekilde kurdukları ağlar ile bunların varlıklarını sağlıklı ve canlı olarak devam ettirebilmeleri adına lobilerin finansal olarak desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Yeterli finansal destek bulamayanlar, faaliyetlerini sonlandırmayı veya büyük lobilerle birleşerek birlikte hareket etmeyi seçmektedirler. Genellikle ölçekleri büyük ve orta olan lobiler sponsor bulmakta sıkıntı yaşamamaktadırlar; sponsorların aracılığı ile organizasyonlarını sürdürülebilmesi ve bağış sisteminin devamlılığı bu vasıtasıyla sağlanmaktadır.

Etnik topluluklar, ABD'deki lobicilik faaliyetlerinin en önemli destekçisidir; bu gruplar haklarının savunulması ve taleplerine cevap verilmesi için lobicilik faaliyetlerini hiçbir fedakârlıktan kaçınmayarak desteklemektedirler.

Ermeni ve Yahudi lobileri başta olmak üzere Yunan lobilerinin bu alanda çok aktif oldukları bilinmektedir. Lobicilik faaliyetlerine Türkiye'nin yeteri kadar önem vermemesi, ABD'de etki yaratacak sayıda Türk nüfusun az olması, ekonomik olarak yeteri kadar güçlü olmaması gibi nedenlerden ötürü lobicilik faaliyetlerini önemli ölçüde dernekler ve işadamları yürütmektedir. Çağımızda sayıları her geçen gün artan Türk-Amerikan çatı örgütleri ile derneklerinin Türkiye'nin çıkarları ile ilgili birçok konuda birlikte hareket etmelerine karşın ilgi odaklarının ve gündemin farklılaşması, dernekler arasındaki rekabet ile Türk siyasetinde yaşanan gelişmeler, bu lobi gruplarının performansını etkilemektedir.

ABD'de Türk nüfusu sayısının az olması ve farklı coğrafyalarda dağınık yerleşmiş olmalarından dolayı birlikte hareket etme yeteneklerinin zayıf olması, Türk lobisinin bir başka dezavantajıdır. Ayrıca ABD vatandaşı olan ve ABD'de yaşayan Türk sayısının 300.000 (BİK, 2019) gibi düşük sayılabilecek düzeyde olması, siyasal katılım ve etkinliklerinin düşük olması, bu bağlamda da sisteme entegrasyonun zayıflığı bu alandaki diğer olumsuz etkenlerdir. Bütün bunlarla birlikte Türk lobisinin ve Türkiye yanlısı olanların ABD politikasının belirlenmesinde etkili olabilen ve birçok kongre üyesince kongrede desteklenen lobilerle mücadele etmek durumunda olmasını da göz ardı etmek mümkün değildir. Ermeni, Yunan ve Kürt lobilerinden başka Kongre üyeleri başta olmak üzere Uluslararası Af Örgütü (AI) ve İnsan Hakları Örgütü gibi çeşitli organizasyonların Türkiye karşıtı cephe oluşturduklarını unutmamak gerekmektedir (Arı, 2009, s. 220).

"Lobi Faaliyetlerinin Uluslararası Siyaset Alanındaki Politik Etkileri: ABD – Türkiye Karşılaştırması" isimli tez çalışmasında lobicilik faaliyetlerinin bölgesel siyasal ve ticari ilişkileri nasıl etkilediği, bu alanda öne çıkan Yahudi ve Ermeni lobilerinin özellikleri üzerinde durulduktan sonra Türkiye'nin bu faaliyetlerdeki yeri açıklanmaya çalışılacaktır; bu bağlamda Türkiye'nin lobi çalışmalarında başarılı olabilmesi için yapması gerekenler üzerinde durulmuştur. Bu çalışmayla Türk lobicilik çalışmalarına ışık tutmak ve literatüre bilimsel anlamda katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Araştırmada literatür/kaynak tarama yöntemi kullanılarak veri toplanmaya çalışılmıştır.

"Lobi Faaliyetlerinin Uluslararası Siyaset Alanındaki Politik Etkileri: ABD – Türkiye Karşılaştırması*"* başlıklı tez çalışması giriş ve sonuç haricinde üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde özellikle lobicilik kavramı, lobiciliğin yöntem ve teknikleri ele alınarak açıklanmıştır.

İkinci bölümünde ise ABD'de lobicilik faaliyetleri ana hatlarıyla anlatıldıktan sonra Yahudi ve Ermeni lobiciliğinin özellikleri, faaliyetleri ve ABD'nin siyasetinin karar mekanizmalarını nasıl etkilediği konusu değerlendirilmiştir.

Türkiye'nin ABD'deki lobi faaliyetlerinin çevresinde şekillenen üçüncü bölümde, ABD'de Türk Lobisinin Kısa Tarihi, Türk-Amerikan derneklerinin lobi faaliyetleri ve Türk lobi çalışmalarının Ermeni, Yahudi ve Kürt lobileri karşısındaki durumu üzerinde durulmuştur.

Sonuç bölümünde ise, "Lobi Faaliyetlerinin Uluslararası Siyaset Alanındaki Politik Etkileri: ABD–Türkiye Karşılaştırması" konulu tezin genel değerlendirilmesi yapılarak özellikle Türkiye'nin bu alanda daha etkili ve etkin olabilmesi için yapılması gerekenler öneri biçiminde sıralanmıştır. Böylece Türk lobisinin dünyadaki siyaset ve ticaret alanındaki faaliyetlerin ve etkilerinin başarılı olması için nasıl davranması gerektiği konusunun anlaşılmasına katkı verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LOBİCİLİK KAVRAMI

1.1. Lobicilik Tanımı ve Kapsamı

Dünyanın küreselleşmesiyle birlikte küreselleşme kavramı, küresel sistemin ekonomik, sosyal ve kültürel alanların tamamında etkili olduğu için son yılların en fazla tartışılan konularından birisi haline gelmiştir. Özellikle ekonomik ve toplumsal etkileri olan küreselleşme, iletişim ve etkileşimde görülen sürekli artışlardan dolayı kültürel olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte vatandaşlık kimliği gibi genel kabul görmüş kimliklerin yerini çeşitli dinsel, etnik, siyasal ve toplumsal kimlikler almaya başlamıştır. Bununla beraber tüketimin ve popüler kültürün etkileriyle süreç içinde toplumların da birbirine benzemesi ve birbirlerini etkilemesi söz konusu olmuştur. Bu bağlamda, toplumlar, şirketler ve sivil toplum kuruluşları, birbirinin etki alanlarında içinde kendilerine birçok alanda çıkar elde etmeye çalışmaktadırlar. Sözü edilen çaba, birçok ülke tarafından belli düzeylere kadar doğal ve olağan kabul edilmekle beraber, bazı zamanlarda ise çatışmalara kadar varan sert tartışmalara yol açmıştır. Diğer ülkeleri etkisi altına almanın birçok yolu vardır. Bu yolların en bariz ve başarılı örneklerinden birisi de lobiciliktir.

Lobicilik, belli bir süreçte örgütler, şirketler veya birlikler tarafından, stratejik ve bilinçli olarak, yasal sınırlar çerçevesinde, yerel, ulusal veya uluslararası alanda

doğrudan iletişime geçerek ve bunu geliştirmek suretiyle, birtakım bilgi ve araçlardan yararlanarak karar alma sisteminde etkinliğe sahip topluluk, grup veya bireylerle iletişime geçerek karar verme süreci üzerinde yönlendirme gayretidir (Aslan, 2009, s. 114). Lobicilik kavramının bir başka tanımı, inandırmak ve ikna etmek için birçok yöntem uygulamak suretiyle, farklı konumlardaki karar verme merkezleri üzerinde baskı kurma ve siyasi bazı kararları belli bir ülkenin veya bir zümrenin aleyhinde veya lehinde değiştirebilme becerisi olarak yapılmaktadır (Kazancı, 2001, s. 112).

Lobicilik faaliyeti olarak adlandırılan faaliyetlerin, ilk olarak ABD'de başladığı ve geliştiği kabul edilmektedir (Sezgin, 2002, s. 751; Atun, 2012, s. 1). 1869-1877 arasında başkanlık yapan ABD Başkanı Grant, her fırsat bulduğunda Willard Otel'e gelip otelin lobisinde vakit geçirirmiş. Başkanın zamanının çoğunu burada geçirdiğinin farkına varan bazı vatandaşlar, maruzat ve taleplerini burada doğrudan başkana iletilmekteydi. Otelin lobisinde gerçekleşen bu görüşmeler, zaman içinde rutin bir hâl almıştı. ABD Başkanı Grant'ın otel lobisinde sözü edilen görüşmelerle etkileme çabalarından hareketle ortaya çıkan lobicilik kavramı, özellikle 1960'lı yıllardan sonra siyasi süreçlerde yaygın bir biçimde kullanılır olmuştur (Austin-Smith & Wright, 1994, s. 25; Yılmaz, 2009, s. 1). Bu bağlamda ABD'de yaşanan her seçim sürecini, lobicilik faaliyetlerinin zirveye çıktığı siyasal faaliyet alanlarından biri olarak kabul etmek mümkündür (Bennedsen & Feldman, 2006, s. 631).

Kavramın özeti, ana hatlarıyla farklı alanlarda çıkarları olan grupların politika oluşturma süreçlerine baskı kurma, ikna etme veya etkileme gibi yöntemler kullanarak dâhil olma çabaları ve kendi menfaatleri lehinde veya hedefe koydukları bir görüş aleyhinde karar süreçlerini değiştirmeye çalışmalarıdır (Sezgin, 2002, s. 752; Arı, 2009, s. 9; Yılmaz, 2009, s. 1). Gruplar; kanun, düzenlemeler veya kamusal herhangi bir genel müdahale sırasında doğrudan ya da dolaylı yollardan faaliyetlerini sürdürürler; özellikle de konunun gündeme gelmesi ve bir karara varılması basamağında aktif olurlar (Bennedsen & Feldman, 2006, s. 631). Lobiler, baskı gruplarının, kendi çıkarları doğrultusunda kanunların hazırlanması, kabul edilmesi, değiştirilmesi veya iptal edilmesi konusunda çalışmalar yapan türüdür (Ürek ve Doğan, 2011, s. 12). Birbirlerinden çok farklı baskı grupları ve baskı

teknikleri bulunmakla birlikte "lobicilik" olgusunun bunlar içinde en etkili yöntem olduğunu söylemek mümkündür (Kodaloğlu, 1994, s. 30).

Politik süreçlerde lobicilik faaliyetleri her geçen gün artmaktadır. Siyasal ve ekonomik boyutlarından dolayı lobicilik faaliyetleri üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Lobicilik, genel anlamda çıkarları hedefleyen ve sözü edilen çıkarların gerçekleştirilmesi için de çoğunlukla bir diğer başka ülkenin veya kurumların içinde, karara varma sürecinde birçok noktada faaliyette bulunmayı belirtmektedir. Sözü edilen sürecin kolaylıkla gerçekleşemeyecek olması, bu noktadaki en önemli sorundur. Bundan dolayı da lobicilik faaliyetlerinin uzun bir sürece yayılarak olumlu sonuçlandığı bilinmektedir. Bundan dolayı lobicilik, sık sık siyasal ve bürokratik alanlarda değerlendirilmektedir. Buradan hareketle lobiciliğin, siyasi mercilerde, özellikle güçlü kesimleri etkileyebilecek düzeyde güç kazanmak amacıyla harcanan sistematik çabanın bir örneği olarak tanımlamak mümkündür (Ziya, 2012, s. 126).

Bir sistematiği olan mücadele, bir savaş biçiminde olmamakta, genellikle yumuşak ve mantıksal bağlamda ilerlemekte, bu bağlamda da hedefe varılabilmesi için de sonuca dönük çalışmalar yapılmaktadır. Çok uzun yıllar boyu devam eden bir faaliyet olan lobicilik, uygulama alanındaki başarıları bakımından ele alındığında XX. yüzyılın ortalarından sonra gerçekleştirilen uygulamaların dünya genelinde daha büyük başarılara ulaştığı görülmektedir. Bu gelişmenin temel sebebi, özellikle küreselleşme sürecinin sermayeyi ve bireyleri kısa süre içinde dünyanın bir yerinden başka bir yerine taşıması ve ülkelerin diğer ülkelere olan ihtiyaçlarının artmasıdır. Böylece lobicilik son derece etkili ve kârlı bir siyasi iletişim yöntemi özelliğine kavuşmaktadır.

Lobicilik, demokratik bir sistem içinde kanuni bütünleyici bir unsur olarak kabul edilmektedir. Lobicilik faaliyetleri yapan organizasyonlar veya bireyler özel bir zümre ya da grubun çıkarlarını önemsemekte ve bununla da yalnızca o grubun çıkarlarına yoğunlaşarak hareket etmektedirler (Kırlar, 1999, s. 219). Genel olarak lobicilik faaliyetlerinde küresel bir şirketin veya bir ülke vatandaşlarının çıkarları dikkate alınmakta ve bu amaç doğrultusunda faaliyette bulunmaktadır (Sezgin, 2002, s. 752).

Temel olarak lobicilikle ilgili faaliyetler, bir ülkede odaklanmış gibi görünse de bir yandan da bu tür faaliyetler uluslararası örgütler nezdinde de gerçekleştirilebilmektedir. Bu türden lobicilik faaliyetlerinde, yalnızca tek bir ülke üzerinde durulmamakta, birbirlerinden farklı ülkelerle de aynı anda iletişime geçilerek bir ülkenin çıkarları üzerinde durulmaktadır (Dinçer, 1998, s. 121). Bu vesileyle lobicilik uluslararası bir örgütte, sözü edilen örgütün karara varma sisteminin belli devletle ilgili karar almasına yönelik veya belli bir ülke aleyhine bir uygulanması için devam ettirilebilecek faaliyetlerdir.

Lobicilik faaliyetleri, bu bakımdan uluslararası örgütlerde görülebileceği gibi kamu diplomasisiyle ilgili uygulamalarda da öne çıkmaktadır. Sözü edilen faaliyetler, genellikle olumlu anlam taşıyacak şekilde de kullanıldığı için kamu uygulamaları aracılığıyla kamusal yararı da dikkate almış oldukları kabul edilen uygulamaların gerçekleşmesi için birtakım bürokratik mercilerle iletişim kurulması anlamına gelmektedir (Zetter, 2008, s. 3). Böylece kamunun yararına olan faaliyetler için de kamuya hizmetler sunacak kurumların içinde konuşlanılmaları ve karar mercii karar alıcıya bilgi akışı sağlanması, lobicilik faaliyetlerindeki en önemli noktalardandır. Üzerinde etkili olmaları söz konusudur.

Genel olarak çıkar grupları bilgiye dayalı olarak hareket etmekte; yani karar mekanizmalarını, kendi bilgi birikimleriyle etkilemeye çalışmaktadırlar (Akdağ, Küçükşenel ve Urhan, 2015, s. 19). Lobicilik bazı durumlarda karşıt iki grup arasında bilgi akışı, bilgi yarışı ve çift tarafın bilgi üretmesi sayesinde daha doğru karar ve bilgilere ulaşmaya da imkân vermektedir. Sözü edilen yarış üretilen bilginin zenginleşmesini sağladığı gibi daha yoğun bilgiler de karar alıcının etkilenme düzeylerini yükseltmektedir (Bennedsen & Feldman, 2006, s. 632-649). Üniversiteler de lobi faaliyetleri süreçlerinin içerisinde yer almaktadırlar. Üniversiteler bireysel ya da kurumsal düşüncelerini savunabilmek amacıyla bilgi üretmesinin yanı sıra; öteki lobi grupları, savundukları tercihin meşruiyetini ve kendilerine ait alandaki bilgilerini arttırmak için akademiden yararlanmaktadırlar (Figueiredo & Silverman, 2006, s. 601-602). Çünkü karar alıcı konumunda bulunanlar lobicilerin talepleri olan bilgilerin sonuçlarının ne olacağını bilmeyi istemektedirler. Sözü edilen sonuç; güç kazanma ve yeniden seçilme gibi kendilerine dönük yararının veya çevre kirliliğine engel olunması gibi somut bir sonucun doğrudan etkilerinin ortaya konabilmesiyle

mümkündür. Sonuçlarda belirsizlik arttıkça karar alıcının talebe olan desteğinde düşme olur (Austen & Smith, 1993, s. 799-800). Bunun yanında ideolojik olarak uzaklık veya yakınlık da karar alıcının düşüncelerini etkileme konusunda üst düzeyde öneme sahiptir. En başta karar alıcı dışsal düşüncelerden veya bütün ideolojik yansımalardan bağımsız karar alamamakta; çıkar gruplarının düşünsel arka planı, etkileme gücünün derecesini belirlemekte de etkindir. Ayrıca çıkar gruplarının yalnızca ideolojik olarak yakın gördükleri karar alıcılar üzerinde etki kurabilme gayreti kutuplaşmayı ve karar mekanizmaları üzerinde sadece tek taraflı etkiye imkân verir ki bu da siyasal etkileme gücünün zayıflamasına yol açmaktadır. Dezavantajlı olan farklı bir durum ise çıkar grubuyla kanun yapıcı arasında bulunan bilgi asimetrisidir. Sözü edilen asimetri, bazı hallerde karar alıcının farkındalığında problem yaratabileceği gibi kimi zaman da çıkar gruplarının haklılık duygusuyla etkinliğini sınırlı bir çevre üzerinde gerçekleştirmesine neden olabilir. Bundan dolayı farklı grupların aralarındaki işbirliği, politika yapma süreçlerine de katkı sunabilmeye imkân sağlamaktadır (Mortimort & Semenov, 2008, s. 457).

Lobicilik, genellikle yüksek makamlarda ve politik arenaya yönelik olarak sürdürülen etkin faaliyetleri ifade eden bir kavramdır. Lobicilik olgusu, farklı birçok alanda kendine yer bulmuş olmakla birlikte asıl etkinliğini, siyasi konular ile bu konulardan hareket ederek belli gruplara sağlanacak yararlar noktasında ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte lobicilikte bir biçimde ölçeği geniş ve olabildiğince geniş kitlelere ulaşan bir gruba ihtiyaç vardır. Bunun tam tersine, oldukça küçük ölçekli grupların bile etkili lobicilik faaliyetleri sürdürmeleri mümkündür (Joos, 2011, s. 18).

Lobi faaliyetlerini yürüten grubun, yürüttükleri faaliyetleri ne kadar tanıtabildiği ve geniş kitlelere hangi imkânları kullanarak ulaştığı, lobicilik adına bu noktada önemli olan bir konudur. Sözü edilen süreçte faaliyetlerin tanıtımının doğru yapılması lobicilik adına, ölçeği büyük bir lobi ekibi tarafından yapabileceklerden daha fazlasını yapmak anlamına gelmektedir. Ayrıca lobicilik, hedefe götürmeye yardım edecek, doğru gruplar ve bireylerle iletişim kurmayı gerekli kılmaktadır. Bundan dolayı da bu süreçte önemli olan kimlerle ve nasıl iletişim kurulduğudur.

Kamu erki, lobi grupları ve sosyal aktörler; lobicilik sistemi içinde bulunan üçlü bir sistemdir (Akdağ vd., 2015, s. 19). Birinci kademede parlamento, yargı ve bürokrasi unsurları; ikinci kademede sivil toplum örgütleri (STÖ), şirketler, meslek kuruluşları, medya, danışmanlık ofisleri; son kademede ise birey ve bireyin içinde yer aldığı öteki gruplar yer almıştır. Sistemin ilerleyişi, ilk olarak kamu erki tarafından alınacak kararlar üzerinde etkili olunması için lobi faaliyeti yapan grupların etkileme faaliyetleri ile üçüncü düzeyde yer alan öteki grupların desteklerinin sağlanması; yani kamuoyu oluşturulma süreci biçiminde açıklanabilir. Sözü edilen aktörler üzerinde, lobicilik faaliyetlerinden ağırlıklı olarak özel sektör temsilcilerinin yararlandıkları söylenebilir. Kamu gücü ile özel sektör arasındaki birbirlerini etkileme döngüsünde özel sektör ile devlet arasındaki ilişkilerin nötr bir noktada olması gerektiğini ileri sürenler de vardır (Farnel, 1994, s. 49). Aksinin yaşandığı olumsuz bir durumda; devlet, özel sektör için uygun olan değerlere uzak kalmakta, tam olumlu ilişkilerde ise kamu ile özel arasındaki dengeli ilişki yok olmakta ve aralarındaki ayrım kalkmaktadır. Özel sektör ile kamu arasındaki ilişkinin nötr konumda ve özel sektör temsilcileri ile karar alıcılar arasındaki değerlerin örtüşmesi ve karar alma süreçlerinde dengeli bir ilişki olmasının maksimum yarar sağlayacağı ileri sürülmektedir (Farnel, 1994, s. 49).

1.2. Lobicilik Yöntemleri

Lobicilik faaliyetlerinde kullanılan dört temel yöntem vardır.

1.2.1. Doğrudan Lobicilik

Lobicilik uygulamaları içinde en etkili yöntem olarak doğrudan lobicilik kabul edilmektedir (Bayramoğlu, 1985). Lobicilerin hedef kişilerle; doğrudan, bireysel, yüz yüze kurdukları ilişkilerdir. Muhataba savunulan konunun, oluşumu ve teknik yönleriyle ilgili aydınlatıcı bilgiler sunulmaktadır.

İç lobicilik adı da verilen doğrudan lobicilik uygulaması, kongre üyelerine yönelik olarak sürdürülen kongre içi faaliyetlerin tamamıdır. Söz konusu faaliyetlerle doğru anda, doğru kongre üyesine, doğru mesajın, doğrudan ulaşması amaçlanmaktadır (Dinçer, 1998). Doğrudan lobicilikte iletişim ya da bilgi alışverişi, yoruma ihtiyaç olmayacak şekilde doğrudan baskı grubu temsilcisi lobiciyle karar alma sürecinde yer alan yetkili kişi arasında gerçekleşmektedir (Arı, 1997). Baskı grupları temsilcisi olan lobicilerin, kanun koyucu konumundaki kişileri bizzat kendileri ziyaret ettikleri, onlarla iyi ilişkiler kurmayı hedefledikleri doğrudan lobicilik, yasama süreci içinde çeşitli gruplar tarafından kullanılmakta olan ana stratejiyi meydana getirmektedir (Dinçer, 1998). Lobicilik faaliyetleri ile aynı dönemlerde başlayan bu yöntem, genel olarak tek başına yetersiz olsa da; zaman içinde önceliği dolaylı lobi faaliyetlerine bırakmış olsa bile esas olarak tercih edilen her lobi tekniği ve yöntemi esas olarak doğrudan lobicilik faaliyetlerinden yararlanılarak toplanan ve iletilen bilgilere dayalı bir uygulamadır.

Esas olarak doğrudan lobicilik faaliyetleri, belli bir kanunun çıkması ya da teklif edilen bir kanun tasarısı hakkında veya yürürlükte olan bir yasada günün şartlarına göre bazı değişikliklere gidilmesi konusunda Kongre üyelerinin birebir ikna edilmesine yönelik çabalardır (Kodaloğlu, 1994). Söz konusu tarzdaki lobicilik uygulamasında lobiciler, kamu yöneticileri ve parlamenterlerle ikna etmeye yönelik görüşmeler yaparlar. Bundan dolayı ABD'de hükümet üyelerinin, bazı bürokratların ve parlamenterlerin bazı çeşitli zamanlarının bir bölümü, baskı ve çıkar gruplarının

temsilcisi lobicileri ile görüşmekle geçer. Baskı grubu temsilcileriyle parlamenter, bürokrat ve kamu yöneticilerini karşı karşıya getiren bir uygulama olan bu metotta, gruplar uzmanlık ve bilgilerini kanun koyuculara aktarmaktadır (Ay, 2003). Bu uygulamalarda gruplar, bir ölçüde kanun koyucuların işlerine yardım ederken; hazırladıkları raporlar vasıtasıyla kendi taleplerini de kanun koyucuların dikkatlerine sunmuş olmaktadırlar.

Alanının uzmanı bir profesyonelin yapacağı bireysel ziyaretler çok büyük öneme sahiptir. Konuyla ilgili az bilgisi olan ya da hiç bilgisi olmayan, amatör ve duygularına kapılan baskı grubu temsilcilerinin yaptıkları ziyaretler amaca ulaşma noktasında çok da etkili olmazlar (Zorack, 1990).

Bunlarla birlikte lobiciler; memur, siyasetçi ve yüksek dereceli bürokratlarla ilişkiler kurarak; büyük paralar karşılığında bunlarda kendilerini destekleyen makale satın alırlar, yüksek ücretler karşılığından konferanslar düzenletirler, şereflerine toplantılar yaptırırlar (Yanık, 2001) savundukları davalarına böylece destek verilmesini kolaylaştırırlar.

1.2.2. Dolaylı Lobicilik

Dış lobicilik adı da verilen dolaylı lobicilik, yönetim sürecine yapılan kamusal baskıyı organize etmektedir (McFarland, 1993). Dış lobicilik, Kongrenin dışında uygulamaya konulan, iç lobiciliğe destek verici bir çalışma türüdür.

Bir lobi, baskı grubu adına yalnız başına onun çıkarlarını; yönetim, vergilendirme ve çevre gibi bütün sorunların üzerinde durarak savunamaz. Söz konusu koşullarda lobiye ait kaynaklarda büyük bir dağılma yaşanır ki grubun bir sorununu dahi çözmek mümkün olmaz. Öte yandan bu şartlarda sürdürülecek lobicilik faaliyeti, bütün sorunların anlaşılabilmesi için gereken, birçok alanda uzman

bir kadro kurulması zorunluluğu doğurur ki bu da grup bütçesini büyük ölçüde zorlar.

Sonuç olarak yönetim, çevre, vergi ve tüketim uzmanlarıyla lobiciler arasında örgüte ait sınırlı kaynaklarının kullanımına ilişkin oluşan rekabet, grubu zayıflatacak bir çatışma ortamının oluşmasına yol açar (McFarland, 1993). Lobi şirketleri, sözü edilen olumsuz gelişmeye engel olabilmek amacıyla bazı belli işlevleri kendileri doğrudan değil; kamuoyunu yönlendirme ve imaj oluşturmaya yönelik bir halkla ilişkiler şirketi vasıtasıyla yürütürler.

Faaliyetlerini bu alanda sürdüren şirketler, kendilerini bu konularda yeterli bulmayan ya da hedef ülke siyasi sistemine yabancı olduklarından ötürü meydana gelen dezavantajları gidermeyi hedefleyen dernekler, meslek örgütleri, şirketler ya da yabancı ülkelerce belli bir para karşılığında tutulurlar (Arı, 1997). Böylece temelde sürdürülen lobicilik çalışmalarına aktif olarak destek verilmesini ve kamuoyunun gözünde grubun popülarite ve itibarının artırılması amaçlanmaktadır.

Büyük lobi şirketleri sadece kanun koyucular, yardımcıları ve hükümet üyeleriyle ilişki kurmakla kalmaz aynı zamanda binlerce kanun ve düzenlemeyi takip eder. Dosyalar; seçmenler ile sürekli olarak iletişimin canlı bir şekilde tutulmasını sağlar ve medyada bu konu hakkında görüş belirtecek insanlar bulur. Halkla ilişkiler şirketleri de medya organları vasıtasıyla yakın ilişki kurarak ya da siyasal amaçlı dernekleri harekete geçirerek seçmenleri siyasi sürece müdahale etme konusunda özendirmektedir. ABD'de birçok lobi şirketinin sözleşmeye bağlı bir şekilde birlikte çalıştığı halkla ilişkiler şirketi vardır (Kodaloğlu, 1994). Lobi şirketleri kendi işini yaparken halkla ilişkiler şirketleri de medyayla ilgili olan konularla ilgilenir, lobi şirketinin üzerindeki iş yükünü hafifletir bir yandan da kamuoyu ve medya desteği sağlar.

1.2.3. Devlet Başkanı Tarafından Yürütülen Lobicilik

Başta ABD başkanı olmak üzere birçok ülkede başkan ya da başbakanların bazı önemli yetkilere sahip olmaları; onu, içeride baskı grupları ve dışarıda yabancı hükümetler, bürokrasi, medya ve lobiler tarafından aldıkları veya alacakları kararları kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde yönlendirmeye gayret eden geniş bir baskı ağına iter (Dinçer, 1998). Sözü edilen baskıya karşın ABD'de yine de başkan, Kongreye karşı en önemli baskı unsuru durumundadır. Hiç kimsenin, kanun yapıcılar üzerinde yönetici kademesindeki başkan ve yardımcıları kadar ikna etme gücü yoktur. Başkanın elinde bulunan anayasal yetkiler sayesinde sürekli ve düzenli olarak kongreye baskı edebilme gücü olması, bunun nedenidir. Bu konuda ABD Anayasasının oldukça muğlak olan yapısı başkanların kendilerine özgü teknikler geliştirerek daha da etkili olabilmesine yol açar.

ABD gibi birçok ülkede bütün güç başkanda toplanmamakta; başkan gücü kongre ya da meclisle paylaşmaktadır. Genellikle başkan öneri sunmakta; öneriye son şeklini kongre ya da meclis vermektedir. İki gücün birbiriyle rekabet içinde olduğu bu durumda başkan bir konudaki politikasını yasaya dönüştürmek isteyebilir, fakat kongre ya da meclis çoğunluğu aynı görüşte olmadığında bu istek kabul görmez (Kodaloğlu, 1994). Başkanı ikna etmek, bu noktada lobicinin öncelikli görevidir. Fakat başkana ulaşmak kolay değildir. Başkana ulaşmak isteyen lobiciler, ilk olarak başkana yakın pozisyondakilere yakınlaşmaya ve taleplerini onlar vasıtasıyla başkana iletmeye çalışırlar (Grant, 1992). Başkan ikna edilerek, taleplerin başkan tarafından doğrudan kongre ya da meclis üyelerine iletilmesini sağlamak, temel amaçtır. Başkanın kongre ya da meclise sunduğu bir konunun kabul edilme ihtimali tabii olarak çok yüksektir. Başkan; doğrudan, yüz yüze görüşmeler, mektuplar, telefon görüşmeleri ya da diğer hükümet üyelerini yönlendirerek uyguladığı lobicilikle kongre üyelerine alınacak kararlar konusunda etkilemeye çalışır. Fakat bütün bu avantajlarına karşın başkana ulaşmak çok da kolay

olmadığından lobici, kongrenin diğer üyelerini kendi yanına çekerek grubun davası veya hedefi adına harekete geçmelerini sağlayarak başkanın ikna edilmesi yolunda da çalışabilir.

1.2.4. Halka Dayanan Lobicilik

Doğrudan lobicilik faaliyetleri, kendilerini ifade etme becerisi olan bir kitle tarafından desteklendiği zaman daha da etkili olmaktadır; bunun aksi bir durumda çerçevesi dar konular haricinde başarıya ulaşmak zorlaşmaktadır. Seçilmişler, uygulamaya koydukları politikaları destekleyen veya itiraz eden kitlenin boyutundan ve etkinliklerinden etkilenirler (Grant, 1992).

ABD, halka dayalı lobicilik (grass-roots lobbying) baskısına dünyadaki bütün diğer devletlerden daha duyarlı olan bir devlettir. Partiler ile parti üyelerin bir sonraki seçimde tekrar seçilmesi garanti olmadığı için seçmenler ile iletişimi önemser ve onların tepkilere karşı duyarlı davranırlar, bu durumda kongre ile yerel meclisleri ve bundan dolayı bu noktalarda alınan kararları etkilemektedir. Halka dayalı lobicilik hareketlerinin basit bir mantığı vardır; kamuoyu eğer bir tasarıyı destekliyorsa o tasarı geçer, desteklemiyorsa geçmez. Bundan dolayı baskı grupları, üzerlerinde etkili oldukları seçmen gruplarını üyelerini harekete geçirerek kongre üyeleri üzerinde baskı kurmaya çalışırlar (Dinçer, 1998).

Halka dayalı lobicilik çalışmalarının başarıya ulaşabilmesi için baskı gruplarının öncelikle kendi üyelerini etkilemeleri gerekmektedir. Baskı grupları, inandıkları davalarında ilk olarak üyelerini ikna etmek ve onların desteklerini almak zorundadırlar. Sağlıklı bir çalışma yapılabilmesi için iletişim kanalları verimli kullanılmalıdır. Tabanın kısa süre içinde harekete geçmesi için haber bülteni, bildiri, toplantı ve mektup gibi çeşitli iletişim kanallarından yararlanılır (Zorack, 1990). Çağımızda internetin yaygınlaşmasıyla beraber taban üzerinde etkili olmak, günümüzde lobi kuruluşları için çok daha hesaplı ve hızlı bir hale gelmiştir.

Medya, halka dayalı lobicilik uygulamalarında önemli bir yere sahiptir. Medyanın kullanılması, tabana ulaşmanın en etkili ve en kısa metodudur. Medyanın bu kadar etkin olması, tabanın yanında hükümeti, öteki seçmenleri, bürokratları ve kongre üyelerini de etkileyebilmesindendir (Zorack, 1990). Öte yandan kongrede gerçekleştirilen oturumlarının televizyon kanalları tarafından halka aktarılması, lobicilik açısından medyanın önemini iyice artırmıştır.

Halka dayalı başarılı bir lobicilik kampanyası; söz konusu davaya inanmış, konuyla ilgili olarak sağlıklı şekilde bilgilendirilmiş, birçok insanı aynı amaç çevresinde bir araya getirir; konuyu destekleyen kongre üyelerinin düzenlenen organizasyonlarda bulunmaları sağlanarak, medya aracılığıyla kampanyaya katılanların görüntülerinin yasa koyuculara yansıtılmasını sağlar (Wittenberg & Wittenberg, 1994).

Halka dayalı lobicilik yöntemiyle bazı dönemlerde sayısı milyonlara varan kişi, mektup başta olmak üzere iletişim kanalları vasıtasıyla başkentte devam eden lobicilik faaliyetine dâhil edilmektedir (McFarland, 1993). Seçim bölgesi baskısı da denilen bu hareket, baskı grubu üyeleri tarafından kendiliğinden oluşturulan bir olgu değildir. Etkili bir baskının oluşması için, lobicilerin ve baskı gruplarının yüksek bir uyum içinde çalışmalarına gerekmektedir (Dinçer, 1998). Böylece Kongre üyeleri üzerinde kurulan seçimde başarısız olma, yani seçilememe kaygısı siyasetçileri çekingenleştirir ve bu durumda onları baskı grubunun isteklerine açık hale getirir.

En modernden en karmaşık olana kadar bütün iletişim kanalları ve halkla ilişkiler tekniklerinin kullanımıyla gerçekleştirilen halka dayalı lobicilik kampanyalarında kullanılan baskı teknikleri içinde; büroları grup üyeleriyle ziyaret etmek, medyayla ilgilenmek, hedef meclis üyelerine yoğun şekilde mektup, telgraf, faks, telefon, dilekçe, kartpostal ya da e-mail göndermek vardır (Dinçer, 1998). Oluşturulan heyetlerle ziyaretler yapmak suretiyle talep ve önerilerin kongre mensuplarına ilk elden iletilmesi mümkün olmaktadır. Oluşturulacak heyetin sayısı ve üyelerinin niteliği muhatabı etkilemek bakımından büyük olasılıkla etkili olacaktır (Zorack, 1990).

Grup üyelerince düzenlenen yürüyüş, miting ve gösteriler yapması, dava konusu olan hallerde baskı grubunun mahkemelere tanık ya da izleyici olarak

katılması; üniversite ve dernek gibi yerlerde panel ve konferanslar düzenlenmesi gibi bazı yöntemlerle yönetim kademesinin ve kamuoyunun dikkati çekilmeye çalışılmaktadır (Bayramoğlu, 1985). Gövde gösterisi yapmayı; üyelerinin güçlü ve kalabalık olduğunu göstermeyi amaçlayan baskı grupları, hedef ülke başkentinde veya önemli diğer kentlerde yürüyüşler, gösteriler düzenlerler (Grant, 1992). Postayla yürütülen -özellikle mektup yöntemi- halka dayalı lobi kampanyaları, ABD'de uygulanan en popüler ve en etkili yöntemdir (Bayramoğlu, 1985). Bilgisayar ve teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, ücreti düşük ve hızlı çalışan telgraf servisleri, hedef meclis üyelerine ulaşarak düşüncelerini ileterek onları etkilemeyi amaçlayanların olumlu sonuçlar alınmalarına önemli katkıları vardır (Dinçer, 1998).

Doğallık, halka dayalı lobicilik alanındaki en önemli konudur (Arı, 1997). Doğallık kavramıyla kastedilen ise; sayıları binlere varan insanın kendiliğinden harekete geçmek suretiyle telefona ve kaleme sarılarak ortaya organize bir görüntü koymadan hedef meclise ulaşıyormuş izleniminin verilmesidir. Bununla birlikte dikkatli düzenlenmemiş, etkisi olmayan ve zayıf olmasının yanı sıra kontrolden çıkarak şiddetin öne çıkarabilecek organizasyonlar ise grup çıkarları için yarardan çok zarara yol açmaktadır (Grant, 1992).

1.3. Lobicilik Teknikleri

Lobi stratejisinin ilkeleri tespit edildikten sonra lobi faaliyetleri, birtakım teknikler uygulanarak yapılmaktadır. Fakat söz konusu tekniklerin hiçbiri için kesin bir başarıyı getireceği garantisi verilemez (Zorack, 1990). Lobici, bulunduğu duruma göre en iyi sonuca ulaşacağını düşündüğü bu tekniklerden birini seçerek uygulamaya koyar.

1.3.1. İkna, Yüz Yüze İletişim

Hedef meclis üyeleri ile temas kurmanın birinci ve en önemli basamağı, söz konusu kuruluşun çalışanları ile yakın ilişki kurmak ve diyaloğa girmektir. Hiç kuşku yok ki bir hedef meclis üyesi ile yüz yüze görüşmek, örneğin mektup yazmak gibi birçok metottan daha etkilidir (McFarland, 1993). Bu görüşmeler sayesinde bürokrat ya da hedef meclis üyesi, lobicinin kimliğini ve ne talep ettiğini daha iyi kavrayacaktır. Söz konusu temas en az bir kez gerçekleştikten sonra, mektup ya da telefonla da bu iletişimin sürdürülmesi mümkündür (Arı, 1997). Savunulan konuyla ilgili ileti, muhataba konuşmanın yanı sıra vücut dili yardımıyla aktarıldığı zaman, lobicinin yüz yüze iletişim sürecinde güler yüzlü ve dışa dönük olması çok önemlidir.

Etkilemek amaçlanan merkezi taleplerin haklı olduğuna inandırmak, yüz yüze iletişimle ikna etme metodunun özünde yatan unsurdur. Lobici, kendi çıkarlarının aynı zamanda kamu çıkarları içinde yararlı olduğu ve söz konusu iki çıkar arasında bir özdeşlik bulunduğu duygusunu uyandırmaya gayret eder. (Ay, 2003)

1.3.2. Bilgi Sunma

Bilgi sunma, genel anlamıyla lobiciler tarafından hazırlanan yasa tasarılarının kanun yapıcılara sunulmasıdır. Kanun koyucunun her sorunla ilgili derin bir bilgi sahibi olması, bunu tam anlamıyla araştırması mümkün değildir; elinde bu araştırmayı tam anlamıyla yapacak yeterli parasal gücü, kaynağı ve teknik yeteneği yoktur (Akad, 1979). Bundan dolayı kanun yapıcılar, tasarılarla ilgili araştırma ve

konuşmalarında kullanacakları işine yarayacak bilgileri ve malzemeleri edinmek için sık sık baskı gruplarına müracaat eder. Kanun yapıcıların karar almakta zorluk çektikleri, bilgi eksikliği duydukları konularda bilgi ihtiyaçlarını lobiciler, bu teknikle karşılamaktadırlar.

Lobiciler, hedef makama sunacakları bilgileri akademik çalışmalardan, siyasal kurumların ve vakıfların yaptıkları araştırmalardan, idari arşivlerinden yararlanarak elde ederler. Bununla birlikte bazı özel bilgilere ihtiyaç duyan kanun koyucular için alanın uzmanlarına araştırmalar yaptırarak raporlar hazırlatırlar. İhtiyaç duydukları bilgileri, sürekli olarak aktardıkları için lobiciler, idarenin gözünde genellikle yasama, bilim ve parti kurumlarından daha itibarlı ve etkindirler (Ay, 2003).

Baskı gruplarının varlıklarını sürdürebilmesinin asgari koşulu, kendileriyle ilgili konularda sürekli bilgi toplaması, yayın izlemesi ve araştırma yapmasıdır (Akad, 1979). Lobici; baskı grubu karşısında taleplerinin haklı olduğunu ifade etmek ve kanun koyucuyu ikna etmek için araştırmalar, raporlar, istatistiksel bilgiler sunmak suretiyle grubun güvenilir ve ciddi bir organizasyon olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır (Daver, 1969). Netice itibariyle lobicilerin gereken bilgileri bir tasarı olarak kanun koyucuya sunmaları, konuya ilgi duymayan veya vâkıf olmayan bir kişi için önemi inkâr edilemez bir yardım özelliği kazanabilir. Bunun yanında böylesi konularda danışma ve araştırma hizmeti veren lobici, bağlı oldukları baskı grubu üyelerinin belirli bir kamusal politikayı nasıl değerlendirdiklerine ilişkin bilgileri de muhatabına ulaştırma olanakları bulmuş olacaklardır.

Aynı bürokratlar ve yasa koyucular gibi, ne kadar deneyimli ve bilgili olurlarsa olsunlar, lobicilerin de siyasi konularda söz sahibi olmaları mümkün değildir. Bundan dolayı lobiciler diğer konulara göre daha fazla getirisi olan vergi, ulaşım, iletişim gibi alanlarda uzmanlaşmayı tercih etmektedirler.

1.3.3. Seçmenlerle Tanışmak, Toplantılarda Bir Araya Gelmek

Lobiler veya baskı gruplarının üyeleri, bu grubun üyesi olmalarının yanı sıra bazı partileri destekleyerek oy veren seçmen statüsüne de sahiptirler.

Genel nüfus içinde kendisinin veya diğer üyelerin mensubu oldukları etnik grup, büyük bir olasılıkla bir kongre üyesinin üzerinde en önemli etkiye sahiptir (Grant, 1992). Bazen bir meclisin üyelerinin büyük bir kısmı, aynı baskı grubunun üyelerinin verdikleri oylarla seçilmiş olabilmektedir. Bundan dolayı lobicilikte kullanılmakta olan seçmenlerle tanışma tekniği, lobi faaliyetlerinde kullanılan yüksek öneme sahip bir uygulamadır. Bu tekniğin temel olarak iki uygulama şekli vardır. Lobicilerin temsilcisi oldukları üyeleri de içine alan seçmenlerle tanışmaları, ilk uygulama şeklidir; ikinci uygulama şekli ise kanun yapıcıların bu kişilerle tanıştırılmasıdır (Dinçer, 1998).

Seçim bölgelerinde buluşma toplantıları düzenlemek, kısa bir sürede birçok kişiye ulaşmanın en kısa yoludur. Bu teknikte başarıya ulaşabilmek için üyelere söz konusu organizasyonun faydası ve önemi iyice benimsetilmeli, adayı hoşnut edecek seviyede bir katılım sağlanmaya çalışılmalıdır (Dinçer, 1998). Bu toplantılarda lobi temsilcileri ile hedef meclis üyeleri birbirlerini tanımış olur ve ayrıca baskı grubu üyeleriyle temsilcileri arasında bir iletişim ortamı kurulur. Sözü edilen toplantılarda üyelerle kurulan iletişim, sonraki süreçte farklı iletişim araçlarıyla pekiştirilir (McFarland, 1993).

Toplantı düzenleme tekniğini lobiciler, aynı davaya inanan grup üyelerini kaynaştırmak, bunlar arasında bilgi, duygu ve düşünce alışverişi kurabilmek için sık sık kullanılmaktadır. Aynı davaya inanan kişi ifadesiyle, temsil edilen grubun üyeleriyle birlikte konumlarını kullanarak bu grubu destekleyen kanun yapıcılar kastedilmektedir. Toplantılar düzenlemek, üzerinde durulan konularla ilgili grup üyelerine bilgi verilmesi ve lobi faaliyetlerini sürdüren baskı grubu veya

organizasyonun düşüncelerini kanun yapıcıların öğrenmeleri bakımından önemlidir. Bir örgütün ya da lobinin siyasi bir süreç üzerinde etkili olabilmedeki başarısı belli bir noktanın ardından elindeki argümanlardan ziyade arkasındaki seçmen kitlesine ve üye sayısına bağlıdır. Bu bağlamda kanun yapıcının, grubun arkasında bulunan seçmen kitlesini ve üye desteğinin farkına varabilmesi lobiciler tarafından düzenlenen toplantılarda mümkün olabilmektedir.

Üyelere yönelik toplantılar; halka dayalı lobi faaliyetlerini başlatmadan önce çalışma güzergâhı hakkında üyelere bilgi verme ve düzenli aralıklarla üyelere ulaşarak düşüncelerini öğrenme amacına dönük olarak iki şekilde kullanılmaktadır. Halka yönelik kampanyanın yürütülmesine dair bilgileri içeren toplantılar düzenlenerek, kampanya stratejisi, ulaşılacak hedef kitle ve bunlara ulaşma yolları hakkında ayrıntılı bilgi sunulur. Halka dayalı lobi çalışmalarına katılımın çok olması sağlanarak toplantıların medyada yer almasını sağlamak, halkın dikkatini çekebilmek, gündem olabilmek ve kanun yapıcılara gücünü göstermek mümkün olabilmektedir (Dinçer, 1998).

Başarılı bir toplantı yapılabilmesi için; yüksek katılımı sağlayacak uygun yer ve zamanın belirlenmesi, toplantıya konu ile ilgili yasa yapıcıların katılmalarının sağlanması, geniş kitleleri ilgilendirecek güncel bir konu üzerinde durulması, medya organlarına toplantı hakkında bilgi verilmesi, toplantıya davet edilecek kanun yapıcı ve medya mensupları başta olmak üzere bütün konukları hoşnut bırakacak ulaşım, konaklama ve yeterli dinleyici gibi şartların sağlanması çok önemlidir (Budak ve Budak, 1995).

Bu türdeki düzenlemelerle lobiciler, desteklerini aldıkları üyelerini daha iyi tanıma fırsatı yakalayarak yapılacak büro ziyaretleri, komitelerde konuşma yapma gibi uygulamalarda görev alabilecek kişilerin belirlenmesi sağlanmaktadır. Bununla birlikte toplantılarda seçmenleriyle tanışma imkânına kavuşan bir siyasetçiye, bir baskı grubu üyesi lobici, dilek ve önerilerini ilettiğinde kanun koyucunun bu isteklere kayıtsız kalması kolay değildir (Güzeliş, 1964).

1.3.4. Kampanya Desteği ve Maddi Destek Sağlamak

Lobiler ve baskı grupları, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde uygun gördükleri her türden finans araçlarını kullanarak politikacıları etkilemeye gayret ederler.

Parasal destek sağlama yöntemi, mali güçleri olan lobicilerin, karar alıcı mercileri istedikleri gibi yönlendirebilmek amacıyla başta para olmak üzere finans gücünün her türlüsünü kullanma prensibine dayanmaktadır. Gruplardan her birinin aynı güçte olmamasından dolayı zenginlerin karar alıcı merciler üzerinde daha da etkili olarak kamusal çıkarlara aykırı ve toplumun faydasına olmayan, tek taraflı kararlar alınmasında etkili olabileceği (Kaymaz, 2005, s. 108-109) düşüncesi bu yöntemin en önemli zaafı olarak kabul edilirken; olumsuz bir başka yanını halkın bu ilişkileri "rüşvet" olarak görebilecek olması oluşturmaktadır. *"Rüşvet olarak algılanması"* ile ilgili boyutun etkisini azaltabilmek için, sözü edilen para yardımlarının belli sınırlar içinde tutulması yolu tercih edilebilmektedir.

Başta ABD olmak üzere birçok ülkede seçim kampanyalarının büyük bir maddi kaynağa ihtiyaç duyması ve bu masrafların bireysel olarak karşılamanın neredeyse imkânsız hale gelmesi, lobiciler için bazı imkânların doğmasını sağlamıştır. Lobiciler, maddi destekte bulunmak suretiyle yasama çalışmaları öncesinde kongre ya da üyeleriyle ilişkiye geçilmesini sağlarlar (Zorack, 1990). Seçim hazırlıkları sırasında ve ardından siyasi iktidara ayni ya da maddi yardımlar yapılabilir. Seçim çalışmalarında siyasal parti başkan adayı ya da milletvekili adaylarına verilen maddi ve manevi destekler, yapılan yardımlar, bağış toplama ya da organizasyonlar yapma biçimindeki uygulamalarla lobicilerin, adayların, partilerin ve bağımsız grupların oluşturdukları PAC adı verilen siyasi eylem komiteleri vasıtası ile yapılan maddi destek olarak gerçekleşmektedir (Arı, 1997). Ne var ki para destekleri, seçimler sonrasında adayın desteğini alma konusunda yalnız başına yeterli olmayabilmektedir. Bundan dolayı baskı grupları, en az maddi destek kadar önemli

bir başka unsur olan ve kampanya boyunca aday için çalışacak gönüllü insan gücünü adayın hizmetine sunmaktadırlar (Grant, 1992).

Lobilerin siyasetçilerle ilişkileri, sadece yasa hazırlamak ile sınırlı değildir. Onlar amaçları doğrultusundaki politikaların takip edilmesi için ilgililer üzerinde etkili olmaya çalışırlar, kendilerine yakın, yardım edecek idari personelin seçilmesi ve atanması konularında söz hakları olmasını isterler, bundan dolayı lobiciler, fon oluşturma faaliyetlerine katılarak yardım ettikleri kişilerle dost olabilmeyi hedeflemektedirler. Kanun yapıcılar, seçim kampanyaları boyunca kendilerine destek verenlerin sözlerini önemsemekte ve onlara değer vermektedirler. Bunun yanında kampanya destekleriyle istenilen göreve getirilen kişiler sayesinde yasama ve yürütme kademesinde baskı grubuna sıcak bakan ve grubunun amaçlarının farkında olan kişiler görev almış olmaktadır (Dinçer, 1998). Yine baskı grubunun uygun gördüğü kişilerin listelerde yer bulmaları sağlanarak parlamentoya girmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır (Ay, 2003).

Amerika Birleşik Devletleri'nde devlet başkanına ve karar alıcı konumundaki siyasi aktörlere finansal olarak destek vermek meşru bir lobicilik faaliyeti (Göksu ve Bilgiç 2003: 58) olarak görülmektedir. Sözü edilen parasal desteği vermek için çeşitli yöntemlerden yararlanılmaktadır. Bu yöntemler şunlardır (Arı, 2000, s. 190–191):

· Bağış Toplama (Fund Raising): Herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda, seçime girecek kişi için nakit para yerine çek alınmak suretiyle para toplanan sistemdir. Ne kadar toplandığını; kimin, nerede, hangi miktarda para verdiğini dair bilgilerin kayıtlarda görülebilmesi, çek alınmasının nedenidir.

· Gizli, Hatları Belirsiz Para (Soft Money): Siyasi aktörlere nakit olarak verilen ve mali kayıtlarda görülmeyen yardımda bulunma yöntemidir. Söz konusu yardımlar; kimin yaptığı, kime yapıldığı, meblağı kaydedilmediği için çok hoş karşılanmamaktadır.

· Hizmet Karşılığı Para (Honororia): Hedef kitlesi birey olarak parlamenterler olan bu yöntemde bağışlanan para, bir işe karşılık olarak verilmiş gibi gösterilmektedir. Bu uygulamada parlamenter ile parasal ilişkiler kurulması sayesinde parlamentoda görüşülmekte olan konunun lobinin isteğine uygun biçimde

sonuçlanmasının yanı sıra, bu ilişkinin sürdürülmesinin kendi çıkarı için de doğru olduğu mesajı parlamentere iletilmek suretiyle bu kanalın ileride yapılacak çalışmalarda işlemesine gayret edilmektedir.

Parasal destek sağlama arasında kabul edilen bu yöntemlerinin dışında bilinen ve çok yararlanılan iki yöntem vardır. Bu yöntemlerden (Kaplan, 2006) ilki, "seçimden önce bir aday veya siyasal partiye destek olmak"tır. Bu yöntem kullanılırken siyasal partiyi desteklemek yerine aday ya da adayların desteklenmesi daha çok tercih edilmektedir. Çünkü sadece siyasal partiye destek verilmesi seçimden sonra sorunlara yol açabilirken adaylara destek verilmesinde bu tür sorunlar yaşanmamaktadır. Bu noktada sözü edilen desteklerden ilki malî destekler olurken "kampanyalarda gönüllü çalışmak" gibi bir başka destek çeşidini de (Ak, 2003, s. 3) içermektedir. Parasal destekler verilen aday veya partinin yönetime gelmesi halinde lobiler, verdikleri desteğin karşılığı "talep edilenin yaptırılması için uğraşmak" biçiminde beklenmektedir. Bu türde lobicilik faaliyetlerine örnek olarak; finans spekülatörü ve liberal girişimci George Soros'un 2004 yılında yapılan ABD seçimlerinde George W. Bush'un yeniden seçilmesine engel olmak için 10 milyon dolar tutarında bir bütçe ayırması gösterilmektedir. Fakat burada fonun ilgili kişinin seçilmesine engel olmak için ayrılmış olması, dikkat edilmesi gerekli husustur. Yani George Bush'un rakiplerine dolaylı destek verilmiştir. Bu alandaki ikinci lobicilik yöntemi, baskı gruplarının ve milletvekillerinin bazıları, lobicilerin kendi çıkarlarına uygun biçimde hareket etmelerini sağlamaya çalışmaktır (Şahım, 1994, s. 51-52). Bunu sağlamak için lobiye yakın milletvekilleri lobici olarak kullanılmak suretiyle diğer milletvekilleri ve bürokratlar üzerinde etkili olmaya çalışılır. Baskı grupları kendileri için çalışacak lobi yapacak milletvekillerinin sözü geçen, nüfuzlu, itibarı yüksek kişilerden olmasını isterler. Onların bu baskı grubu için yaptığı faaliyetlerin sonucu, ilgili milletvekiline "parasal destek" (Kaplan, 2006) şeklinde dönmektedir.

ABD'de seçimlerde yapılan kampanyalarının günden güne neredeyse bireysel olarak karşılanamayacak maliyetlere ulaşması, lobici gruplara bazı fırsatların çıkmasına yol açmaktadır. Lobiler, maddi destekte bulunarak yasama çalışmaları öncesinde kongre üyeleriyle ilişkiler kurulmasını sağlamaktadırlar (Zorack, 1990). Seçimlere hazırlık sürecinde ve seçimlerden sonra siyasi iktidara maddi ya da ayni yardımlar yapılabilmektedir. Devlet başkanlığı ya da milletvekili adaylarının

yaptıkları seçim çalışmalarındaki yardımlar; maddi ve manevi destek verme, organizasyonlar düzenleme biçiminde ya da bağış toplama yöntemleriyle adayların, partilerin, bağımsız grupların ve lobilerinin oluşturdukları PAC'lar (Siyasal eylem komiteleri) vasıtası ile yapılan maddi destekler biçiminde gerçekleşmektedir (Arı, 2000). Fakat parasal destek, seçimler sonrasında adayın desteğini almakta yalnız başına yeterli olmamaktadır. Baskı grupları, kampanya boyunca çalışacak gönüllü insan gücünü adayın ya da partinin hizmetine sunarlar ki bu unsur kimi zaman paradan daha önemli işlevlere sahip olabilmektedir (Grant, 1992).

Lobiler, siyasilerle ilişkilerini sadece yasa hazırlamayla sınırlamazlar. Amaçları ile örtüşen politikaların takip edilmesi için ilgilileri etkilemeye gayret ederler; kendilerine bağlı, yardım edilebilecek idari personelin belirlenmesi ve tayin edilmesinde de paylarının olmasını isterler; bundan dolayı lobiciler fon oluşturma faaliyetlerine katılmak suretiyle yardım ettikleri bireylerin dostluklarını kazanabilmeyi hedeflemektedirler. Kanun yapıcılar, seçim kendilerine kampanyalarında destek verenlerin sözlerini önemsemekte ve onlara sempati beslemektedirler. Ayrıca kampanya desteğine bağlı olarak talep edilen göreve getirilmesi sağlananlar sayesinde yasama ve yürütme noktalarında baskı grubuna sıcak bakan, onların amaçlarını bilen kişilerin görev almaları sağlanabilir veya baskı grubunca uygun görülen kişilerin seçim listelerinde yer bulmaları sağlanmak suretiyle parlamentoya girmeleri sağlanmaya çalışılır (Dinçer, 1998).

Her defasında maddi desteğin yönünü kesin olarak belirlemek kolay değildir. Bu sürecin süreklilik kazanması; yayın organı olan bir partinin ilgili yayınına baskı grubu üyesi bireylerinin abone olmasıyla destek sağlanması, parlamenterin herhangi bir alandaki mali sıkıntılarının giderilmesi, yakınlarına veya değer verdiği seçmenlerine iş bulunması gibi farklı biçimlerde gerçekleşebilmektedir.

1.3.5. Lobi Şirketlerinden Yararlanmak

Baskı grupları, kendi amaçlarına uygun oy kullanmaları konusunda ikna etmek için büyük gayretle çalışan profesyonel lobi şirketleri ve lobicileri kullanarak kanun koyucuları üzerinde etkili olabilecekleri düşüncesindedirler. Genel olarak hangi kongre üyesinin kendi konularına olumlu ve tereddütle baktığını bilen profesyonel lobicilerin bu özellikleri baskı grubunun vakit ve kaynak israf etmesine engel olur (Grant, 1992).

Baskı gruplarının önemli bir bölümü, lobi faaliyetlerini doğrudan kendileri yürütmek yerine; profesyonel bir lobi şirketi vasıtası ile yürütmeyi tercih etmektedir. Genellikle meslek örgütleri ve yabancı ülke temsilcilikleri, etnik gruplar gibi büyük seçmen kitlesi ya da üyesi olmayan gruplar, bu tür lobi şirketlerle çalışmaktadırlar.

Lobi şirketlerinin saygınlıkları ve büyüklükleri, çalıştırdıkları lobicilerin sayısı ve kazandıkları başarılara göre değerlendirilmektedir (Dinçer, 1998). Güçlü lobi şirketleri, eski meclis üyesi, eski meclis çalışanı, avukat, asker, halkla ilişkiler uzmanı ve ekonomist gibi farklı birçok meslek mensubu lobici istihdam etmektedirler. Alanlarının uzmanı bu kişiler yıllar boyu kazandıkları deneyimlerle yasama alanında da geniş bir bilgi birikimine sahiptirler.

Lobi faaliyetlerine ihtiyaçları olan lobi, firma veya kişiler; kendilerini kanun koyucu karşısında temsil edecek lobi şirketini belirlerken şirketlerin büyüklüğüne, başarılarına ve popülaritesine bakmaktadırlar (Dinçer, 1998).

1.3.6. Lobiler Arasında İşbirliği ve Koalisyonlar

Lobi şirketleri arasında oluşturulan koalisyona, kolektif lobicilik de denilmektedir. Lobicilik, temelinde bir uzlaşma sanatıdır (Wittenberg & Wittenberg, 1994). Hükümet ve hedef meclis üyeleri üzerinde yoğun bir baskı kurmak isteyen ya da sonuca tek başına ulaşamayacağını düşünen, koordinasyonu zayıf; sayısı fazla olmasına rağmen birbirinden ayrı oldukları için yönetimi etkileme konusunda başarılı olamayan, aynı konu üzerinde çalışan ve kimi zaman sayıları çok fazla olan lobiler, aralarında bir koalisyon kurabilmektedirler (Arı, 1997). Kolektif lobicilik faaliyetlerinde, aralarında bir düşünce ve çıkar birliği bulunan gruplar, ilk imkânda birleşerek ortak amaçlarına birlikte ulaşmaya çalışırlar (Güzeliş, 1964). Normal şartlarda, ortak amaçlara uygun bir ortak eylem yapmak ya da işbirliğine gitmek kolaydır. Fakat kimi durumlarda lobicilikte, eskiden bu yana birbirlerine düşman kuruluşlar arasında bir anlaşma imkânının ortaya çıktığını veya gerçekleştiğini görmek de mümkündür (Meynaud, 1975). Böylece ortak çıkarlarına ulaşabilmek için aralarında anlaşarak kamu görevlilerini etkilemeye çalışan ve sözü edilen işbirliğiyle iyice güçlenen lobilerin başarılı olma şansı çok yüksektir (Güzeliş, 1964).

Koalisyonun başarı kazanması, iyi organize edilmesi ve yönetilmesiyle mümkündür. Grupların arasındaki ilişkilerin kopuk olması, işbirliğinin amacına ulaşmasına engel olur. Baskı grubu üyelerinin koalisyonun amacına inanarak destek vermeleri ve koalisyon yönetmek için seçilmiş olan yöneticileri onaylamaları gerekir.

Lobiler arası işbirliği kademeli olarak yürütülen bir çalışmadır. İlk kademede lobiciler, yalnız başlarına çalışırlar, kendilerine yardımcı olmaları hususunda kendi grup üyelerini ikna etmek için uğraşırlar. İttifakı meydana getirecek diğer baskı gruplarının belirlenerek onların desteğinin sağlanması, ikinci kademedir. Koalisyonlar, genel olarak belirli bir süreçte, belirli bir sorunu çözümlemek için geçici bir süre için bir araya gelen lobiciler ile diğer baskı grupları üyelerinden

meydana gelmektedir. İyi bir lobicinin diğer lobiler ve kuruluşlar ile olası koalisyonları dikkate alarak daima onlarla iyi ilişkiler kurması gerekmektedir (Wittenberg & Wittenberg, 1994).

1.3.7. Medyadan Yararlanma

Çağımızın gelişmiş teknolojisinin sağladığı olanaklar sayesinde kamuoyunun manipüle edilmesinde basın, radyo, televizyon ve sosyal medyanın etkileri günden güne artmaktadır. Özellikle ABD'de lobi kuruluşları ile baskı grupları kamu oyununun ilgisini, dikkatini, desteğini ve sempatisini kazanabilmek için özellikle sözü edilen medya ile iyi ilişkiler geliştirmeye gayret ederler.

Destek bulmak için lobicilerin gerçekleştirdikleri lobi tekniklerinden biri olan medyayla olumlu ilişkiler kurulması, bu durumun devam ettirilmesi ve medyayla oluşturulacak ortamın pozitif olmasının iki açıdan önemi vardır. En başta lobiye veya baskı grubuna, üye olmayı ya da destek vermeyi düşünen potansiyel yurttaşların ve kamuoyunun pozitif izlenimler edinmelerini sağlamakta, ikinci açıdan ise medyada lobi faaliyetlerinin olumlu olarak ele alınması ve bunun da yasama organındaki faaliyetlerin kabul edilmesinin kolaylaşmasına yardım edebilmektedir.

Lobiler ve baskı grupları, taleplerine ya da davalarına kamuoyunun sempatiyle bakmasını temin etmesi en başta özellikle yüksek izleyici ve okuyucu sayısına sahip medya organlarını tercih etmektedirler. Lobiler ve gruplar özellikle gazetelere her gün, taleplerini, düşüncelerini bildiren malzemeler gönderirler. Sözü edilen gruplar, medya organlarıyla kurdukları yakın ilişkilerle gönderdikleri belgelerin önemli bir bölümünü karşılıksız yayımlatırlar. Ne var ki durum her zaman böyle değildir. Daha masraflı ve daha esaslı yöntemlere başvurulduğu zaman bunun bedelinin ödenmesi, doğrudan para vermek, abone olmak ya da ticari reklam vermek gibi farklı şekillerde yapılmaktadır (Ay, 2003).

ABD'de yayımlanan Washington Post gazetesinde neredeyse her gün yarım veya tam sayfa, lobilerin verdikleri ilanlar yayımlanmaktadır. Söz konusu ilanlarla Kongre üyelerinin ve halkın ilgileri ve dikkatleri belli bir yasa tasarısına çekilmek istenmektedir (Dinçer, 1998). Sözü edilen destekten sonra ise grubun düşüncelerini yansıtan pozitif haber, mesaj ve yorumların medya organlarında yer almaları hedeflenmektedir.

Lobi şirketlerinin birçoğu, ilişki kurulması olası bütün gazete, yayın organları, medya ve halkla ilişkiler kuruluşları listelerini çıkararak bunlarla ilişkilerinin yürütmesi için bir medya koordinatörü tayin eder (Zorack, 1990). Bununla birlikte medyayla ilişkiler hakkında, baskı gruplarına ait gazete, dergi, radyo ve televizyonlar da önemli bir yere sahiptir. ABD'deki Ermeni lobisinin, farklı zaman dilimlerinde yayımlanan 14 tane dergi ve gazete ile bir de radyo istasyonu vardır. Bu imkânlar sayesinde lobiler, medyada sık sık yer bulmaya çabalamak yerine, kendilerine ait basın yayın araçlarını kullanarak kendi lobi üyelerine ulaşabildikleri gibi kamuoyuna da amaçlarını ve düşüncelerini duyurabilmektedir (Dinçer, 1998). Böylece parasal kaynaklarını da israf etmemiş olmaktadır.

Örneğin Amerika'da bulunan Yahudi lobisinin bir tür çatı örgütü olan AIPAC (American İsraeli Public Affairs Committee/Amerikan İsrail Kamu İşleri Komitesi) tarafından 1985 yılında kurulan bir think-tank kuruluşu olan WINEP (The Washington Institute for Near East Policy/Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü) bünyesinde Ortadoğu uzmanları görev yapmaktadır. Enstitü, ABD'nin Ortadoğu politikalarına katkı sunarak bu konuda kamuoyunu aydınlatmayı amaçlamaktır. Enstitü, sözü edilen konuda düzenli olarak birçok konferans düzenlemektedir. Amerikan yazılı ve görsel medyasında etkili ses getiren yayınlar yapmaktadır. Enstitüde görev yapan uzmanlar; CNN, BBC, Fox News ve El Cezire gibi önemli basın organlarıyla röportajlar yapmakta, bununla birlikte düzenli olarak New York Times, Los Angeles Times, Newsweek ve Washington Post gibi önemli birçok gazete ve dergide makaleler yayımlamaktadır (Dağlı, 2019).

2010 yılına ait verilere göre 9.4 milyon dolara ulaşan örgütün yıllık gelirinin önemli bir bölümü İsrail lobi kuruluşu AIPAC örgütü tarafından karşılanmaktadır

(Weir, 2017). Yorumcuların birçoğu, ABD'nin özellikle İsrail yanlısı sert dış politik yaklaşımının ideolojik temellerini enstitüden kaynaklandığını ifade etmektedirler.

Yine aşırı İsrail taraftarı tutumuyla dikkatleri çeken bir sivil toplum örgütü olan CAMERA, İsrail'in Lübnan'ı işgal ettiği 1982 yılında ABD basınında çıkan haberlere karşı bir tepki koymak amacıyla kurulmuştur. Bu örgüt, ABD medyasında Ortadoğu ve İsrail hakkındaki haber ve yazıları takip ederek; anti-Semitist ve İsrail karşıtı haber ve yazılara karşı protesto eylemlerinde bulunmaktadır. 65.000'in üzerinde mali durumu iyi üyeye sahip olan CAMERA, ABD basınında birçok kişi tarafından özellikle İsrail yanlısı görüşlerinden dolayı eleştirilmektedir (Walt & Mearsheimer, 2006, s. 13).

ABD'deki Siyonizm ve İsrail lobisinin çalışma yöntemini tek elden yürütülen, yekpare bir ağ olarak kabul etmek yanıltıcıdır. Sözü edilen örgütler, aralarında fikir ayrılıkları olan ve farklı siyasi eğilimlere sahip farklı gruplardır. Fakat her ne durumda olursa olsun, bu lobi örgütlerinin birçoğunun aktif olarak İsrail'e destek verdiği ortadadır. Washington'da yürütme organını ve Kongreyi etkileyebilme kapasitesi, bu lobilerin etkinliğinin temel kaynağıdır. Lobinin kamuoyu algısını yönetmekteki becerisi, bir diğer kaynağıdır. Bu lobi örgütlerinin içinde birçok eski bakan, Kongre üyesi, müşavir, köşe yazarları ve gazete editörleri görev almaktadır. Örneğin, 2000 yılının Temmuz ayında İsrail ile Filistin arasındaki sorunlara çözüm bulmak için Camp David'de düzenlenen zirvede Başkan Clinton'un danışmanları arasında AIPAC üyesi Aaron Miller ile WINEP'in kurucularından Martin Indyk de vardı (Walt & Mearsheimer, 2006, s. 10).

Birçok araştırmacıya Orta Doğu uzmanlarının önemli bir bölümü, İsrail'e bir eleştiride bulunmayı akıllarına bile getiremeyecek kişilerden meydana gelmektedir. Gazeteci Eric Alterman, ABD basınında hiçbir dayanağı olmadan ve zorunlu olarak İsrail'e destek verecek 61 eleştirmen ve köşe yazarı olduğunu; buna karşılık davranışlarından dolayı sürekli olarak İsrail'e eleştire yapan ya da Arap yanlısı bir tutum sergileyen uzman sayısının yalnızca 5 kişi olduğuna dikkat çekmektedir. ABD'de gazetelerden bazılarının çok ender olarak İsrail politikalarını sorgulayan, eleştiren yazılar yayımlamalarına rağmen; bu ülkede medyada İsrail yanlısı tutum açık ara öndedir (Walt & Mearsheimer, 2006, s. 14).

1.3.8. Halkla İlişkilere Yönelik Kampanyalar

Çevreleriyle süreklilik arz eden iyi ilişkiler kurarak bu ilişkileri sürdürebilmek, toplumdaki her bireyin ya da grubun temel talebidir. Bu bağlamda halkla ilişkiler, lobicilik faaliyetleri konusunda yardıma ihtiyaçları olan ve kullanımı hızla yaygınlık kazanan etkili faaliyetler zincirlerinden biridir.

Halkla ilişkiler, çevreyi algılamak ve kendisini çevreye tanıtmak amacıyla ihtiyaç ve beklentileri, bir plan ve program kapsamında oluşturma işlemidir. Örgütle çevresini meydana getiren gruplar arasında işbirliği, karşılıklı anlayış ve hedeflere ulaşılması için grup içinde ve grup dışında sürdürülen bütün planlı iletişim, halkla ilişkiler kapsamı içinde yer almaktadır. Lobi faaliyetlerini sürdürebilmek için gereken bütçenin bulunması, faaliyetlere mali destek verecek sponsor bulunması da halkla ilişkiler uygulamaları ile gerçekleştirilmektedir (Zorack, 1990).

Halkla ilişkiler faaliyetlerini kullanan lobiciler, yazılı, görsel ve işitsel medyadan yararlanarak destek bulmaktadırlar. Temelde bir grubun veya kuruluşun bir kısım halkla ilişkiler faaliyeti olarak yasa koyucu ve hükümetle ilişkilerini kapsayan lobicilik uygulamalarında sanatçılar, kamuoyu önderleri, medya çevreleri gibi hükümet dışında bulunan fakat düşünceleri yasa koyucu unsurlar tarafından dikkate alınacak kurum ve kişilere yönelik faaliyetlerle de yakın ilişki içindedir.

Halkla ilişkiler çalışmalarındaki öncelikli amacının, hedef ve kampanyaya uygun olarak, o grup, konu veya kişi hakkında olumlu imaj oluşturmak olduğu için lobi faaliyetleri içinde, halka ilişkiler kampanyaları düzenlemek suretiyle daha çok destek sağlamak suretiyle, belli bir politik yaklaşımın kabul edilmesi garanti edilmeye veya kamu görevlilerinin talep edilen programı benimsemeleri için kamuoyuna önderlik yapan kişilerinin etkilenmesine çalışılmaktadır.

Halkla ilişkilere yönelik kampanyalar, profesyonel ve büyük lobi şirketleri tarafından toplumda oluşan genel kanaati lobinin ya da grubun düşüncelerine uygun olarak yönlendirmek için yapılmakta olduğundan dolaylı bir etkileme yöntemi olarak kullanılmaktadır. Kısa vadede düşük masraflı fakat etkisi daha kısıtlı bir yöntemdir (Dinçer, 1998). Ne var ki uzun vadede hedef meclis çevrelerinde ve kamuoyunda meydana getireceği olumlu havayla kesin etkisi olan bir yöntemdir.

Halka dayalı lobicilik yöntemi uygulayan lobiciler, kamuoyunu halkla ilişkiler kampanyalarıyla kendi düşünceleri çerçevesinde bilgilendirme, etkileme amacındadır. Bununla birlikte yüz yüze olarak yapılan iletişim, sosyal lobicilik, kampanya desteği sağlamak, seçmenlerle tanışmak gibi diğer lobi tekniklerine de halkla ilişkiler çalışmalarıyla destek verilerek başarı şansı artırılır. Halkla ilişkiler kapsamında; seminerler, bilimsel toplantılar, konferanslar, festivaller, geziler, sergi ve fuarlar, sportif karşılaşmalar ve yarışmalar gibi ilgi çekici ve samimi ortamlar yaratan birçok faaliyet düzenlenmektedir (Dinçer, 1998, s.140). Böylece sözü edilen etkinliklere medya mensupları, baskı grubu üyeleri, hedef meclis üyeleriyle ve çalışanlarının katılmaları sağlanmaya çalışılmaktadır.

1.3.9. Sosyal Lobicilik

Başkentte ya da diğer büyük kentlerdeki sosyal yaşamın içinde yer almak, lobicilerin kendilerini kanun koyuculara tanıtımlarının başka bir yoludur. Lobicilerden bazıları, sık sık partiler düzenleyerek, yurt içine ve yurt dışına geziler düzenleyerek siyasi çevrelerde tanınma imkânlarına kavuşmuşlardır. Böylece temsilcisi oldukları ülkelere veya gruplara olan ilginin ve sempatinin artmasını sağladıkları gibi savundukları düşüncelere karşı olumlu yaklaşımlar oluşmasını tesis etmektedirler.

Sosyal lobicilik, ABD başta olmak üzere birçok ülkede izin verilebilir faaliyetlerden birisidir (Dinçer, 1998). Sözü edilen tarzdaki etkinlikler içinde

Lobicilerin yapabilecekleri faaliyetler arasında; hafta sonu tatilleri, yemekler, av partileri, yat gezileri ve balolar gibi birçok eğlence organizasyonu vardır. Kongre ve hükümet üyeleri için yemek organizasyonları düzenlenmesi, politik toplantılar, seyahat ve eğlenceler düzenlenmesi lobici grubun lehinde kararlar alınmasını kolaylaştırmaktadır.

Kanun yapıcılarla yakınlaşarak iyi ilişkiler kurmayı amaçlayan sosyal lobiciler, faaliyetlerinde resmi toplantılara çok fazla yer vermezler. Resmi ortamdan uzak yöneticiler rahatladıkları için daha fazla ve farklı konudan bahsedebilmeleri mümkün olabilmektedir. Sosyal lobicilik faaliyetlerinde baskı grubunun elindeki bilgiler ve düşünceleri, yasama organı temsilcilerine yemek, parti ve kokteyl gibi farklı çeşitli ortamlarda gayri resmi olarak iletilmektedir. Söz konusu gayri resmi ortamlardaki lobicilik baskısıyla gruplarla devlet organları arasında uyumlu bir ortam oluşturulmaya çalışmaktadır (Daver, 1969).

Lobicilerin, lobicilik için büyük ve önemli olan bu davetlere mutlaka katılmaları gerekmektedir. Bir mazeretinden dolayı lobicinin katılamadığı önemli toplantılar, telefonla, telgrafla, bir şekilde ilgililere bildirilmeli, gerek görülürse özür dilenmelidir. Bu davranış, yasa koyucunun gözünde lobicinin prestiji açısından çok önemli bir konudur.

1.3.10. Yönetim Kademelerinde Görev Yapanlarla Yazışmak

Lobiciler açısından doğru mesajın, doğru görevliye, doğru zamanda ve doğru teknikle ulaştırılabilmesi çok önemlidir. Sözü edilen mesajları iletmenin çok çeşitli kanalları vardır. Lobi faaliyetlerinde yararlanılan bu kanallardan biri olan devlet yetkililerine mektup yazmak, en etkili yöntemlerdendir (Dinçer, 1998).

Lobicilikte başarı, sorunun kamuoyunda görünürlük düzeyinin artırılması ile ölçülmektedir. Gözleri kulakları daima seçmenlerinde olan Kongre üyeleri,

temsilciler ve senatörlerin (Wittenberg & Wittenberg, 1994) tabanlarının halka dayalı lobicilik faaliyetlerinden etkilenmesiyle harekete geçmeleri daha da kolay olmaktadır.

Bu yöntemde baskı grupları, üyelerinin desteğini almak ve kendilerini etkileyecek konularda Kongreye veya bir diğer devlet organına seslerini duyurabilmek, mesajlarını iletebilmek için mektup yazma kampanyaları da başlatmaktadırlar. Bu yöntem sayesinde toplumun bir kesiminin duyarlılıkları yetkililere iletilebilmekte ve yetkililerin konuya ilgileri çekilmektedir. "Yönetimin kademelerinde görev yapanlara yazmak" gibi genel bir isimle anılan bu teknik; aynı zamanda telgraf, e-mail, telefon, kartpostal, faks, teleks, kupon mesajları ile dilekçeleri de içermektedir.

Parlamenterlerin herhangi bir vatandaşın yazdığı bir mesajla baskı grubunun kampanyasıyla yönlendirilmiş, birbirlerine benzeyen, özenli yazılmış birçok mesajı ayırt etmesi çok kolaydır (Grant, 1992). Bundan dolayı halka dayalı lobicilik kampanyaları sırasında kongre üyelerine yazılmış mektupların sayısından ziyade, nitelikli ve özlü olması önem taşımaktadır. Organize bir programla ama özenli olmayan bir üslupla yazılan birçok mektubun her birinin kongre üyeleri tarafından dikkate alınarak cevaplaması olasılığı çok düşüktür. Hâlbuki konunun özünü etkili bir şekilde ifade eden bir tek mektup, organize edilerek yazılan birçok mektuptan çok daha etkili olabilmektedir.

Parlamento mensuplarıyla iletişim yöntemlerinden biri de gazete ya da dergilerde yayımlanan mektuplardır. Kongre üyelerinin bu mektuplara yaklaşımları aynı şekilde olmayabilir, ancak bu uygulamalar, onların konuya daha çok ilgi gösterme olasılığını artırmaktadır. Bunun yanında bu tür mektuplarla, kamuoyunun dikkati konu üzerine yoğunlaştırılmış ve onların da düşüncelerini ifade etmeleri için zemin hazırlanmış olmaktadır. Bu tür yazışmalar, doğrudan bireysel olabildiği gibi, ücret karşılığı görevlendirilmiş hukuk ve halkla ilişkiler firmaları vasıtasıyla da yapılabilmektedir (Bayramoğlu, 1985).

Kongrenin postaları cevaplandırma sırası şöyle tespit edilmiştir (Zorack, 1990):

1) Kamuoyu önderleri, sendika, dernek ve şirketler,

2) Bir seçmen tarafında el yazısıyla ve özenle yazılmış mektup,

3) Tek elden yazılarak organize şekilde çoğaltılmış mektuplar,

4) Aynı konu hakkında kitlesel olarak yazılmış mektuplar,

5) Posta kartları.

Kongre üyeleri, binlerce kişi tarafından imzalanarak verilen bir dilekçeden ziyade büyük olasılıkla bireysel olarak özenle yazılmış içten mektuplardan etkilenmektedirler (Wittenberg & Wittenberg, 1994). Kongre üyeleri, böyle mektuplara cevap vermeyi daha çok önemsemektedirler.

Lobi tarafından yapılan çalışma süresi boyunca birçok mektup gönderilmesine vesile olmak, lobinin çok önemli olmasını sağlamaz; fakat bu tür faaliyetler örgütün etkililik düzeyini büyük ölçüde artırmaktadır. Çünkü bu durum lobiye yaygın olarak destek verildiğinin bir işareti olarak görülmektedir.

1.3.11. Yönetim Kademelerinde Görev Alanlarla Dostluk Kurmak

Parlamentoda yer alan kişi ve gruplarla özel ilişkiler kurmak, lobicilerin kanun yapıcılar üzerinde etkili olmak için en fazla başvurdukları tekniklerden biridir. ABD gibi, iki partiye dayalı sistemleri olan ülkelerde bu sorunu çözümü kolay olmakla birlikte çok partili sistemle yönetilen ülkelerde durum biraz daha karmaşıktır. Birbirlerine yakın görüşlerde olan partilerin güçlü bir baskı grubu tarafından desteklenmek için rekabet etmeleri, baskı gruplarının önemini ve ağırlıklarını artırmaktadır.

Siyasi çevrelerde en fazla tanıdığa sahip olan lobici, en fazla etkili olma imkânına sahip olan lobicidir. Baskı grupları tarafından görevlendirilen lobiciler, grup bağlantısı olan kişiler olabilecekleri gibi, kendisiyle sadece bir konuda anlaşma yapılmış iktidar partisinin ileri gelenleri veya milletvekili yakınlarıyla da dostluk ilişkisi kurmuş kişiler olabilmektedirler (Akad, 1976). Kongre üyeleri, çevrelerinde yer alan akraba, dost ve meslektaşları gibi faktörlerden daha fazla etkilenme eğilimi içindedirler.

Sosyal lobicilik uygulamalarını kullanarak eğlence ortamlarında tanışan lobicilerle hedef görevliler, bu tanışıklıklarını daha sonra, dostluğa dönüştürebilmektedirler.

Lobicileri bu tarzda dostluklar kurmak için devlet görevlilerinin yakınlarına iş bulmak, problemlerini dinleyerek çözümler önermek gibi birçok yönteme müracaat edebilirler.

Hükümette ve Kongrede görevlendirileceklerin atamalarında etkili olmak için, komite ve alt komitelerin başkanlığı ve kongre liderliklerine dost siyasetçilerin tayin edilmesi için lobiciler büyük çaba harcamaktadırlar. Hükümetin böyle etkilemeye çalışılması, lehte kararlar alınması olasılığını artırmaktadır. Kongre üyelerinden kazanılmış sağlam bir müttefikin kongrede lobiciler adına sürdüreceği lobi faaliyetlerinin başarı olasılığını artırmaktadır (Wittenberg & Wittenberg, 1994).

Lobici ile kanun yapıcı arasındaki ilişki; lobicinin simgelediği amaçlara, güvenirlilik derecelerine ve işbirliğine yatkınlık durumuna bağlıdır. Lobicilerin güvenirlilik durumları kendilerine verilen bazı özel bilgileri muhafaza etmede gösterdikleri titizlik oranında artmakta, bu durum ise dostluğun kurulması aşamasında önemli hale gelmektedir. Kurulan dostluklar sayesinde kanun yapıcılar ve onlara bağlı personel, lobicilere fazladan zaman ayırabilir, yardımını ve ilgisini lobicinin işaret ettiği konularda yoğunlaştırabilmektedir.

Kongre üyeleri ve kongrede görevli olanlarla dostluk ilişkisi kurmayı başarabilen kişi, etkili bir lobicidir (McFarland, 1993). Kongre üyeleri, böylesi dostluk ilişkileri sayesinde lobicilere bir çıkar grubu için kendileri üzerinde baskı kuran kişi olarak bakmazlar.

1.3.12. Mahkemelere ve Komite Toplantılarına Katılmak

Lobicilerin resmiyet kapsamında Kongre üyeleriyle ilişkiler kurması, toplantılarda yer almak ve komitelerle bağlantılar kurmak yöntemiyle gerçekleşmektedir. Lobi uygulamaları için Kongredeki oturumlara katılmak; oturumlarda söz almak, sorular sormak ve sorulara cevap vermek (Zorack, 1990) önemli ve etkili bir tekniktir.

İşte bu komiteler, ABD yönetim sisteminin en önemli noktalarından ve ayrılmaz parçalarından birisidir. Komiteler, yasa tasarılarının irdelendiği, yasaların tartışıldığı merkezlerdir. Yasamayla ilgili kararlarının verildiği önemli birimler olmalarından dolayı komitelere yönelik lobicilik faaliyetleri büyük öneme sahiptir. Lobiciler, ABD kongresindeki yasama ve soruşturma oturumlara katılırlar; yasaların lehinde veya aleyhinde görüşlerini ortaya koyarak hazırladıkları belgeleri ve bilgileri sunarlar. Oturumları lobicilerin propaganda yaptıkları birer forum olarak kabul etmek de mümkündür. Lobiciler, görevleri gereği oturumlarda yer alan ancak lobicinin ilişki kurmakta başarısız olduğu politikacılara da oturumlar sayesinde ulaşmayı başarmaktadırlar (Healy & Thompson, 1979).

Lobiciler, baskı grubu adına karar vericilere iletecekleri mesajları komitelerdeki "hearing" denilen oturumlarda yaptıkları konuşmalarla iletirler (Arı, 1997). Halka açık yapılan oturumlar, lobilerin savundukları düşüncelerin kayıtlara geçmesine ve düşüncelerini ortaya koymalarına aracılık yapmaktadır. Bu oturumlar, televizyonlardan naklen yayınlandıkları için baskı grubu bu yöntemle konu hakkında sadece yasa koyuculara değil, vatandaşlara da bilgi vermiş olmalarını sağlamaktadır (Wittenberg & Wittenberg, 1994).

Mahkemeyle doğrudan ilgisi olmamakla birlikte, ihtiyaç duyulan bilgilerin sağlanmasıyla yargının vereceği kararlar üzerinde etkili olmak, bir başka yoldur. "Mahkemenin dostu" (amicus curia) mektuplar yazılması, bu amaçla en fazla

başvurulan yöntemdir. Yargıçlar, bu yöntem sayesinde davalarla ilgili daha fazla bilgiye ulaşabilmektedir (Dinçer, 1998).

Kanunların iptal edilmesi için açılan davalar, mahkemeleri etkilemenin bir başka yoludur. Bu yöntem sayesinde yasaların tamamının veya maddelerden birkaçının iptal edilmesiyle uygulamaya engel olunması mümkün olmaktadır. Baskı grupları ile lobicilerin ve yargı organları üzerinde etkili olmalarının en önemli amaçlarından biri de, emsal kararlar verilmesini sağlamak suretiyle elde edilen içtihatlar vasıtasıyla, idari tasarruflara rehberlik edecek emsal birer karara sahip olmaktır (Ay, 2003).

1.3.13. Doğrudan Eylemler

Yasal çerçevede yapılan doğrudan eylemlerde farklı amaçlar söz konusudur. Siyasal iktidarı, verecekleri alacakları kararlar konusunda uyarmak, verilen kararın savunulan dava konusuyla ilgi alanını ve etkileyeceği bireylerin durumlarını onlara anlatmak suretiyle baskı yapıp sözü edilen çıkarlar çerçevesinde yasal düzenlemeler yapmanın gerekli olduğunu kabul ettirmek, bu amaçlardan bazılarıdır (Akad, 1976).

Lobiciler tarafından uygulanan mitingler, yürüyüşler, forumlar, anma toplantıları ve paneller gibi eylemler; güç odaklarının kararları üzerinde etkili olmayı ve baskı uygulamak suretiyle çıkarlara uygun yasaların kabul edilmesini amaçlamaktadır. Örneğin İsrail'in 14 Mayıs 1948 tarihinde bağımsızlığı ilan etmesinden tam on bir dakika sonra devrin ABD başkanı Truman, İsrail'i tanıdığını açıklamıştır. Bu hareketle birlikte İsrail ile ABD arasında derin bir dostluk, karşılıklı saygı ve ortak değerlere dayalı uzun sürecek bir ilişki başlamıştır (İsrail Enformasyon Merkezi, 1997, s. 268).

İsrail başbakanı Netenyahu, ABD Kongre'sinde 10 Temmuz 1996 tarihindeki konuşmasında ABD'nin İsrail'e askeri ve siyasal yardımların yanı sıra ekonomik

olarak da desteklediğini, İsrail'in güçlü ve modern bir devlet haline gelmesini, ABD tarafından yapılan yardımların sağladığını ifade etmiş ve artık devletinin ilk dönemlerini aşarak olgunlaştığını belirtmiştir (Israel Ministry of Foreign Affairs, 1996).

Gerek savaş gerekse barış dönemlerinde ABD tarafından İsrail'e yapılan benzersiz yardımların önemli katkıları olmuştur. Geçmiş dönemde İsrail'e yapılan yardımların (bu yardımların Arapları SSCB'ye ve Doğu bloku ülkelerine yakınlaştırabilme endişesinden dolayı) Truman ve Eisenhower dönemlerinde kısıtlandığı görülmüştür. 1956 yılında İsrail'in Süveyş Kanalı'nı işgal etmesine devrin ABD başkanı Eisenhower karşı çıkarak ABD tarafından bu ülkeye yapılacak yardımları keseceğini ifade etmiştir. Ancak bu konuda İsrail'in lobisi tarafından yürütülen kampanyasıyla Kongre, Eisenhower'a desteği azaltarak Başkanı, İsrail'den yana ifadeler taşıyan bir konuşma yapmaya zorlamıştır. ABD İsrail'e bağımsızlık tarihi boyunca yardım etmiştir.

Doğal yollardan siyasi sistemde etkili olmakta başarılı olamayan baskı grupları, miting ve gösteriler yoluyla etkili olmaya gayret etmeye başlarlar. Bu yöntemi seçmek, siyasi sistemin duyarsız kalmasıyla ortaya çıkabilmesi ihtimalinin yanında; baskı grubunun olağan yollardan yararlanamaması ve gücü zayıf bir örgütsel yapısı olmasından dolayı da ortaya çıkabilir. Burada amaçlanan, kamuoyunun ve kongrenin ilgisini çekerek, siyasi sistemin sorumlularına, problemin düşündüklerinden daha önemli olduğunu göstermek olabilmektedir (Yanık, 2001).

Lobiciler, doğrudan eylem konusundaki organizasyonlardan doğrudan sorumludurlar. Eylemde bulunacak grup üyeleri ile iletişim kurma, eyleme yüksek katılımı sağlamak ve eylemin planlanması gibi birçok konunun halledilmesinde lobicilerin üyeleriyle diyalogları ve doğru eylem planları önemli bir yere sahiptir. Lobicilerin her duruma göre bir eylem planı olmalıdır. Bu kapsamda teknikler; yürüyüşlerden direnişlere, boykotlardan forumlara kadar çeşitli alanlarda ele alınmaktadır. Uygulamaya konulacak eylem tespit edildikten sonra, bir eylem planı oluşturmak gerekmektedir (Dinçer, 1998).

1.3.14. Etik Dışı Teknikler

Lobicilik faaliyetleri sırasında birçok illegal yola da sık sık başvurulduğu görülmektedir. Uygulanan bu tip yöntemler, halk arasında lobicilik faaliyetlerinin kötü bir imaj ve üne sahip olmasının temel nedenidir. Tehdit ve rüşvet başta olmak üzere gayri resmi kanallar kullanılarak uygulanan bu lobicilik teknikleri, aynı zamanda bünyesinde riskler de taşımaktadır. Getirisi olan bu yöntemler, ortaya çıkması halinde prestij kaybına neden olabilmesinin yanında kanun karşısında suç kabul edilen fiiller olduğu için suçlu durumuna düşme riskini de bünyesinde barındırmaktadır.

1.3.14.1. Rüşvet

Rüşvet kavramı, kamuda görev yapanların kamusal mal ve hizmetlerin arz edilmesinde görevlerin ve yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle, muhatap olunan kişi veya kurumlara ayrıcalıklı işlemler yapmaları ve böylece para ya da mal gibi bir çıkar elde etmelerini ifade etmektedir (Mumcu, 1985).

Rüşvet, ahlaki olmayan ve halkın onaylamadığı lobi tekniklerinde biridir. Ayrıca kullanıcısına ters etki yapabilme riski olan bir lobicilik tekniğidir. Bu sakıncalarına karşın rüşvet, yine de sık sık başvurulan bir lobi tekniğidir, çünkü lobicilerin kamu idarecileriyle ilişki kurmaları, paranın cazibesiyle mümkün olabilmektedir (Ay, 2003).

1.3.14.2. Tehdit

Tehdit, kullanılması sakıncalı bir diğer tekniktir. Tecrübe sahibi bir lobici, bir devlet memurunu tehdidin, ters etkileri olabileceğini bilir. Çünkü kanun yapıcılar, insani bir refleksle tehdide karşı koymaya gayret ederler.

Ahlaki olmayan bir yöntem olan tehdidin, yerinde kullanıldığı zaman başarılı sonuçlar vermesi de mümkündür. Bundan dolayı da lobiciler, bu yöntemi sık sık kullanmaktadır. Kanun yapıcılara, seçimlerde baskı grubuna mensup üyelerin oy vermeyeceğini ve sıradaki seçimde seçilmelerini çok zor olduğunu doğrudan veya dolaylı bildirmek, başvurulan en etkili tehdittir (Ay, 2003), bununla birlikte medyayı kullanarak siyasi iktidarı yıpratmaya çalışmak ya da başka bir siyasi partiye destek verme biçiminde tehditler de söz konusu olabilmektedir. Göreve seçimle gelen kamu görevlileriyle yasama organı üyelerine, yeniden seçilemeyeceklerine dair tehditler; mektup, e-posta, telgraf, faks ve telefon gibi araçlar kullanılarak gerçekleştirilmektedir (Güzeliş, 1964).

Tehdit, teknik hizmetlerin durdurulması veya talep edilen bilgilerin sağlanmaması biçiminde de uygulanabilmektedir. Bazen kapı kapı dolaşarak idarenin aleyhinde yürütülen kampanya için taraftarları bir araya getirmekte bir tehdit tekniğidir (Meynaud, 1975).

Kamu görevlilerinin özel hayatlarının olumsuz yönlerinin öne çıkarılarak halka ilan edilmesi, diğer bir tehdit yoludur. Bu yöntemle tehdit edilen bireyin toplum karşısında küçük düşürülmesinden, bir şantaj aracı olarak yararlanılmaktadır.

Lobicilik, siyasi sistemin parçalarından olan yasama ve yürütme organlarındaki karar alma mercilerinde dolaylı ya da doğrudan etkili olmaya yönelik faaliyetlerdir. Ülkedeki çıkar sahipleri tarafından veya bir ülkenin menfaatlerini uluslararası örgütlere ve yabancı hükümetlere karşı müdafaa etmek ve buna uygun

yasal düzenlemelere gitmek, lobicilik faaliyetlerini yöneldiği alanın genişliğini ortaya koymaktadır. Lobicilerin başarıları, yasama ve yürütme alanındaki sürece ve hukuki mevzuata hâkim olmalarından kaynaklanmaktadır.

Lobi faaliyetleri gösterenlerle siyasal sistem içinde yer alan çeşitli kurumlar arasında bir ilişki olması, demokratik ve çoğulculuğu benimsemiş toplumlarda olağan bir durum olarak kabul edilmektedir. Bu toplum yapısında sözü edilen ilişkilerden kaynaklı sorunlar yasal yollar kullanılarak düzenlenmekte ve çözülmektedir. Olumsuz bazı yönlerine karşın bireylerin örgütlenme haklarını ve örgütlü toplumun sesini karar organlarına duyurma tekniği olarak kabul edilen lobiler küreselleşen dünyanın ve demokratik toplumun önemli parçalarından birisidir. Bugün lobiler, özellikle güç merkezi olan ABD'de başta Yahudiler olmak üzere, Ermeni lobileri çok aktif ve etkilidirler. Onların bu alanlardaki başarıları ise Türkiye'yi bazı sıkıntılarla karşı karşıya bırakmaktadır. İkinci bölümde sözü edilen lobi faaliyetleri ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ABD'DE FARKLI BASKI GRUPLARININ LOBİCİLİK FAALİYETLERİ

2.1. Ana Hatlarıyla ABD'de Lobicilik Faaliyetleri

Karmaşık etnik yapısı, içinde barındırdığı çeşitli azınlıklara mensup nüfusun büyük rakamlara erişmesi ve bu parçaların tamamını bir anayasayla bir arada tutma gayretinden dolayı ABD, dünya genelinde kamusal hayatı en büyük ciddiyetle düzene koymaya çalışan ülkelerden biridir. Sistemini ayakta tutabilmek ve hayatta kalmasını sağlayabilmek için ABD, içinde bulunan bütün tarafların kesinlikle ülkenin çıkarlarına hizmet edecekleri bir yapı inşa etmek için çalışmıştır. Bu süreç içinde de farklı etnik grupların ve azınlıkların düşüncelerini ifade edebilecekleri farklı, hukuki örgütlenmelere gidilmiştir.

Sistem içindeki süreci kendileri için kazançlı duruma getirmek için çalışan her bir örgüt, farklı boyutlarda lobi faaliyetleri yürütmektedirler. Tarihsel sürece bakıldığı zaman, ABD'nin bu genişlikte kültürel bir yelpaze yapıya sahip olmasını sağlayan şeyin ABD'nin özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın dört bir tarafındaki insanlar için yeni bir yaşam alanı olarak görülmesi olduğu görülecektir. Böylece ABD, bireyin kendisini yalnızca "Amerikalı" kimliğiyle özdeşleşmekten

uzaklaştırarak kendilerine evrensel bir ülke kimliğiyle ifade ettiği bir ülke haline gelmiştir. Sözü edilen çok sesli yaklaşımın yansımalarından biri olarak da bütün azınlıklar ve toplumsal gruplar, güçleri oranında lobicilik faaliyetleri yapmaya başlamışlardır (Özsoy, 1999, s. 201).

Bu konuda ABD genelinde sözü edilen gruplara global şirketler, sivil toplum örgütleri, güçlü dini gruplar ve sendikalar da eşlik etmektedir. Sözü edilen her bir aktör, ABD genelinde güçlü ve kendi kapasitelerinde dikkatleri çekecek, hatta sonuçlar üzerinde etkili olacak seviyede lobi faaliyetleri içindedirler (Hertzke, 1988, s. 47).

Bundan dolayı da ABD'de yapılan lobi faaliyetleri sosyal ve siyasal alanda aşağı yukarı birbirine denk ve benzer biçimde etkisi olacak seviyelerde yaşanmaktadır. Her ne kadar ABD'de sürdürülen lobicilik faaliyetleri, yalnızca siyasi alandaki yansımaları üzerine odaklanılmış olsa da esasında ülkede sosyokültürel ve sosyoekonomik bakımdan etkin bir lobicilik yaklaşımları bulunmaktadır.

Lobicilik Faaliyetlerini Düzenleyen Yasa'nın (Federal Regulation of Lobbying Act-FRLA) 1946'da yürürlüğe girmesiyle birlikte lobicilik faaliyetleri ABD'de devlet yönetimince meşru kabul edilmeye ve lobicilik faaliyetlerine bu bağlamda dolaylı olarak destek olunmaya başlanmıştır (Duva, 2017, s. 25). Bu düzenlemeyle ABD, dünyada lobicilik faaliyetleri için yasal zemin hazırlayan ve bu konuda atılımlar yapan ilk ülke olmuştur.

Ülkede artık gerçek anlamda kültürel bir yapıya kavuşmasından dolayı ABD'de lobi faaliyetlerinin sistematik bir yapısı oluşmuştur. Kendine özgü bir yapısı olan ABD'deki lobicilik faaliyetlerin, büyük oranda istihdam sağlayan ve bundan dolayı da bir sektör halini alan bir yapısı vardır. Hedeflerindeki bireylerle doğrudan iletişime geçebilmeleri için lobilerin merkezi noktalarda konuşlanmaları zorunlu bir durumdur. Gerekli mercilerle görüşebilmeleri ve bu sürecin sürdürülebilmesi iletişimde sürekliliği sağlamak durumundadırlar; bunu sağlamak içinde de bir resmi kurum özelliği taşımaları gerekmektedir. Yaptıkları organizasyonlar, düzenledikleri toplantılar, bireylerle iletişim kurabilecek şekilde kurdukları ağlar ile bunların varlıklarını sağlıklı ve canlı olarak devam ettirebilmeleri adına lobilerin finansal olarak desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Yeterli finansal destek bulamayanlar

faaliyetlerini sonlandırmayı veya büyük lobilerle birleşerek birlikte hareket etmeyi seçmektedirler. Genellikle ölçekleri büyük ve orta olan lobiler sponsor bulmakta sıkıntı yaşamamaktadırlar; aracılığı ile hem organizasyonlar sürdürülebilmesi ve bağış sisteminin devamlılığı bu sponsorlar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Etnik topluluklar, ABD'deki lobicilik faaliyetlerinin en önemli destekçisidir; bu gruplar haklarının savunulması ve taleplerine cevap verilmesi için lobicilik faaliyetlerini hiçbir fedakârlıktan kaçınmayarak desteklemektedirler (Umerova, 2006, s. 55-56).

2.2. Dünyada ve ABD'de Yahudi Nüfusu ve Etkinlikleri

İsrail İstatistik Kurumu'nun açıkladığı verilere göre, dünyadaki yaşayan Yahudi sayısı 6.500.000 kişi İsrail'de olmak üzere, toplam 14.511.000 kişiye ulaşmıştır. İsrail'de yayımlanan İsrail El Yevm gazetesindeki habere göre, Filistin işgal edilmeden önce dünya genelindeki Yahudi nüfusunun sadece % 6'lık bölümü Filistin topraklarında yaşıyorken, 1948'deki işgal sonrasında bu oran 7 katına çıkarak % 44'e ulaşmıştır. Bugün İsrail'de toplam Yahudi nüfusun %44'ü olan 6.500.000 kişi yaşamaktadır (Uzer, 2019).

İsrail İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan verilere göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde 5.700.000, Fransa'da 456.000, Kanada'da 390.000 Yahudi nüfusu yaşamaktadır. Ayrıca İngiltere'de 290.000, Arjantin'de 181.000, Rusya'da 176.000, Almanya'da 117.000 ve Avustralya'da 113.000 Yahudi nüfusunun yaşadığı belirtilmiştir (Berman Jewish Databank, 2018, s. 6)

ABD'de tanıdık bir kavram olan "Amerika'daki Yahudi gücü" kavramı, özellikle Ortadoğu'da yer alan ülkelerde, ABD'de alınan bölgeyle ilgili kararların izah edilmesi noktasında çok kullanılmaktadır. Söz konusu kavram, ABD dış politikasının oluşturulması aşamasında Yahudilerin siyasal nüfuzlarını açıklamakta dünyanın birçok başka coğrafyasında da kullanılmaktadır. Hem bu Amerika'daki Yahudi gücü kavramı hem de bu kavramdan türetilmiş "Yahudi Lobisi" kavramı,

genellikle Masonluğu ve buna benzer örgütleri işaret eden bir gizemlilik taşımaktadır (Reinalter, 2011, s. 8).

"Amerikan siyasal karar süreci" adı verilen karmaşık olguyu kavramak ve Amerika tarafından gerçekleştirilen uygulamalarının nedenini anlamak için ABD'deki Yahudi gücünü, bunun oluşum nedenlerini, etkenlerini ve çalışma yöntemini anlamak gerekmektedir. Özellikle ABD dış politikasını Ortadoğu ile ilgili konulara yaklaşımını anlamlandırmanın tek yolu bu olguyu anlamaktan geçmektedir.

Bunun yanında "Yahudi gücü veya lobisi" kavramı tek başına, İsrail çıkarlarına hizmet etmek hedefine uygun olarak Washington'da alınan siyasî kararları, dolaylı veya doğrudan olarak etkileyen şeylerin tamamını açıklamaya yetmemektedir.

Resmi olarak kurulmuş ve hâkim ABD gücünün İsrail ile ilgili konulardaki kararlarında etkili olmayı kendisine misyon olarak belirlediğini açıkça ifade eden güçlü birkaç lobi, ABD'deki benzer hedefler için oluşturulmuş geniş baskı grubunun yalnızca bir bölümünü oluşturmaktadır (Ahmedî, 2006).

ABD'de bulunan Yahudi liderlerin ifadelerine göre buradaki Yahudi nüfusun, İsrail'in yok olmasından ve Yahudi kavminin yaşadığı deneyimlerin de etkisiyle ABD'nin siyasal gücünden yararlanılmaması durumunda Amerikan toplumu içinde de kötü muamele görmesinden kaygı duydukları anlaşılmaktadır. Sonuç itibariyle sözü edilen siyasal faaliyetler, Amerika'da yaşayan Yahudiler için "olmazsa olmaz" çalışmalar olarak kabul edilmektedir (Ahmedî, 2006).

2.2.1. Yahudi Lobisinin ABD'deki Faaliyetleri

Hiç kuşku yok ki ABD'de yıllar boyu lobi faaliyeti sürdüren birçok grup vardır. Bu gruplar içinde en etkili olanlar, siyasal içerikli azınlıklar tarafından yapılan çalışmalar olduğu düşünülebilir. Ancak ABD'de sürdürülen lobicilik faaliyetlerinden

en etkilisi Yahudiler tarafından yürütülen lobilerden en etkilisinin Yahudi lobisi olduğu konusu aşağıda verilen bilgiler bağlamında tartışılacaktır.

Bu türdeki bir lobi gücünün ve etkin çalışmasının oluşması sürecinde yıllar önce, XX. yüzyılın ilk yıllarında Doğu Avrupa'dan gelerek ABD'ye yerleşen Yahudi gruplarının ABD'yi kendileri için kalıcı ve önemli bir yaşam alanı olarak görmeleri etkili olmuştur. Bu noktada ABD'nin öbür ülkelerden daha etkin kucaklayıcı yaklaşımıyla Avrupa'da günden güne yükselen aşırı milliyetçi dalga, Yahudilerin ABD'yi tercih etmesini zorunlu hale getirmiştir. Ancak sözü edilen göçmen Yahudilerin siyasi olarak Siyonist hareketle ilintili olmamaları, onların ABD siyasî hayatına dâhil olmalarına engel olmuştur. Bundan dolayı da Yahudi lobisinin ABD'de etkin duruma gelmesi için uzun yıllar geçmesi gerekli olmuştur.

Yahudi lobisi ile ABD ilişkilerinde; ABD'nin ulusal çıkarlarıyla uyumlu olarak özellikle Ortadoğu'da konuşlandırılmış uluslararası menfaatleri, bu menfaatlerin korunmasını destekleyecek en önemli müttefiki olarak İsrail'in jeopolitik konumu, ABD ile İsrail vatandaşlarının karşılıklı destekleri genel çerçeveyi belirlemektedir (Karakoç, 2003, s. 101).

Özellikle ABD'nin, hem ülkelerinde faaliyetlerini sürdüren Yahudi lobisi hem de Yahudilerle sürdürülen sosyal tanıtım çabalarından dolayı İsrail'e karşı olumsuz bir tavır sergilemesi mümkün değildir. Hatta tam tersine ABD, daha fazla destek vermek ve çözüme yönelik daha yoğun bir duruş sergileyerek İsrail'in çıkarlarını gözetmek durumunda olan bir ülkedir.

Yahudi lobileri, yalnızca ABD için değil; dünyadaki birçok ülkenin İsrail'e destek vermesini sağlamak bakımından önemli bir role sahiptir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Yahudi Soykırımı'nın geniş kitleler tarafında resmi olarak tanınmasından sonra da Yahudi lobileri ayrıcalıklı ve etkili konumlara sahip olmuş; böylelikle de hem İsrail hem de kendileri için yeteri kadar güçlü ve etkin bir siyasi nüfuza sahip olmuşlardır. Savaştan sonra İsrail'in kurulması, güvenliğinin sağlanması ve yapılandırılması için ABD'den alınan bütçesi yüksek kredilerle finansal desteğin sağlanmış olması, bunun en önemli örneğidir (Haim, 2008, s. 37).

İsrail'in 14 Mayıs 1948 tarihinde bağımsızlığı ilan etmesinden tam 11 dakika sonra devrin ABD başkanı Truman, İsrail'i tanıdığını açıklamıştır. Bu hareketle birlikte İsrail ile ABD arasında derin bir dostluk, karşılıklı saygı ve ortak değerlere dayalı uzun sürecek bir ilişki başlamıştır (İsrail Enformasyon Merkezi, 1997, s. 268). İsrail başbakanı Netenyahu, ABD Kongresinde 10 Temmuz 1996 tarihindeki konuşmasında ABD'nin İsrail'e askeri ve siyasal yardımların yanı sıra ekonomik olarak da desteklediğini, İsrail'in güçlü ve modern bir devlet haline gelmesini, ABD tarafından yapılan yardımların sağlandığını ifade etmiş ve artık devletinin ilk dönemlerini aşarak olgunlaştığını belirtmiştir (Israel Ministry of Foreign Affairs, 1996).

Gerek savaş gerekse barış dönemlerinde ABD tarafından İsrail'e yapılan benzersiz yardımların önemli katkıları olmuştur. Geçmiş dönemde İsrail'e yapılan yardımların (bu yardımların Arapları SSCB'ye ve Doğu bloku ülkelerine yakınlaştırabilme endişesinden dolayı) Truman ve Eisenhower dönemlerinde kısıtlandığı görülmüştür. 1956 yılında İsrail'in Süveyş Kanalı'nı işgal etmesine devrin ABD başkanı Eisenhower karşı çıkarak ABD tarafından bu ülkeye yapılacak yardımları keseceğini ifade etmiştir. Ancak bu konuda İsrail'in lobisi tarafından yürütülen kampanyasıyla Kongre Eisenhower'a desteği azaltarak Başkanı, İsrail'den yana ifadeler taşıyan bir konuşma yapmaya zorlamıştır. ABD İsrail'de bağımsızlık tarihi boyunca yardım etmiştir.

ABD'de Yahudi lobisi, siyasi konuların dışında farklı birçok alanda baskı unsuru konumundadır. Bunu örneklemek gerekirse, ABD'nin İsrail'in askeri ve ekonomik anlamda en önemli destekçisi olduğu bilinmektedir. 2014 yılında ABD diğer ülkelere yaptığı toplam 5.9 milyar dolarlık askeri yardımın 3.1 milyar dolarlık bölümünü İsrail'e yapmıştır ("ABD'nin Askeri Yardımlarının Yarısından Fazlası İki Ülkeye Gidiyor," 2015). Ayrıca, ABD'nin İsrail'e İsrail'in nükleer silah bulundurmasını kabul eden tek ülke olması da bu ülkenin İsrail'e toleransı hakkında bir fikir vermektedir (Tarakçı, 2015). Öteki ülkelerde Yahudi lobisi, ülke yönetimlerinin diğer lobicilik faaliyetine müsaade etmemesinden dolayı sadece siyasal konular üzerine odaklanabilmek durumunda olması, ABD'yi Yahudi lobisinin gerçek yaşam alanı haline getirmektedir.

ABD'de zamanla kurumsal bir yapıya sahip olan Yahudi lobisi, bu süreç içinde çeşitli Yahudi kuruluşlarıyla birlikte geleceğini planlamakta, Amerikan toplumu hakkında bilgi edinmekte ve gelecekte faaliyetlerini sürdürecek lobicilerini yetiştirmektedir. ABD'de faaliyetlerini sürdüren kuruluşlar şu şekilde sıralanabilir (Umerova, 2006, s. 142-150):

· Amerikan İsrail Halkla İlişkiler Komitesi (American Israel Public Affairs Committee): Başkent Washington'da 1951 yılında kurulan Komite, zaman içinde üye sayısının artması ve bunların maddi destekleriyle oldukça büyük ve güçlü bir lobi örgütü olmuştur. Özellikle 1980'lerde ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik politikalarının İsrail lehinde şekil alması için çalışmalar yürüten komite, özellikle Yahudi ve İsrail karşıtı siyaseti destekleyenlerin etkisiz hale getirilmesi için yapılacak lobi faaliyetlerini de ifa etmektedir. AIPAC, 1997 yılında Fortune Dergisi kongre üyeleri ve personeli arasında yaptığı "Washington'daki en güçlü lobi" sıralamasında kongreye etki eden etkisi en güçlü ikinci unsur olarak belirlenmiştir. Örneğin ABD'nin ilk Müslüman Kongre üyesi İlhan Omar'ın, AIPAC'in Kongre üyelerini satın aldığı ileri sürmesi ile harekete geçen AIPAC Omar'ı susturarak özür dilemesini sağlamıştır (Karakaş, 2019).

· Amerikan Siyonist Örgütü (Zionist Organization of America): Bir plan ve program çerçevesinde, ABD'de kurulan ilk Yahudi sivil toplum örgütüdür. Amerikan Siyonist Örgütü 1989 yılında ABD'de kurulmuştur. Genellikle toplumsal konularla ilgilenen örgü; eğitim, toplumlar arası diyalog ve toplumsal gelişim alanlarında etkilidir. Özellikle kadın kollarının faaliyetleri ve gençlere ilişkin programlarının varlığıyla kendi içinde de farklı örgütlenme modellerini denemiştir. Amerikan federal yönetimlerine özellikle sosyal konularda baskı uygulama yoluna gitmektedir. Amerikan Siyonist Örgütü, 2011 yılında ABD'de yer alan üniversitelerde başlayan Filistin'i destekleyen eylemlere engel olmaları için üniversite yönetimlerine baskı yaparak, sözü edilen gösterilerin durmasını sağlamıştır (Ulutaş ve diğ., 2012, s. 188).

· Amerikan Yahudi Komitesi: Almanya'dan göç eden Yahudiler tarafından 1909 yılında kurulan örgüt komite, bir program dâhilinde örgütlenmiştir. Avrupa'da yaşanan durumun dikkate alınması sonucu ABD'de Yahudilerin hayat alanlarının kendilerine arz edilmesi ve toplumsal çeşitli haklara sahip olmaları için bir planla

lobi faaliyetlerini yürütmüştür (Ulutaş ve diğ., 2012, s. 196). Komite, faaliyetlerini Avrupa'da sürdürmek için Transatlantic Institute (TAI) adında bir lobi kurmuştur. TAI, AB ile ABD arasındaki ilişkileri güçlendirmek için Avrupa'da NATO ve AB'nin temsilcileri ve sivil toplum kuruluşlarıyla görüşmelere yaparak insan hakları, küresel güvenlik ve Ortadoğu ve konuları üzerinde durmaktadır (Ulutaş ve diğ. 2012, s. 16).

· Amerikan Yahudi Kongresi (American Jewish Congress): Amerika vatandaşları ile Yahudileri kaynaştırmak ve iki toplumun iletişim içinde olması için sosyal faaliyetler yürüten kongre, 1916'da kurulmuştur. Bir lobi veya baskı kuruluşu özelliği göstermekten ziyade; bir bilgilendirme ve tanıtım kuruluşu olarak faaliyette bulunmuş ancak bu sınırlı olanaklar içinde bile özellikle ABD'de yaşayan diğer azınlıklarla işbirliği yapılarak özellikle sosyal haklar konusunda hükümete baskı kurulmasını desteklemiştir. İsrail'in güvenliğinin sağlanmasını öncelikli hedefi olarak belirleyen örgüt, İsrail'in NATO içinde daha etkin hâle gelmesi için çalışmaktadır. Bu kuruluş İsrail'in politikalarına eleştiri getirilmesini, Yahudilere yöneltilen bir suçlama olarak değerlendirerek çok sert tepkiler vermektedir (Ulutaş ve diğ. 2012, s. 195).

· Amerikan Yahudi Ek Dağıtım Komitesi: Ağırlıklı olarak Yahudi işçilerin haklarına kavuşması ve ABD'de sağlıklı bir hayat alanına sahip olmaları konusunda onlara maddi destek verilmesi konusunda baskı unsuru haline gelen Komite, 1914'te kurulmuştur. Komite yıllarca Yahudi işçileri çıkarlarına dönük olarak ABD yetkili mercilerine bir plan program kapsamında baskı uygulamış ve özellikle işe alım konularında etkili olmuştur (Umerova, 2006, s. 48).

· Anti-Propaganda Ligi: Bu örgüt, özellikle ABD'de oluşabilecek ve güçlü emareleri olan Yahudi karşıtlığına son verilmesi ve Yahudi vatandaşların ABD toplumunda kabul edilmesi için sosyal ve bürokratik bir gayret içinde olan organizasyon Yahudilerin can güvenliklerinin de sağlanması için de sorumluluklar üstlenerek devlet yetkilileriyle iletişim içinde olmuştur (Muratoğlu, 2016, s. 55).

Yukarıda haklarında bilgiler verilen örgüt, kongre ve dernek gibi kurumlardan da anlaşılacağı gibi ABD'de Yahudi lobisi çok yaygın ve güçlüdür. Sözü edilen kurumlar, Yahudilerin ABD'de sosyopolitik, sosyokültürel ve

sosyoekonomik olarak rahat hareket edebilmeleri ve böylece de rahat bir hayat sürdürebilmelerini sağlayacak bir ortam oluşturulmasını sağlamaktadır. Halk tabanına yayılan etkilerinden güç alarak bürokratik alanda da etkili olmayı düşünmekten ziyade, bürokratik alanla oldukça yakın ilişkiler kurmayı amaçlamaktadırlar. Böylece toplumun alt kademelerine kadar inerek Yahudi toplumu için Yahudi lobisinin etkili politikalar yürütmesine yardım etmek, bu kurumların belki de en fazla öne çıkan özellikleridir.

2.2.2. ABD'de Yahudi Lobisinin Etkisi

Ortadoğu'da birçok olumsuzluklara rağmen kurulan ve yine birçok soruna neden olan İsrail, uluslararası arenada en fazla ABD tarafından desteklenmektedir. BM Güvenlik Konseyi'nde veto yetkisi olan daimi beş üye ülkeden birisi olan ABD, İsrail'in Filistin ve Filistinlilerle ilgili eylemlerin sert bir biçimde kınayan karar tasarılarını devamlı veto etmekte, Amerikan Kongresi ise İsrail'in sürdürdüğü politikalara destek olan kararlar almaktadır. Her ABD Başkanı'nın göreve geldiğinde yaptığı ilk açıklamalarda İsrail'in güvenliğinin, ABD'nin güvenliği ile paralel olduğunu beyan etmek yer almaktadır. Bazı çevreler, Beyaz Saray'ın bu yaklaşımında ABD'nin çıkarlarından çok; ülkede oldukça etkin bir güce sahip olan Yahudi lobisi tarafından yapılan baskının etkili olduğunu ileri sürmektedir (DW, 2008).

Israil lobisinin, İsrail ile ABD arasındaki ilişkilerin geliştirmesinin yanında, hükümet ve Amerikan Kongre üyeleri arasında mümkün olabildiği kadar İsrail yanlısı politikacının bulunması için gayret ettiği iddia edilmektedir. ABD Kongresi'nin Müslüman üyesi İlhan Omar gibi bazı isimler, bu faaliyetlerin, amacından ileri gittiğini, kamuoyundaki İsrail - ABD ilişkileriyle ilgili tartışmaların da lobiler tarafından yönlendirildiğini ileri sürmektedir. Durumun böyle olmasından dolayı, Avrupa'daki durumun tam tersine, ABD kamuoyunda İsrail konusu çok az

gündeme gelmekte, ABD medyasında, İsrail'i ve İsrail - ABD ilişkileri nerdeyse hiç eleştirilmemektedir.

John Mearsheimer ve Stephen Walt tarafından yazılan ve İsrail-ABD ilişkileri konusunda birçok görüşe yer verilen "İsrail Lobisi ve ABD Dış Politikası" adlı kitabın yayınlanmasıyla kitaba yoğun bir tepki verilmiş ve iki yazar, Yahudi lobisiyle ilgili eleştirilerini sürdürmüşlerdir. İsrail karşıtı bir tutumu olan politikacıların seçilmek şöyle dursun, aday bile olamayacaklarını ileri süren Mearsheimer (2006), "Yahudi lobisinin parçalarından biri olarak" nitelendirdikleri neo-muhafazakârlar tarafında yapılan baskının, Irak'ın işgal edilmesiyle sonuçlandığını iddia etmektedir. Mearsheimer'e göre Irak savaşını İsrail lobisinin yalnız başına çıkarttığını ileri sürmek çok da doğru değildir. Ancak onun asıl iddiası şöyledir: "Bu lobi, Irak'ın işgal edilmesiyle sonuçlanan karar sürecinin arkasındaki itici hatta belirleyici güç olmuştur." Yine Mearsheimer, ABD'nin başkanı kim olursa olsun, ABD'nin İsrail politikası hiçbir şekilde değişmeyecektir. Çünkü hiçbir ABD Başkanı'nın güçlü İsrail lobisinden dolayı İsrail'e baskı yapması söz konusu olamaz (DW, 2008).

Kurulduğu 1950'li yıllarda ABD'de faaliyetlerini yalnızca küçük bir lobi grubu olarak sürdüren AIPAC, çağımızda Kongreye her sene milyonlarca dolar bağış yapmaktadır (Hürriyet, 2019; Tesnim Haber Ajansı, 2009). ABD'deki siyasi bağışları takip eden Open Secret adlı sitedeki bilgilere göre, İsrail lobisi 2018 yılında yapılan Kongre seçimlerinde 15 milyon dolara yakın harcama yapmıştır (Opensecrets, 2018).

Ayrıca lobinin yalnız belirli bir partiye değil; Demokratlara ve Cumhuriyetçilere ayrı ayrı para yardımı yapması da dikkat çekicidir. Opensecret'ta (2018) yer alan verilere göre, 1990 yılından itibaren İsrail lobisinin Kongreye yaptığı yardımlar sürekli artmaktadır. Lobi, Cumhuriyetçilere göre Demokratlara daha çok bağışta bulunmuştur. Uluslararası Politika Merkezi görevlisi Ben Freedman da bu durumu bir çalışmasında şöyle değerlendirmiştir (Kenasar, 13.02.2019): "Bu iyi ya da kötü ancak kimse Washington'daki İsrail lobisinin gücünü inkâr edemez. Şüphe yok ki İsrail lobisi ABD politikası üzerinde en etkili güçlerden birisidir"

Yahudi lobisi, iletişim ve imaj yönetimi yaklaşımlarının ötesinde, ABD kamuoyunun Yahudilerin ve İsrail'in farkına vararak ve onları anlayarak; faaliyetleri konusunda onların iyi birer müttefik olmalarını sağlamaya ve bu durumu sürekli

kılmaya çalışmaktadır. Bu çalışmalarını yaparken de ABD siyasal sisteminin zirvesinde bulunan ABD Başkanı'ndan toplumsal yaşamın temeline kadar her kademeye ulaşarak hareket etmektedir.

2.3. Ermeni Lobisi ve Etkinlikleri

2.3.1. Tarihsel Süreç

Amerika Birleşik Devletleri'nin Ermenilere olan ilgi duymasının temel nedeni, ekonomik çıkarlarıdır. Orta Doğu ve Anadolu'nun zengin kaynakları ve iyi bir pazar niteliğine sahip olması, XVI. yüzyılın sonlarından itibaren ABD'ye cazip gelmiştir. Avrupa'nın siyasal olaylarından uzak olma politikası belirleyen ABD'nin menfaatlerinden dolayı Osmanlı Devleti toprakları üzerinde spekülasyonlara girmesi, Avrupa tarafından tepki ile karşılanabilir ve Avrupa'nın ABD'nin içişlerine müdahale etmesine neden olabilirdi. Bundan dolayı ABD, Ortadoğu ve Anadolu'daki beklentilerine Protestan misyonerlik görüntüsüyle ulaşma yolunu tercih etmiştir. ABD, verimli ve bakir bölgelerde etkili olabilmek ve politik emellerine ulaşabilmek için misyonerlerini dünyanın dört bir yanına göndermeye başlamıştır. Bu yöntemle onlar vasıtasıyla istediği propagandayı yaptırmış ve saptadığı siyaseti uygulamaya koyabilmiştir. Geniş bir alana dağılan ABD çıkışlı misyonerlerinin yoğunlaştıkları bölgelerde konsolosluklar açılma ihtiyacı ortaya çıkması; bu planın gerçekleştirilme sürecindeki önemli aşamalardan biri olmuştur. Misyonerler tarafından kurulan misyoner istasyonlarının ABD sermayesiyle kurulduğunu iddia eden ABD, konsolosluklar vasıtasıyla ABD yatırımlarının muhafazasını gerçekleştirdiği gibi devlet olarak müdahil olmaması gerekli yerlere ve konulara müdahalede bulunma fırsatını bulmuştur (Şimşir, 1984, s. 79-81).

Misyonerleri vasıtasıyla Osmanlı coğrafyasında var olmaya başlayan ABD, ilk dönemde İngiliz Büyükelçiliği, sürdürdüğü ticari faaliyetlerini, daha sonra Osmanlı Devleti ile 1830'da yaptığı antlaşmayla resmi hale getirmiştir. ABD, 7 Mayıs 1830 tarihinde yapılan bir antlaşmasıyla Osmanlı Devleti'nden "en çok kayırılan ülke" (the most favored nation) statüsü almıştır (Kantarcı, 2007). Bu anlaşmayla ABD ile Osmanlı Devleti arasında ticarî bir yakınlık oluşmuş ve ABD bu anlaşmanın verdiği fırsatları değerlendirerek Osmanlı coğrafyasında bulunan verimli toprakları, kendi çıkarları için kullanmayı bilmiştir. 7 Mayıs 1830 Antlaşması'ndaki yer alan bir madde, sonraki yıllarda Osmanlı Devleti için önemli hale gelecek bir sorunun özünü oluşturmuştur. Antlaşmada yer alan 3. maddeye göre Amerikan tüccarları, Osmanlı coğrafyasında simsar kullanma hakkı elde etmiş olmasına bağlı olarak ABD, Osmanlı Ermenilerini bütün ticari faaliyetlerine dâhil etmiştir (Kantarcı, 2007). Ticari planları çerçevesinde Anadolu'nun kıyılarındaki coğrafyada Rumlardan faydalanan ABD, Anadolu'nun içlerinde ise Ermenilerden yardım almıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak da, Anadolu'nun birçok yerinde ortaya zengin, sanatla ilgilenen, ticaretle uğraşan, entelektüel düzeyleri yüksek bir Ermeni sınıfı ortaya çıkmıştır. Bu sınıfa, yine ABD kökenli misyonerlerin çalışmalarına bağlı olarak ortaya çıkan iyi eğitim almış bir Ermeni kitlesi de eklenmiştir; bu yeni yapı, XIX. yüzyıl boyunca "hasta adam" olarak siyasal birçok bunalım yaşayan Osmanlı Devleti için önemli birçok soruna da neden olmuştur (Şimşir, 1984, s. 81).

Amerikalılar, ABCFM (American Board of Commissioners for Foreign Mission/ Amerikan Yabancı Misyoner Komisyonu Kurulu) adlı örgüt vasıtasıyla yaptıkları çalışmalarla 1908 yılında 20 istasyon ve bu istasyonların altında 269 dış istasyon şubesi, 130 tane kilise açmışlardı (Öztürk, 2007, s. 66). 1893'e kadar yalnızca Osmanlı Devleti sınırları içinde on binlerce İncil ve Hristiyanlığı anlatan farklı dini kitaplar dağıtmaları, Osmanlı topraklarında Protestan misyonerlerini nasıl yoğun faaliyetler gösterdiğini ortaya koymaktadır (Güngör, 1959, s. 34). Amerikan misyonerlerinin özellikle Osmanlı Devleti sınırları içinde kurdukları dini kurum, okul ve hastaneler, politik kısıtlılıklara karşın günden güne yoğunluk kazanan ekonomik ilişkilerden ziyade ABD'yi Ortadoğu'ya ve özellikle Devleti'ne bağlayan en önemli etken olmuştur. Ortadoğu'da faaliyetlerde bulunan Amerikan Misyoner

Teşkilatı, inançlarını yayma konusunda araç olarak kiliseden çok, okulları kullanmayı tercih etmişlerdir (Öke, 1995, s. 211).

Osmanlı Devleti içinde yaşayan Ermeniler, Amerikalı misyonerler ve tüccarlar aracılığıyla XIX. yüzyıldan itibaren ABD'ye göç etmeye başlamışlardır. ABD'de yerleşmiş Ermeniler, sonradan 1829'da Yunanlıların ve 1878'de Bulgarların yaptığı gibi bağımsızlık ya da özerklik talebinde bulunmuşlardır. Bu talepleri doğrultusunda ABD'ye yerleşmiş Ermeniler Anadolu'daki Ermenilerin teşkilatlanma ve hatta isyan eylemlerinde yönlendirici faktör haline gelmişler ve Osmanlı Devleti'yle ilgili yoğun bir karalama kampanyası başlatarak propagandalar yapmaya girişmişlerdir. (Fendoğlu, 2003, s. 228).

ABD'de Ermeni lobiciliğinin miladı 1890 senesinde Taşnak ve Hınçak örgütlerinin faaliyete geçmesiyle başlamıştır (Kantarcı, 2001). Söz konusu Ermeni örgütlerini beslemek için Ermeni misyonerlerce, Türkiye Ermenilerine yollanmak üzere, Türklerin korkunç olduğu yönünde spekülatif bilgiler bilinçli bir şekilde Amerikan halkına empoze edilerek, Türk düşmanlığını harlayıp, yüksek miktarda bağışlar toplamışlardır (Şimşir, 1984).

Ermeni lobileri sistematik bir şekilde; kitapları, gazeteleri ve dergileri propaganda aracı olarak kullanmışlardır. Türk düşmanlığını, Amerikan toplumuna adeta empoze etmek için gerçekleri yansıtmayan resimleri ve çarpıtılmış haberleri yayımlamışlardır. Ermeniler, Amerika'daki gazetelere, senatoya ve Devlet başkanına telgraf ve mektup göndermiştir (Şimşir, 1984).

ABD Kongresi'nde ilk olarak 3 Aralık 1894 tarihinde başlayan Ermeni sorunu ve Ermeni tasarıları görüşmeleri farklı zaman aralıkları ile dünyada yaşanan siyasal çeşitli gelişmelerden dolayı zaman zaman uykuya yatırılmış ya da sekteye uğramış olmakla birlikte konu, ABD Kongresi'nde 1984'ten itibaren düzenli olarak her yıl tekrar ele alınmaya başlamıştır. ABD Kongresi'nde ilk defa 1894'te ele alınan sözde Soykırım iddiası, 3 Aralık 1894 tarihinde alınan haksız bir kararla Osmanlı Devleti'nin kınanmasına ve suçlanmasına neden olmuştur. Bundan sonra 1896'nın Ocak ayında, yine ABD Kongresi'nde gündeme getirilmiş ve Osmanlı Devleti aleyhine bir karar alınmıştır (Fendoğlu, 2003, s. 228).

Bitlis'e bağlı Sarun ilçesinde, 1895 yılında oluşan Ermeni ayaklanması sebebiyle meydana gelen olaylar, ABD'deki Ermeni halkı ve Türkiye arasında sorunlara sebep olmuştur. Kilisenin başı çektiği, basınında Ermenilere destek verdiği, Türkiye'ye karşı kara propagandalar yürütülmüştür (Şimşir, 1984).

Dergi, kitap, gazete ve broşürlerde Türk düşmanlığından bahsedilip Amerika'daki resmi kurumlara bu yönde lobicilik yapılmıştır. Ermeni Diasporası Hayk isimli gazetede, Bitlis olayında dokuz yüz Ermeni öldüğü halde tamamen gerçeklikten uzak ve abartılı bir şekilde on bin Ermeni vatandaşın katledildiği yazılmıştır. (Selvi, 2003). Bunun sonucunda Amerikalıların zihninde kötü bir yer edinen Türk karşıtı yürüyüşler ve mitingler yapılmıştır (Selvi, 2003). Türkiye, Amerikalılara karşı olumsuz imajını düzeltmek ve Bitlis'teki olayların soruşturulması için tarafsız olarak düşündüğü Amerika'dan yetkili birini davet etmişse de, Amerika bu teklifi kabul etmemiştir (Şimşir, 1984).

ABD Hükümeti, 1909 yılında yaşanan Adana Olayları sırasında Ermeni sorunu konusunda Osmanlı Devleti'ne gözdağı vermek için Osmanlı denizlerine iki savaş gemisi göndermiştir. Bundan 7 sene sonra ABD Kongresi'nden 9 Şubat 1916 kararı, arkasından da 11 Mayıs 1920 kararı çıkmıştır (An, 2013, s. 219).

ABD'deki Ermenilerin, ABD Kongresi üzerinde yoğun bir lobi çalışmalarının ürünü olarak, ABD ve batılı diğer devletlerin Türkiye'ye siyasi olarak baskıları artmıştır. Tüm bunların sonucunda Adana'daki 47 Türk'ün idamına karar verilmiştir. (Şimşir, 1984). Türkiye'ye tehdit olması için ABD hükümeti zırhlılarını yollamıştır.

Ermeniler, Amerikan halkının ve Ermeni vatandaşlarının zihninde meydana gelen bu olayların hep taze kalması için, yıl dönümlerinde söyleşiler yapıp mitingler düzenlemişlerdir.

1914 yılına kadar süren Ermeni göçleri, ABD'de dikkate değer bir Ermeni nüfusunu ve bunların dini ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla da 1914 yılına kadar inşa ettikleri çok sayıda Ermeni kilisesi açılmıştır. I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla ABD'de Ermeni propagandası yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu propagandalar, çok sayıda Ermeni'nin ABD'ye göç etmesine yol açmıştır. Türkiye'den 1914 yılına kadar 60.000'ini üzerinde Ermeni nüfusu ABD'ye göçmüştür (Kuran, 2001, s. 199).

I. Dünya Savaşı sonrasında, Ermeniler kurulmasını istedikleri Ermeni Devleti'nin, Amerika'nın kanatları altında olması yönünde İtilaf devletlerine yoğun lobicilik faaliyetleri yapmışlar ve başarılıda olmuşlardır (Uras, 1987, s. 657)

I. Dünya Savaşı hemen sonrasında, özellikle Roosevelt'in ABD Başkanı olduğu 1930'lu yıllarda ABD ekonomisinin iyi duruma gelmesiyle, ülkede işçiye olan ihtiyacın artması, Ermeni göçmenlere olan önyargıları hafifletmiş ve Ermenilerin durumu iyileşmiştir. Ermeni ailelerinin birçoğu, tarım veya fabrika işçiliği statüsünden çeşitli mesleki alanlarda uzmanlaşmaya ve kendi işlerini kurmaya başlamıştır. Bu süreçle birlikte İngilizce konuşan, kolej eğitiminden geçmiş kişilerden oluşan yeni nesil ortaya çıkmıştı; bu yeni kuşak Amerikan Ermeni toplumu içinde etkili olmaya ve önemli roller almaya başlamıştır. 1930'larda ortaya çıkan ekonomik kriz ve arkasından başlayan II. Dünya Savaşı nedeniyle uzun bir dönem, ABD kendi sorunlarıyla uğraşmak durumunda kalmış, dolayısıyla bu dönemde Ermeni lobisinin faaliyetleri de önemli bir azalma olmuştur (Kodaman, 2005, s. 5).

Ermeni nüfus II. Dünya Savaşı döneminde ABD'ye ve ABD ordusuna önemli hizmetler vermişlerdir. İkinci Dünya Savaşı boyunca ABD ordusunda farklı branşlarda 20 bin civarında Ermeni, asker olarak görevler almıştır. I. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllar boyunca propaganda teknikleriyle ilgili, ilgi çekici ve aynı zamanda korku da yaratıcı gelişmeler yaşanmıştır. Sözü edilen şiddetli, gergin psikolojik savaş sürecinde "propaganda" kavramı, bilinen anlamının tamamen dışında algılanır olmuştur. İki Dünya Savaşı arasındaki süreçte propaganda teknikleri, özellikle siyasi akımlar tarafından iyice geliştirilmiştir (Bektaş, 2000, s. 147).

Ermeni sorunu, öz olarak I. Dünya Savaşı yıllarında yaşanan Ermeni isyanlarından dolayı Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Ermeni nüfusunun göç ettirilmesi sırasında gerek çatışmalardan gerekse doğal şartlardan dolayı ölenlerin bir soykırıma tabi tutuldukları iddiasına dayanmaktadır. ABD, Rusya ve birçok Avrupa Devleti tarafından kendi çıkarları için kullanılan Ermeniler, XIX. yüzyılın son döneminde başlayarak Osmanlı Devleti'ne yönelik olarak yoğun bir karalama kampanyası başlatmışlardır. Bu konudaki çalışmalarını, özellikle ABD'de, Ermeni sorununa uluslararası bir boyut kazandıran ülkede, yürütmeyi tercih etmişlerdir. Söz

konusu faaliyetlerini; önce Osmanlı Devleti ve daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik olarak yüzyıldan daha uzun bir süredir devam ettirmişlerdir.

Diaspora, bir topluluğun yeryüzündeki farklı ülkelere dağılmasını ve göç etmesini ifade etmektedir (Taşkıran, 2003). Diaspora kavramına Ermenilerin farklı manalar yükleyerek kullandıkları ve bunu tüm dünyaya yaymaya çalıştıkları görülmektedir. Ermeni halkı, Ermeni Diasporasını Ermenistan toprağı dışında hayatlarını sürdüren Ermeni topluluğu olarak değil de, Ermenistan'dan zorla göç ettirilip, tekrardan topraklarında yaşamalarına izin verilmediğinden dolayı dünyadaki farklı ülkelerde zorunlu olarak hayat sürmekte olan Ermeniler olarak yansıtılmaktadır (Taşkıran, 2003).

I. Dünya Savaşı sonrasındaki 55 yıl kadar devam eden bir suskunluk döneminin ardından Ermeni propagandası olan konu, 9 Nisan 1975 yılında Kongre'ye yönelik olarak yeniden Temsilciler Meclisi gündemine getirilmiştir. Temsilciler Meclisi'nde 1975'te kabul edilen Ermeni Tasarısına ve Kıbrıs olayından dolayı uygulanan ambargo gibi uygulamalara tepki olarak aynı yılın temmuz ayında Türkiye'deki Amerikan tesislerinin faaliyetleri durdurulmuştur. ABD ile Türkiye ilişkilerinin gergin olduğu bu dönemin ardından Ermeni örgütleri, yeni bir yola başvurarak, terör eylemlerine yönelmiştir. Ermeni lobisi 1980'lerin ortasından itibaren, Ermeni iddialarından oluşan tasarının Amerikan Kongresi'nde onaylanmasını sağlamak için çalışmışlardır (Bal, 2003, s. 610).

Fanatik Ermeni gruplarınca, Türkiye'ye 1970'ler ve 1980'lerde karşı uygulamaya konulan Ermeni terörünün yerini, 1980'li yılların ortasından itibaren defalarca ABD Kongresi'ne sundukları Ermeni tasarısı almıştır. 12 Eylül 1984 tarihinde bu amaçla, "(Sözde) Ermeni Soykırımı Tasarısı"nı, ABD Temsilciler Meclisi'ne götürmüşlerdir.

2.3.2. Günümüzde Ermeni Lobicilik Faaliyetleri

Ermeni lobisi, 1970'lerin ilk yıllarından itibaren ABD siyasal hayatında etkin bir biçimde var olmaya başlamıştır. ABD, her biri kendi başına faaliyette bulunan Ermeni kuruluşları 1984'te AAA (Armenian Assembly of America/Amerikan Ermeni Asamblesi) adıyla bir araya gelmişlerdir.

Türkiye ve SSCB'den 1924 yılında ABD'ye, yaklaşık 100.000 civarında Ermeni nüfus göç etmiştir. 1939 yılındaki verilere göre; ABD'de 200.000, Lübnan ve Suriye'de 175.000, İran'da 100.000, Fransa'da 75.000 kadar Ermeni yaşamaktaydı (Kantarcı, 2007, s. 100). 1970'lerde ABD'de yaşayan Ermeni nüfusunun 350.000 ila 400.000 kişi kadar olduğu, 1990'lı yıllarda ise bu rakamın 650.000 ila 700.000'lere ulaştığı tahmin edilmektedir (Taşkıran, 2003, s. 113-125). 2018 yılında Time to Analyze (Analiz Zamanı) Platformu tarafından hazırlanan rapora göre ABD'de yaşayan Ermeni sayısı 1.540.000'dir (Ermenihaber, 2018, 16 Mart).

ABD'de Ermeniler; Kaliforniya, New York, Massachusetts, New Jersey, Rhode Island, Connecticut, Pennsylvania, Orta Amerika ve Batı Amerika'daki eyaletlerde yoğun olarak yaşamaktadır. ABD'de Ermenilerin çoğunluğu, 250.000 civarında kişi, yaşamlarını Kaliforniya'da sürdürmektedir. 175.000 Ermeni nüfusuyla Kaliforniya'nın Los Angeles bölgesi Ermeni nüfusunun yoğunlaştığı bir şehirdir (Kantarcı, 2007, s. 100).

ABD'de Ermeni lobisinin oldukça aktif olmasının nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Arı, 2009, s. 293-294):

- Batı kültürüne yakınlıkları ve Hristiyan olmaları,

- Yaklaşık bir asırdan fazla süredir Amerikan halkı ile iç içe oldukları için, Amerikan kültürüne adapte olmaları ve özümsemeleri,

• Maddi anlamda güçlü olmaları, ticaretle uğraştıkları için ekonomik destek sağlayabilmeleri,

• Faaliyetlerini Yunan lobisiyle dayanışma içinde sürdürmeleri,

• Kamuoyuna yönelik faaliyetleri önemsemeleri,

• Önemli seçim bölgelerinde yoğun bir nüfus yapısına sahip olmaları, ABD genelinde 1.540.000 kadar Ermeni nüfusun yaşadığı bilinmektedir (Ermenihaber, 2018, 16 Mart).

• Seçim kampanyalarında aktif görevler almaları.

"Soykırım" kavramını bir miras olarak görerek bunu menfaatleri yönünde kullanan Ermeni Diasporası, yeryüzünde ender örneği bulunur bir şekilde örgütlenerek, farklı kültürel ve politik ortamlara uyum sağlayabilen bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diaspora Ermenileri, milli bilinçlerini korumak ve yeni neslin asimilasyona uğramalarına karşı koymak için Ermeni kiliseleri ve Ermeni dernekleri sistematik bir şekilde yoğun mesai yapmaktadır. Özellikle de Diaspora Ermenileri için 1915 senesi ve ardından yaşanan olaylar, bir başlangıç kabul edilmiştir. Artık diaspora, soykırımın tanınması için çabalanmıştır. Bu sebeple Ermeni Diasporası, Ermeni Soykırımının diğer ülkelerce tanınması için global düzeyde lobicilik faaliyetlerini sürdürmektedir (Bal ve Çufalı, 2003).

Bir göçmen ülkesi olma özelliğine sahip olan ABD'nin kuruluş sürecinde her ne kadar İngiliz, Anglosakson ve Ortodoks yoğunluğu bilinse de, ABD dünyanın dört bir yanından gelen insanların bir araya gelerek kurdukları bir ülkedir. Farklı unsurların oluşturduğu bu karmaşık yapı içinde kaçınılmaz olarak etnik lobicilik faaliyetleri oluşmaktadır; bu karmaşada neredeyse bütün toplumlar, kültürlerini yitirmemek ve asimilasyona uğramamak için dayanışma arayışına girmekte ve bunun bir sonucu olarak etnik lobiler meydana gelmektedir. Sözü edilen etnik lobiler, doğal olarak ABD politikası üzerinde kendi anavatanları lehinde etkili olmak için çaba harcamaktadırlar. Ermeni, Yahudi, Yunan ve Türk lobileri, sözü edilen etnik lobilerin örnekleridir (Arı, 2009, s. 210).

2.3.3. ABD'de Faaliyetlerini Sürdüren Ermeni Kuruluşlar

1965 ile 2000'li yıllar arasında ABD'deki bulunan Ermeni kuruluşlarının sayılarında dikkat çekici artışlar olmuştur. 1995 yılı itibariyle Kanada'yla birlikte ABD'de faaliyetlerini sürdüren Ermeni kuruluşu sayısı kiliselerle beraber 1228'e ulaşmıştır (Kantarcı, 2007, s. 6). Her özelliğiyle diğer ülkelerdeki örgütlerden ve örgütlenme biçimlerinden farklılıkları olan ABD'deki kuruluşlar, örgütlenmelerini çeşitli isimler altında gerçekleştirmişlerdir. Oldukça geniş görev alanlarına sahip olan Ermeni kuruluşlarının faaliyetlerini; bilimsel araştırma merkezleri, kiliseler, politikacılar, bürokratlar, bakımevleri, yetimhaneler, yurttaşlık örgütleri, halkevleri, yardım kuruluşları ve hastanelerle yakın ilişkiler kurmak olarak sıralamak mümkündür (Uras, 1976, s. 97). Öte yandan bu kuruluşlar, yaşamlarını farklı ülkelerde sürdüren bütün Ermeni kuruluşlarıyla irtibat sağlama görevini de ifa etmektedir. Bütün dünyada bulunan Ermenileri propaganda çerçevesinde birleştirerek bir arada tutmak ve Ermeni davasını sonraki kuşaklara aktarmak, sözü edilen kuruluşların amacıdır (Kantarcı, 2007, s. 106-108).

ABD Senatosu ile Temsilciler Meclisi'ne yıllar boyu sunulan ve Türkleri soykırım yapmakla suçlayan karar tasarıları 2009'dan itibaren hızlanarak sürmüştür. Tasarı, Temsilciler Meclisi'ne sunulduktan bir ay sonra 2009'un Nisan ayında Türkiye'yi ziyarete gelen ABD Başkanı Obama TBMM'deki konuşmada farklı etnik gruplara yeni kültürel haklar verilmesi, Heybeliada Ruhban Okulu'nun faaliyetlerine başlaması ve Kıbrıs'la ilgili taleplerinin yanında Türkiye'nin Ermenistan sınırını açması talebini de ifade etmiştir (Taşcıoğlu, 2009, s. 46).

4 Mart 2010 tarihinde ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nde 252 sayılı tasarı görüşülmüş ve 22 ret oyuna karşı 23 oyla komiteden geçmiştir. Kararda; 27 Mayıs 1915 -15 Mart 1916 tarihleri arasında uygulanmış olan zorunlu göçten söz edilirken "Ermeni Tehciri 1915'ten 1923'e kadar uygulanmıştır ve

yaklaşık 2.000.000 milyon Ermeni'den 1.500.000 erkek, kadın ve çocuk öldürülmüş, hayatta kalan 500.000 kişi evlerinden sürülmüştür" denilerek Ermeni tehciriyle hiç ilgisi olmayan Kurtuluş Savaşı dönemi de sözde soykırım kapsamına alınmış, ayrıca Anadolu'da yaşamakta olan 736.000 Ermeni nüfusu 2.000.000'a çıkarılarak ülke sınırları içinde yaşayan nüfustan daha fazla Ermeni'nin üstelik katledildiği ileri sürülmektedir. Ayrıca her yıl 24 Nisan tarihinde ABD başkanları; Ermeni seçmene mesaj vermek ve Türkiye'den tavizler almak amacıyla bu konuyu kullanmaktadır.

Ermenistan Diasporası, Amerikan Parlamentosu üyelerinin soykırım iddialarına ve Ermenistan'a verdikleri desteğini karşılıksız bırakmamıştır. ANCA-WR (Amerikan Ulusal Ermeni Komitesi-Batı Bölgesi) adlı kuruluş "Yılın Meclis Üyesi-2017" ödülünü, 8 Ekim 2017 tarihinde Ermeni soykırım tasarısına ve diğer tezlerine verdiği destekle bilinen ABD Kaliforniya senatörü Anthony J. Portantino' ya vermiştir (Taşcıoğlu, 2019).

Ermenistan Diasporası ve Ermeni lobisinin faaliyetleri elbette Sözde Ermeni Soykırımı ile sınırlı değildir. Özellikle Ermeni lobisi, ABD ile Ermenistan'ın ilişkilerinin iyileştirilmesi ve ABD'nin Ermenistan'ı desteklemesi konusunda önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu faaliyetlerin bir sonucu olarak 1992 ile 2002 yılları arasında ABD'nin Ermenistan'a yaptığı yardımlar toplamı 1,2 milyar dolara ulaşmıştır, aynı dönemde ABD'nin Azerbaycan'a yaptığı toplam yardım ise yalnızca 165 milyon dolar civarındadır. Bağımsızlık sonrası Ermenistan'a yapılan bu yardımlar, 1,5 milyar dolardan fazladır (Laçiner, 2004, s. 250).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN LOBİ FAALİYETLERİ

3.1. Ana Hatlarıyla Türkiye'nin Lobi Faaliyetleri

ABD'de Türk lobisi, yaşamını ABD sınırları içinde yaşamakta olan her Türk insanı ve onların oluşturduğu toplumsal, ekonomik, kültürel ve sanatsal alanlar gibi birçok alanda faaliyette bulunan Türk dernekleri ile Türkiye tarafından görevlendirilmiş lobi şirketleri ve bunlar tarafından yürütülen faaliyetlerdir (Arı, 2009, s. 218).

Amerikan lobi faaliyetleri içinde Amerika'da Türk lobisinin faaliyetlerinin birçok sorunu vardır. Özellikle Türkiye'nin ABD'de lobi faaliyetlerinin gerekli olduğunu geç anlaması bu alanda geri kalmasının temel nedeni olarak öne çıkmıştır. Bu konuda dikkate değer çalışmaların ancak 1980'lerin başlarında yapılmaya başlanmasından dolayı hedeflenen düzeye gelinememiştir (Arı, 2009, s. 219).

ABD'de Türk nüfusu sayısının az olması ve farklı coğrafyalarda dağınık yerleşmiş olmalarından dolayı birlikte hareket etme yeteneklerinin zayıf olması, Türk lobisinin bir başka dezavantajıdır. Ayrıca ABD vatandaşı olan Türk nüfusunun düşük olması, siyasal katılım ve etkinliklerinin düşük olması, bu bağlamda da sisteme entegrasyonun zayıflığı bu alandaki diğer olumsuz etkenlerdir.

Bütün bunlarla birlikte Türk lobisinin ve Türkiye yanlısı olanların ABD politikasının belirlenmesinde etkili olabilen ve birçok kongre üyesince kongrede desteklenen lobilerle mücadele etmek durumunda olmasını da göz ardı etmek mümkün değildir. Ermeni, Yunan ve Kürt lobilerinden başka Kongre üyeleri başta olmak üzere Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları Örgütü gibi çeşitli organizasyonların Türkiye karşıtı cephe oluşturduklarını unutmamak gerekmektedir (Arı, 2009, s. 220).

Ermeni lobilerince, ABD halkı ve yönetimlerine karşı tek taraflı bir şekilde çok uzun senelerdir sistematik olarak sürdürülen negatif propagandalar neticesinde bir Amerikan vatandaşının zihninde Türklerin Ermenilere yönelik olarak soykırım yapmış olduğu ve Türklerin barbar imajı topluma yerleşmiştir. Türkiye'nin bu olumsuz propagandalardan dolayı sarsılan imajını düzeltmek için halkla ilişkiler ve lobicilik çalışmaları çok büyük önem kazanmaktadır.

3.2. ABD'de Türk Lobisinin Kısa Tarihi

ABD'de Türk dernekleri ile Türk Hükümeti tarafından tutulmuş lobi şirketleri tarafından sürdürülen lobi faaliyetleri sosyal, kültürel ve siyasal birçok faaliyet lobi faaliyetleri kapsamındadır. ABD'de bulunan Türk lobisinin, rekabet içinde olduğu diğer birçok ülke lobilerine göre bazı dezavantajları vardır.

Özellikle etnik kökene bağlı faaliyetlerini sürdüren lobilerin başarılı olabilmeleri, onların ülke içindeki nüfuslarıyla paralellik göstermektedir. Bu bağlamda 330 milyon nüfusa sahip ABD'de (Worldometer, 2020), 300 bin kadar bir nüfusa sahip olan Türk toplumu (Basın İlan Kurumu, 2019), ABD'nin siyasal çevrelerinde etki yaratacak bir nüfus yeterliliğine sahip değildir. Diğer etnik lobilere göre dezavantajlı olduğu açık olan Türk toplumu mensubu bireyler, yıllar boyu ABD'de yaşadıkları ve ABD vatandaşı olma hakkına sahip oldukları halde, ABD vatandaşı olma konusunda çok istekli davranmayan birçok Türk, ABD

vatandaşlığının sağladığı imkânlardan mahrum kalmaktadır; bundan dolayı da ülkede bir baskı unsuru haline gelmesini sağlayabilecek durum, sayısal güce de ulaşamamaktadır. Bununla birlikte ABD'de yaşayan Türkler, ticaret, sanat ve üretim yaşamlarında istenilen düzeyde yer almadıkları için Amerikan vatandaşlarıyla yeteri kadar kaynaşamamaktadır.

Tarihi boyunca Türk Hükümetlerin, ABD'de lobicilik faaliyetlerinin ne kadar önemli olduğunun farkına geç varmaları, ABD'de faaliyette bulunan Türk lobicilerinin başka bir dezavantajıdır. 1980'lerin başında hükümetin başına gelen Turgut Özal, bu alanda girişimleri neredeyse başlatan ilk isim olmuştur. Türk toplumunu ve Türkiye'yi dünya ile entegre etmek için büyük çaba harcayan Özal, bu alanda devlet olarak bütün imkanlarını seferber etmiştir. Türkiye, Özal döneminde başlayan faaliyetler yıllar boyu devam etmiş Türkiye, özellikle ABD'de bulunan birçok düşünce kuruluşuyla işbirliğine gitmek için çaba harcamıştır. Bu süreçte Türkiye, ABD üniversitelerinde "Türkiye Çalışmaları" kürsüleri kurmak için çaba harcamış, 7-8 üniversitede bunu da başarmıştır; ancak bu kürsülerin işlevsel olması için gereken faaliyetler yapılmadığından istenilen hedeflere ulaşmak mümkün olamamıştır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB), Türkiye'nin başta ABD olmak üzere, bütün dünyadaki çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacı çerçevesinde, 2003 yılında ABD'deki etkili bir düşünce kuruluşu olan Brookings Enstitüsü'yle bir işbirliğine girmiştir (Türkiye, 2005). Bu süreçte TOBB öncülüğünde başta Washington olmak üzere dünyanın diğer merkezlerdeki tartışmaların içinde aktif olarak yer almak düşüncesi izlenmiştir (Khalilov, 2008, s. 132).

Bu dönemde yapılan çalışmalar sonucunda ABD'de etnik lobileri üzerinde duran çalışmalarda neredeyse hiç adı geçmeyen Türk lobisi, yer almaya başlamıştır. Bununla birlikte Ermeni ya da Yunan lobilerinin Türk lobisinin çalışmalarından rahatsızlık duymaya başladıkları, bu faaliyetleri dikkate aldıkları anlaşılmıştır.

Türkiye'nin ABD'deki lobi faaliyetleri için çok para sarf ettiğine ve ABD hükümeti üzerinde bundan dolayı etkili olduğuna inanan Ermeni ve Yunan lobilerinin abartılmış korku ve şüphelerine karşın ABD Kongresi'nde Türkiye'yi ilgilendiren konular gündeme geldiği zaman Türk tarafının savunacak ya da

Türkiye'yi sahiplenecek yeterli Kongre üyesi sayısına hiçbir zaman ulaşılamamıştır. Durumun böyle olması, Türk lobi faaliyetlerinin aşması gereken çok mesafe olduğunu ortaya koymaktadır. ABD'de faaliyette bulunan ve birçok Kongre üyesinin desteğini alan lobilerle uğraşmak durumunda kalması, Türk lobisinin bir başka sıkıntısıdır (Khalilov, 2008, s. 132).

3.3. Türk-Amerikan Derneklerinin Lobi Faaliyetleri

Türk-Amerikan Dernekleri Asamblesi (ATAA), ABD'de yaşayan Türklerin siyasal süreç içinde yer almasını teşvik etmek için kültürel ve siyasal amaçlı kurulmuş en etkili derneklerden birisidir. Sözü edilen örgüt, Türkiye ile ABD ilişkileri ile Türklerin yasama ve yürütme organlarında etkili olabilmesi için oldukça önemli faaliyetler sürdürmektedir. ABD'de yaşamakta olan Türkler tarafından 1979 yılında kurulan ATAA, ABD'de faaliyette bulunan, kar amacı gütmeyen ve vergiden muaf (non profit, tax exempt) örgütlerden birisidir. ABD'de yayılmış 52 Türk Amerikan Derneği ile özel üyelerden meydana gelen ATAA, üyelerini kongrede, federal hükümetlerde, eyalet hükümetlerinde, medya organları ve Amerikan kamuoyu karşısında temsil etmektedir (Arı, 2009, s. 227).

ATAA, ABD'de yaşamakta olan Türkler arasında kültürel ve toplumsal birlik kurmak ve Türkiye hakkında olumlu bir imaj oluşturmak ve kamuoyunu bu anlamda yanlarına çekmek amacıyla kurulmuştur (Assembly of Turkish American Associations, 2020). Türk-Amerikan ilişkilerinin geliştirmek amacıyla baskı grubu oluşturma işlevlerini de üstlenen bu dernek, yeterli mali kaynaklara sahip olmadığı için yer yer bu konuda sıkıntılar yaşamaktadır.

Türk-Amerikan Dernekleri'nin ABD siyasetini Türkiye lehine yönlendirmekle ilgili performansları, organizasyonel ve yönetimsel sıkıntılarla birlikte, profesyonel lobi faaliyetlerini sürdürecek uzman sıkıntısından, Türkiye'deki siyasi gerginlikler ile görüş farklılıklarından da olumsuz etkilenmektedir. Örneğin

yönetim kurulu üyelerinin birçoğunun ve dernek başkanlarından örgüt merkezine uzak, farklı eyaletlerde yaşıyor ve çalışıyor olmasından kaynaklanan fonksiyonel aksaklık ve kurumsal boşluklar, uzaktan yönetimle ancak bir yere kadar açılım yapılabileceğini ortaya koymaktadır. Dernek merkezinde gönüllülük esası çerçevesinde çalışmalar yapılması ve görev alanları belirlenmiş, daimi çalışanların olmaması, verimsizliklere yol açmaktadır (Yavuzer, 2009, s. 195-196).

Çatı örgütlerin sayısı çok fazla olan dernekler arasında eşgüdümü ve diyalogu sağlamakla ilgili gayretleri de ağırlık ve siyasal görünürlük bakımından örgütleri güçsüz bırakmaktadır. Sürekli yeni derneklerin kurulması, demokratikleşme bakımından olumlu gibi görülse de bölünmüşlüğe yol açması bakımından ABD'de bulunan Türk toplumunun güçlü lobi faaliyetleri sürdürmesine engel olmaktadır. Farklı düşüncelere sahip her grubun yeni bir dernek kurma düşünceleri ve çatı örgütlerde söz sahibi olabilmek için "dernek" kuranların ortaya çıkardığı farklılıklar, güçlerin birleştirilmesi konusunda siyasal ve sosyal bir risk oluşturmaktadır. Dernek sayılarının artmasına bağlı olarak ama farklı gruplar tarafından yapılan ama aynı türde etkinlikler sponsor bulma ve bilet satışı konularında birçok sıkıntıya neden olmaktadır. Söz konusu çatı örgütler bazı zamanlarda Türkiye'nin tanıtımı konusunda farklı platformlarda birlikte faaliyette bulunabilmektedirler. TAA (Turkish American Association - Türk Amerikan Dernekleri), kuruluşunun hemen akabinde FTAA (Florida Turkish American Association - Florida Türk Amerikan Dernekleri), ATAA, ATA-DC (Washington DC. Türk Amerikan Derneği), MATA (The Maryland American Turkish Assosiation) ile ASA (Atatürkçü Düşünce Derneği-Ataturk Society of America) gibi birçok dernek; sık sık ABD gündemine gelen sözde Ermeni soykırımı yasa tasarısı ile Türkiye ABD ilişkileriyle ilgili konularda çeşitli çalışmalar yapmış, birlikte toplantılar düzenlemişlerdir. Sözü edilen dernekler, birlikte hareket etmelerinin yanı sıra zaman zaman bir rekabete girebilmekte ve birbirleri hakkında suçlayıcı ve ağır ifadelerde bulunabilmektedirler (Köşer ve Akçapar, 2009, s. 175-176). Aynı şekilde Türkiye'deki siyasal ayrımların ABD'de faaliyette bulunan Türk derneklerinde aynı biçimde sürdürülmesi, buradaki Türk lobisinin en önemli engellerinden birisidir. Sayıları ve etkinlikleri zaten az olan Türk toplumu, bu türden sıkıntılarla uğraştıkça doğal olarak başarıya ulaşmakta da zorlanmaktadır (Arı, 2009, s. 237).

Özellikle eğitim ve kültür alanında faaliyet gösteren bir dernek olan ITS (Institute of Turkish Studies-Türk Çalışmaları Enstitüsü) bir başka Türk-Amerikan derneğidir. 1982 yılında Washington'da kurulan ve vakıf türünde bir örgütlenme olan ITS, Amerikan ve Türk toplumlarının birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlamayı, iki toplum arasındaki önyargıları kaldırmayı ve bu amaçlara yönelik bütün çalışmalara destek olmayı amaçlamaktadır. ITS özellikle üniversitelerde Türk kültürü, dış politikası ve tarihi konusunda araştırmalar yapılmasını teşvik etmektedir (Arı, 2009, s. 230). Bunun yanında ABD ile Türkiye arasında savunma, ticari ve kültürel ilişkilerini geliştirmek için kurulmuş olan Türk-Amerikan Konseyi adında bir dernek de faaliyetlerini sürdürmektedir.

Türk Hükümeti'nin çatı örgütü desteklemesinin ABD'de bulunan Türklerin kültürel diplomasi çabalarına önemli katkıları vardır. Türkiye'den birçok siyasetçi ve milletvekillinin bütün derneklerin faaliyetlerini olumlu buldukları ve bunlardan birçoğuna katıldıkları gözlenmiştir. Bu dernekler, Amerikan Kongresi'nde görüşülen sözde Ermeni soykırımı tasarısına engel olmak ve Hocalı Katliamı ile ilgili çabaları sayesinde Amerika'daki eyalet meclislerinin birçoğunda Hocalı önergelerinin kabul edilmesi konusunda sonuca ulaşan çalışmalar yapmışlardır (Bayram, 2016, s. 73).

3.4. ABD'de Türkiye İçin Faaliyetlerde Bulunan Yabancı Lobi Şirketleri

ABD'de faaliyette bulunan Türk lobisini üçe ayırarak inceleyebiliriz. Bu gruplardan ilki Türk Amerikan derneklerinin yürüttüğü kültürel ve siyasal amacı ağır basan lobi faaliyetleridir. İkinci kısımda ise yine Tük Amerikan iş dünyası mensupları tarafından sürdürülen ekonomik faaliyetler yer almaktadır. Sonuncusu ise yabancı lobiciler ve lobi şirketleri tarafından yürütülen lobi faaliyetleridir.

ABD'de Türk lobi faaliyetlerinin ağırlığı genel olarak yabancı lobi şirketlerinin üzerindedir (Kazancı, 2001, s. 283-284). Amerika'da yaşayan Türk nüfusunun az olması ve kongre kararlarına nüfuz edecek etkide oy ve finans

potansiyeline sahip olamaması, bunun temel sebebidir. Ne var ki sözü edilen faaliyetlerin neredeyse tamamıyla profesyonel lobi şirketlerine terk edilmesi, tam anlamıyla bir başarıya engel olan bir unsur haline gelmiştir. Bundan dolayı bu faaliyetlerin ABD'de bulunan iş endüstrisi ve sanayi mensupları tarafından ticari ilişkilerle desteklemeye ihtiyacı vardır; bunun sağlanması lobi faaliyetlerini finansal kaynak açısından sadece Türk hükümetine bağımlı olmaktan da kurtaracaktır.

Türkiye'nin lobi faaliyetlerini yürütmek için ABD'de bulunan lobi şirketleriyle çalışma süreci, 1981 yılında Turgut Özal'ın Başbakan yardımcısı olmasıyla başlamıştır. Türkiye'nin bir lobi şirketiyle çalışmasına, ilk kez Bush ve Reagan'ın seçim kampanyaları sürecinde başarılı olan Robert Gray'in işlerini takip ettiği "Gray&Company" ile başladığı bilinmektedir. Sonraki süreçte Gray&Company, Hill&Knowlton ile birleşince, Türkiye çalışmalarını yıllığı 1.2 milyon dolar karşılığında bu şirketle sürdürmüş ve bu firmaya yıllık 1.1 milyon dolar ödeme yapmıştır. Öte yandan Türkiye 1989 yılında Eski Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle'nin de görev yaptığı "International Advisers" adlı şirketle yıllık 875 bin dolar karşılığında anlaşmaya varılmıştır. 1990'da da yıllık 800 bin dolar karşılığında sözleşme, McAuliffe, Kelly Rafaelli&Seimans lobi şirketiyle sözleşmeye varılmıştır. Capitoline International Group Inc. ile Türkiye arasında 1993 yılında yıllık 2.1 milyon dolara anlaşma yapılmış, bu firma diğer bir lobi şirketiyle birleşmesi sonrasında oluşan Capitoline MS&L firmasıyla masraflar dışında 650 bin dolar karşılığı bir sözleşe imzalanmıştır. Lobi çalışmasını yürüten bu işletme, 1995 yılından başlayarak hem halkla ilişkiler hem de hükümetle ilişkiler konularına da ağırlık vereceği konusunda anlaşma yapılmıştır (Akbulut, 2016).

Türkiye 2003 senesinde aralarında APCO Worldwide, Solarz Associates, Livingston Group ve Harbour Group'un da olduğu yedi farklı lobi şirketine toplam 3 milyon 201 bin dolar civarında fazla ödeme yapılmıştır. Lobicilik faaliyetlerine 1997 ve 2003 yılları arasında Türkiye, açıklanmayan tutarlar hariç, 15.5 milyon doların üzerinde bir ödeme yapmıştır; bu paranın 9 milyon dolarlık kısmı, Livingston-Solomon Group LLC adlı lobi şirkete yapılmıştır (Akbulut, 2007). ABD Kongresi'nde Türkiye ekonomisinin öneminin ele alınması, Ermeni ilişkileri, medyada Türkiye'nin yaklaşımlarını yer bulması, Kongre'deki Türk karşıtı lobilerle mücadele etmek lobi şirketleri tarafından yapılan faaliyetler arasındadır.

3.5. Türk Lobi Çalışmalarının Önündeki Büyük Engel: Ermeni, Yahudi ve Yunan Lobileri

Yahudi, Ermeni, Yunan, Arap ve Türk lobileri, ABD genelinde etkili denilebilecek lobiler arasında yer almaktadır.

Yunan lobisinin etkisi, Yahudi lobisi kadar etkili değildir. Ne var ki ABD' deki Türk lobileriyle kıyaslandığı zaman daha iyi örgütlenmiş ve çok daha aktif olduğu görülecektir. Yunan lobisinin faaliyetlerinin odağında Kıbrıs ve Türkiye karşıtlığı vardır. Yunan lobi derneklerinin en etkilisi, American Helen Enstitüsü'dür. ABD'de Yunan lobisinin yanı sıra Ermeni lobisi de kendi varlığını sürdürebilmek için "Türkiye düşmanlığı"nı kullanmaktadır. ABD'deki etkin Yunan lobilerden biri, AHIPAC (Amerikan Helen Enstitüsü Halkla İlişkiler Komitesi) adlı örgüttür. Bu örgüt, Türkiye'ye karşı etkili politikalar üretmektedir. Yunan lobisinin en önemli başarılarından biri, 1974 yılındaki Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra ABD'nin Türkiye'ye silah ambargosu uygulamasını sağlamasıdır. Ayrıca 1974 yılında AHIPAC ve AHI isimli iki Yunan lobisi, ABD Kongresi'nde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne 25 milyon dolarlık yardımda bulunulmasıyla ilgili yasanın kabul edilmesinde büyük etkisi olmuştur (Arı, 2009, s. 152). 1990 yılından sonra gücü giderek azalan Yunan lobisi, bugün eski dönemdeki kadar aktif değildir. Ayrıca Yunan lobisinin etkili ve aktif göründüğü bazı lobi faaliyetlerinde başarılı olamadıkları görülmektedir. Bunun bir örneği, Makedonya devletinin söz konusu ismi kullanmasına engel olmak amacıyla yaptıkları çalışmalarda başarılı olamamalarıdır.

1970'li yıllardan itibaren ABD'de etkili olan Ermeni lobisi, düşük nüfusuna rağmen iyi organize olması ve Batı ile entegrasyonda başarılı olan Ermeniler sayesinde başarılı faaliyetlerde bulunmuştur. Ayrıca bu başarıda Yunan lobisi ile işbirliği içinde olmalarının büyük etkileri vardır. Amerika Ermeni Asamblesi, Armenian Information Services, Amerika Ermeni Ulusal Komitesi, Ermeni lobisinin

önde gelen derneklerindendir. ABD'deki bütün Ermeni lobisi örgütleri American Ermeni Asamblesi adı verilen tek çatıda toplanarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Ermeni lobisi yoğun bir şekilde Türkiye ve Azerbaycan'a müeyyideler uygulaması amacına yönelik olarak Türkiye karşıtı faaliyetler sergilemektedirler. Bunlardan başka Kongre'den Ermenistan'a destek programları ile Dağlık Karabağ konusunda Ermenistan'ın düşüncesine uygun kararlar çıkartmaya gayret etmektedirler (Arı, 2009, s. 218-278).

ABD, Rusya ve AB ülkeleri, gibi birçok devlet tarafından kendi çıkarları için kullanılan Ermeniler, XIX. Asrın son dönemlerinden itibaren Osmanlı Devleti'ni karalamaya yönelik yoğun bir kampanya başlatmışlardır. Sözü edilen çalışmalarını, Ermeni sorununu uluslararası alanda dile getirmeyi başardıkları ülke olan ABD'de sürdürmüşlerdir. Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti'ni sıkıntıya sokarak haklılığını ortaya koymak bu sayede kendi çıkarlarını korumak ve maddi taleplere sahip olabilmek için Ermeni tasarılarını kabul ettirme amacındaki faaliyetlerini yüzyıldan fazla bir süredir devam ettirmişlerdir.

İlk kez 3 Aralık 1894 tarihinde ABD Kongresi'nde görüşülmeye başlanan Ermeni tasarıları, zaman zaman dünyada yaşanan siyasal gelişmelere bağlı olarak kesintiye uğramış ya da ikinci plana atılmıştır. Ancak bu konu, 1984'ten sonra ABD Kongresi'nde düzenli olarak tekrar tekrar ele alınmaya başlamıştır. İlk defa 1894'te ABD Kongresi'ne taşınarak 3 Aralık 1894'te verilen bir kararla Osmanlı Devleti, suçlanmış ve kınanmıştır. Sonraki süreçte 1896 yılının Ocak ayında ABD Kongresi'nde ve iki mecliste gündeme getirilerek Osmanlı Devleti aleyhine bir karara varılmıştır (An, 2013, s. 219).

1915 yılında sona eren Ermeni meseleleri belli süreçten sonra ortaya çıkmıştır. Adana'da gerçekleşen Ermeni faaliyetleri, bu sürecin önemli aşamalarından biridir. Ermeniler Kendileri için tarihsel, dinsel ve stratejik olarak büyük önemi olan Adana'da 1909 yılında eskiden Ermenilerin egemen olduklarını iddia ettikleri Kilikya'yı yeniden canlandırmak ve dünya Ermenilerinin bir bölümünü burada toplayarak Küçük Ermenistan'ı kurmak kutsal gayesiyle bir isyan hareketi başlatmışlardır. 14 Nisan'da başlayarak 26 Nisan 1909 tarihinde sona eren Adana Ermeni olaylarında Adana ve çevresinde yaşayan Ermeniler ve Türklerin birbirleriyle

kıyasıya çatışmışlarının sonucunda iki taraftan da birçok insan hayatını kaybetmiş ve kent harabeye dönmüştür (Kılavuz, 2007, s. 3). ABD Hükümeti, 1909 yılındaki Adana olayları esnasında Ermeni sorunu bağlamında iki savaş gemisini gözdağı vermek için Osmanlı denizlerine göndermiştir. Daha sonra 9 Şubat 1916 kararı adıyla ABD Kongresi'ne taşınan konu, 11 Mayıs 1920 tarihinde alınan kararla Kongre'de onaylanmıştır. Bu olayın arkasından 55 yıllık suskun bir dönem yaşayan Ermeni propagandası, 9 Nisan 1975'te yeniden Temsilciler Meclisi gündemine getirilmiştir. Ermeni Tasarısı'nın Temsilciler Meclisi'nde 1975 yılında kabul edilmesine tepki olarak; Türkiye'nin Yunanistan'la yaşadığı Kıbrıs sorunu bağlamında gündeme gelen ambargo ve benzer sebeplerle de Türkiye 1975 yılının Temmuz ayında Türkiye'deki Amerikan tesislerinin faaliyetlerini sonlandırmıştır. Böylece ABD'nin Türkiye üzerinden yürüttüğü istihbarat faaliyetlerine son vermiş, İncirlik Üssü'nde sürdürdüğü faaliyetlerine kısıtlamalar getirmiştir (Bölme, 2012, s. 64-65).

ABD ile Türkiye'nin, uygulanan silah ambargosundan dolayı girilen bu girişim Türkiye'de çok etki yaratmamıştır. Zaten sözü edilen dönemin ardından da Ermeni örgütlerinin, yeni bir yönteme başvurarak teröre yöneldikleri görülmüştür. 1975 yılında Türkiye'ye karşı terör yoluyla savaşma amacıyla kurulan Ermeni terör örgütü ASALA özellikle yurt dışındaki Türk diplomatlarına yönelik olmak üzere 21 farklı ülkede 38 kentte, 70'i bombalı, 39'u silahlı ve 1'i işgal olarak 110 eyleminde bombalı saldırı, suikast girişimi ve rehin alma türlerinde eylemler gerçekleştirmiştir. Birçok sayıda saldırı gerçekleştirmiş, bu saldırılar sonucunda 31'i diplomat 58 Türk vatandaşı şehit olmuştur (İşeri, 2008, s. 51). 1980'lerin ortalarından itibaren de asılsız Ermeni iddialarıyla ilgili tasarının Amerikan Kongresi'nden geçmesini sağlamak, temel amaçları olmuştur.

Terörist Ermeni örgütleri tarafından 1970'li yıllarda başlayarak 1980'li yılların ortalarına kadar Türkiye'ye karşı sürdürülen terör faaliyetleri, bu dönemden sonra yerini defalarca ABD Kongresi'ne getirilen Ermeni soykırım tasarısına bırakmıştır. 12 Eylül 1984 tarihinde sözde Ermeni soykırımını konu edinen karar tasarısı ABD Temsilciler Meclisi'ne getirilmiştir. Bu tarihte tasarıyı yasalaştırmayı başaramayan Ermeni lobisi, amaçlarına ulaşmak için 1985'te Kongre'de kapsamı geniş çalışmalar başlatarak bu yıl içinde, bu amaca dönük tasarıyı dört defa sunma

girişiminde bulunmuşlardır. Fazla taraftar bulamadıkları için yapılan görüşmelerin arkasından tasarı, 4 Haziran 1985 tarihinde reddedilmiştir (Akçam, 2000).

Bu tasarıları, 1987'de gündeme gelen 132 sayılı tasarı takip etmiş; bundan da sonuç alamayınca 1990'larda Senatör Robert Dole tarafından hazırlanan 212 sayılı Ermeni Tasarısı gündeme alınmıştır. Dengelerin değişmesi ve 1991'de ABD ile Irak arasında savaşı başlamasına bağlı olarak ABD'nin Türkiye'ye stratejik müttefikliğine ihtiyaç duyması, Ermeni lobisinin verdiği bu tasarının da reddedilmesiyle sonuçlanmıştır. Yeniden 2000'de Ermenilerin hazırladığı yeni bir tasarısı, Uluslararası İlişkiler Komitesi'nden geçerek Temsilciler Meclisi'nde görüşme gündemine alınma çabaları da ABD Başkanı Clinton tarafından ulusal güvenlik kaygıları dile getirilmesiyle, görüşmeye bile alınamayan tasarı geri çekilmiştir (Kantarcı, 2007).

Sözü edilen Ermeni tasarılarından başka Ermeni sorunu, 1984'ten sonra her yılın nisan ayında düzenli olarak; 1990'lardan sonra da yıl içinde farklı dönemlerde, anma konuşması, Ermeni tasarısı gibi farklı şekillerde ABD Kongresi'nde ele alınmaktadır. Kongre'ye sunulan Ermeni tasarılarının farklı boyutlarından biri olan anma ispatlanmış gerçekler olarak ifade edilen Ermeni soykırımı iddiaları gerçekte belgelerle kanıtlanmış değildir. Ermenistan, arşivlerin açılması önerisini kabul etmemiştir.

1984 yılından sonra ABD Kongresi'nde, hem Senato'da hem de Temsilciler Meclisi'nde görev yapan parlamenterlerin; neredeyse her sene sözde Ermeni soykırımı teması üzerinde şekillenen konuşmalarla konuyu gündeme getirdikleri bilinmektedir. Anma temasıyla yapılan bütün konuşmalarda, 1915 ile 1923 yıllarında 1,5 milyon Ermeni'nin katledildiği, 500 binin üzerinde Ermeni'nin de sürgün edildiği, 24 Nisan 1915 tarihinde 200'den fazla dini, entelektüel ve politik Ermeni liderinin idam edildiği, Ermenilerin üç bin yılı aşkın zamandır Anadolu'da yaşadıkları, Osmanlı ordusunda 250 bin Ermeni'nin görev aldığı, II. Abdülhamit'in 300 binden fazla Ermeni'yi katlettiği, bu dönemde yaşananların XX. Yüzyılda yapılan ilk soykırım olduğu gibi ezberler tekrar edilmiştir. Bu konu dışında Karabağ sorunu ve zaman içinde gündeme gelen yeni dengeler ve deprem gibi olayların konuşma konusu olduğu görülmüştür.

ANCA ile AAA gibi aralarında farklılıklar olan ve ABD'de lobi faaliyeti içinde olan iki Ermeni kuruluşu, aynı konuları farklı yöntemler kullanarak işlemektedir. Grupların her ikisinin de Kongre'de önemli olarak nitelendirilebilecek bir destekleri vardır. Kongre'deki Cumhuriyetçi ve Demokrat üyelerin yer aldığı Armenian Caucus (AC), yine Kongre'de kilit noktalarda görevli birçok parlamenterin Ermeni sorununa olumlu bakışları da lobinin bu iki grubunu işini kolaylaştırmaktadır. ABD'nin "Ermeni sorunu" kartını, ihtiyaç duyduğu zamanlarda stratejik müttefiki Türkiye'ye karşı kullanma gereği duyması, Ermeni lobisinin etkin olmasını sağlayan bir başka önemli faktördür. Günümüz Türkiye - ABD ilişkileri incelendiği zaman; ilişkilerin inişli çıkışlı olduğu görülecektir. Ancak kriz dönemlerinde olduğu gibi ABD, 2019 yılında iki ülke arasında yaşanan Barış Pınarı Harekâtı, Doğu Akdeniz ve S-400 Krizi gibi güncel sorunların da etkisiyle Ermeni lobileri başta olmak üzere Türkiye karşıtı ittifak blokuna daha yakın durmaya başladığı yasama mekanizmasını kullanarak Ankara'yı baskı altına almaya çalıştığı görülmektedir. Temsilciler Meclisi Demokrat Vekili Adam Schiff'in 8 Nisan 2019'da Temsilciler Meclisi'ne sunduğu karar tasarısı, 29 Ekim 2009 tarihinde 11 "hayır" oyuna karşılık, 405 "evet" oyuyla meclisten geçmiştir (Dilek ve Yüksel, 2019, s. 15-16).

ABD'de faaliyette bulunan lobilerin ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilerde sorunlara yol açacak alanlara müdahalesi elbette bu kadarla sınırlı değildir. Türkiye'nin Ermenistan'la yaşanan çatışmalar sırasında Azerbaycan'a NATO üyesi olmasından dolayı yardımda bulunamaması, ABD tarafından yapılan kısıtlamanın örneklerinde birisidir. ABD'ye yapılan ilk göçlerden sonra bu ülkede örgütlenen Ermeniler, 2000'lere gelindiği zaman hem ABD'de bulunan Ermeni toplumuna, hem de Ermenistan ve dünyanın farklı yerlerindeki Ermenilerle irtibat kuran, onları desteklemeye çalışan çeşitli örgütler kurmuşlardır. Türkiye'ye yönelik düşmanca tutumları, Ermenistan ve Ermeni konularıyla ilgili faaliyetlerde bulunan bu örgütlerin temel çalışmaları hatta kuruluş, yaşama ve ayakta kalma unsur durumuna gelmiştir.

Irak'ta parçalanma sonrasında yaşanan otorite boşluğundan dolayı terör örgütü PKK'nın güçlenmesi ile güvenliği risk altına girmiştir. Sınır ötesinde operasyonlar yapmak ve Çevik Güç'e destek vermek durumunda olduğu için çatışmalarının ve bölgenin güven vermeyen politikalarının içine çekilmiştir. Sözü

edilen tablo, Batı'yla ilişkileri de kötü etkilemiştir. Bununla birlikte Türkiye'nin, PKK'nın ABD'ye terörist örgüt olduğunu kabul ettirmesi, PKK ile mücadele bağlamında sınır ötesi operasyonlara sessiz kalması ve AB ülkelerinin aksine terörle mücadele sürecine destek vermesi, Türkiye için olumlu durumlardır. Türkiye için yaşamsal öneme sahip Kıbrıs sorunu konusunda, ABD'nin rahatsızlık duyarak çözüme kavuşturma konusunda baskı yapması da iki ülke arasında sıkıntılara neden olmuştur. Bu konularda ödün vermemek için direnen Türkiye, aynı zamanda Batıdan uzaklaşmasına yol açabilecek söz konusu sorunların devamlı önüne çıkarılmasından rahatsız olmaktadır (Öcal, 2005, s. 59-65).

Yahudi lobisinin Türkiye ile ABD ilişkilerine bakıldığında İsrail'in bu konu da oldukça etkili olduğu görülecektir. Türkiye'nin 1974 yılında yaptığı harekâttan sonra Türkiye'nin burada ABD yardımlarıyla aldığı silahları kullandığı ve ABD'nin bu tutumunun doğru olmadığı sesleri yükselmiştir. Yunan lobicilerinin ABD'nin Türkiye'ye yaptığı askeri yardımları kesmesiyle ilgili o devrin ABD Dış İşleri Bakanı olan Henry Kissinger'a mektuplar göndermek suretiyle çok etkili çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmaların etkisiyle, ABD Türkiye'ye askeri ambargo uygulamış ve iki ülkenin ilişkilerinde bir kriz dönemi yaşanmıştır (Yıldırım, 1994, s. 46).

Türkiye'ye verdiği askeri malzemelerinin kullanılmasını ABD tarafından kısıtlaması Türkiye ile İsrail'i savunma teknoloji alanında yakınlaştırmıştır. Türkiye ile İsrail'in yakınlaşması, aynı zamanda ABD'de faaliyette bulunan Yahudi lobisinin de Türkiye ile yakınlaşmasını sağlamıştır. İsrail lobisinin Kongre'de Türkiye'nin tezlerinden yana tavır koyacağına dair beklenti, ilişkilerin olumlu yönde gelişmesini hızlandırmıştır (Ayata ve Ercan, s. 2007).

Türkiye, gerek silah ambargosu konusunda gerekse Türkiye'ye uygulanacak yaptırımlarla ilgili ABD'de faaliyette bulunan Yunan lobisine karşı Yahudi lobisine ihtiyaç duymuştur. Bu süreçte yalnızca Yunan lobisini değil, buna paralel olarak Ermeni lobisinin sözde Ermeni soykırımı tasarısını kabul ettirme çabalarına karşı da ciddi bir lobi desteğine ihtiyaç duyulmaktaydı. Türkiye ile İsrail'in iyi ilişkiler kurmasıyla Ermeni ve Yunan lobilerinin Türkiye'ye karşı yaptıkları kampanyalara karşı İsrail'in talimat verdiği Yahudi lobisi, Kongre'de Türkiye'den yana faaliyetlerde bulunmaya başlamıştır (Uslu, 2000). Ermeni lobisinin uzun süre çaba

harcadığı 24 Nisan'ın Ermeni Soykırımı günü ilan edilmesi konusu, Yahudi lobisinin çabalarıyla engellenerek Kongreden geçmemesi, sözü edilen gelişmelerin örnek sonuçlarındandır. 1990'ların ortalarında ABD tarafından Türkiye'ye verilecek askeri helikopterle ilgili yasa, Ermeni ve Rum lobisinin faaliyetleriyle ABD Kongresi'nde takılıyordu. Bu nedenden dolayı Türkiye'nin bu dönemde Yahudi lobisine yeniden ihtiyaç duymasıyla Türkiye ile İsrail ilişkileri yeniden olumlu seyretmeye başlamıştır (Yılmaz, 2001, s. 59-62).

Bütün bu örneklerden de anlaşılacağı gibi Türkiye - ABD ilişkilerinde Yahudi lobisinin oldukça büyük önemi vardır. Türkiye'nin lobicilik uygulamaları fazla gelişmemiş olmasından dolayı Türkiye birbirlerini destekleyen Yunan ve Ermeni lobileri karşısında yetersiz ve etkisiz kalmaktadır. ABD'nin Türkiye'yle ilişkileri etkileyen önemli nedenlerden biri olan lobicilik olduğundan dolayı Türkiye'nin ABD'de faaliyetlerini sürdüren, iyi örgütlenmiş ve güçlü Yahudi lobisiyle işbirliğine gitmesi, Türkiye için akılcı bir yaklaşım olarak görünmektedir.

ABD'de faaliyetlerini sürdüren bir başka lobi de Yahudi lobisine göre başarısız bir lobi olarak kabul edilen Arap lobisidir. Tek merkezden yönetilmemeleri, Arap lobisinin diğer lobilerden ayrıldığı noktadır. Birden fazla Arap devleti olduğundan dolayı her bir Arap ülkesi, ABD'deki lobi faaliyetlerini Arapların değil, kendi ülkelerinin, hatta iş dünyasındaki bazı nüfuzlu grupların ve kişilerin çıkarlarını korumak için sürdürmektedir. Nüfusunun az olması ve ABD'de yaşayan Arap toplumlarının Yahudilerin aksine asimilasyona uğramamaları, Arap lobilerinin Yahudi lobilerine göre zayıf kalmasının en önemli nedenleri arasındadır (Arı, 2009, s. 218-278). Arap lobilerinin başta Filistin olmak üzere tüm Ortadoğu coğrafyasını İsrail karşısında korumak gibi bir amacı olsa bile bu lobilerin merkezinde Suudi Arabistan'ın olmasına bağlı olarak kendi güvenliğini öncelikle düşündüğü ve İsrail'in lobi gücü karşısında zayıf kaldığı için etkili olamamaktadır (Haber7, 2013).

ABD, Türkiye'yi dış politikalarında desteklemektedir. Ne var ki, ayrıca ABD'nin Türkiye'ye bazı zorluklar çıkardığı da göz ardı edilemez bir gerçektir. Türkiye'nin AB'ye üye olma sürecinde ABD tarafından verilen destek, Türkiye için çok önemlidir. Öte yandan ABD yönetimi, Türkiye'nin Avrupa'daki özellikle Avrupa güvenlik ve savunma kimliğiyle ilgili güvenlik ve savunma girişimlerine dair

endişelerini anlamaktadır. Bunun ötesinde Türkiye'nin stratejik ortaklığını çok önemseyen ABD, sözü edilen ilişkileri iyice geliştirmeyi amaçlamaktadır. Washington, iki ülkenin stratejik işbirliklerini "kuvvetlendirilmiş ortaklık" olarak tanımlamıştır. ABD'li yetkililer, Türkiye'nin siyasal sisteminin gerçekleriyle Türk liderlerinin dış ve iç güvenlik konularındaki kaygılarını AB ülkelerine göre çok daha iyi anlamaktadır. Örneğin; ABD, insan hakları konusunda Türkiye'yi AB ülkeleri kadar eleştirmemekte ve ülkeye onlar kadar baskı uygulamamaktadır. ABD, PKK tehdidiyle ilgili olarak, Türkiye'yle güçlü bir işbirliğine gittiklerine sürekli vurgu yapmaktadır. Bütün bu olumlu durumlara karşın Türkiye, ABD ile ilişkilerinde çok da rahat ve güvenli değildir. Güvenlik ve iktisadi alanlarında Amerika ile yakın ilişkiler içinde olması, Türkiye'nin dış politika girişimlerine ve politik seçeneklerine sınırlama getirmektedir. Türk liderler, Washington'un ilettiği talepleri reddetme konusunda zorlanmakta ve özellikle ABD çıkarlarıyla ilgili olan konularda ABD yönetimine itirazda bulunamamaktadır. Türkiye'nin ekonomik geleceğinin, büyük ölçüde ABD'nin kontrolündeki IMF, Dünya Bankası, DTÖ'nün izlediği politikalara bağlı olması, ciddi zafiyetlere neden olmaktadır (Ayata ve Ercan, 2007, s. 26-27).

SONUÇ

Dünya Sistemi içinde bir kazanç elde etmek amacıyla çalışan bütün örgütler, farklı boyutlarda lobi faaliyetleri yürütmektedirler. Tarihsel sürece bakıldığı zaman, ABD'nin bu genişlikte kültürel bir yelpaze sisteme sahip olmasını sağlayan şeyin ABD'nin özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın dört bir tarafındaki insanlar için yeni bir yaşam alanı olarak görülmesi olduğu görülecektir. Böylece ABD, bireyin kendisini yalnızca "Amerikalı" kimliğiyle özdeşleşmekten uzaklaştırarak kendilerine evrensel bir ülke kimliğiyle ifade ettiği bir ülke haline gelmiştir. Sözü edilen çok sesli yaklaşımın yansımalarından biri olarak da bütün azınlıklar ve toplumsal gruplar, güçleri oranında lobicilik faaliyetleri yapmaya başlamışlardır (Özsoy, 1999, s. 201).

Bu konuda ABD genelinde sözü edilen gruplara global şirketler, sivil toplum kuruluşları, güçlü dini gruplar ve sendikalar da eşlik etmektedir. Sözü edilen her bir aktör, ABD genelinde güçlü ve kendi kapasitelerinde dikkatleri çekecek, hatta sonuçlar üzerinde etkili olacak seviyede lobi faaliyetleri içindedirler (Hertzke, 1988, s. 47).

Lobicilik faaliyetleri konusunda Türkiye'nin en büyük dezavantajı, hükümetlerin, ABD'de lobicilik faaliyetlerinin ne kadar önemli olduğunu geç fark etmeleridir. Türk lobicilerinin ABD'de faaliyete geçmesinde 1980'lerin başında başbakan yardımcısı ve başbakan olarak Turgut Özal'ın ülke yönetiminde etkin olması dönüm noktası olmuştur. Özal, Türk toplumunu ve Türkiye'yi dünya ile entegre etmek için büyük çaba harcamış, bu alanda devlet olarak bütün imkanlarını seferber etmiştir. Türkiye, Özal döneminde başlayan faaliyetler yıllar boyu devam etmekte ve yapılan bu çalışmalar sonucunda ABD'de etnik lobileri üzerinde duran çalışmalarda neredeyse hiç adı geçmeyen Türk lobisi, yer almaya başlamıştır. Bununla birlikte Ermeni ya da Yunan lobilerinin Türk lobisinin çalışmalarından

rahatsızlık duymaya başladıkları, bu faaliyetleri dikkate aldıkları anlaşılmıştır. Ancak Türk lobisi hiçbir zaman ABD'de Ermeni ya da Yunan lobileri kadar etkin ve etkili olamamıştır.

Türkiye'nin lobi faaliyetlerinde başarılı olabilmesi için en başta kalıcı bir tanıtım ve lobi politikası belirlemesi gerekmektedir. Yani bu noktada görülen en önemli eksiklik, lobicilik konusunda bir devlet politikasının olmamasıdır. Türkiye'nin çözmesi gereken ilk konu budur. Bununla birlikte Türkiye'nin genel olarak lobicilik anlayışını; bireysel düzeyde ziyaretler, sektör temsilcisi ve üyesi olduğu dernek, vakıf ve birlik gibi kuruluşlarla işbirliği içinde hareket edilmesi; sessiz yürüyüşler, açık hava toplantıları, basın toplantıları oluşturmaktadır. Türkiye'nin artık bu tür faaliyetlerin çağın iletişim ve teknoloji imkânları içinde yeterli etkisinin olmayacağını fark etmesi gerekmektedir. Bununla birlikte lobicilikle ilgili düzenlenecek bir faaliyette, duyuruların, tanıtımın ve organizasyonun bir düzen içinde olması ve doğru hedefler belirleyerek adım atılmasının çok büyük önemi vardır. Bu faaliyetlerle yalnızca Türk vatandaşlarını bir araya getirmek ve onlara gövde gösterisi yapmaktan ziyade; hedef olarak tespit edilen kitleleri etkilemek amaçlanmalıdır. Lobicilik çalışmalarında hedef ülkenin etkin siyasal parti, grup, sanatçı ve yazarların hedef olarak belirlenmesi gerekmektedir. Öte yandan lobicilik faaliyetlerinde bir uyanışın sağlanması sivil toplum kuruluşları ve diğer grupların aktif hale gelmesi toplumun demokratik anlamda rahat olması, düşünce ve ifade özgürlüğünün olması ve kutuplaşmadan ortak çıkarlar etrafında buluşulabilmesiyle de yakından ilgilidir. Lobicilik askeri ya da siyasal bir yapı değil, bireylere bağlı olarak yapıldığı için sadece devlet politikasının lobiciliği belirlemesi imkânsızdır.

Türkiye'nin yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarından nasıl yararlanacağı, Türkiye'nin üzerinde önemle durması gereken bir başka konudur. 5.5 milyonu Batı Avrupa ülkelerinde olmak üzere 118 farklı ülkede 6.5 milyon civarında vatandaşı (Dış İşleri Bakanlığı, 2020) yaşayan Türkiye'nin bir avantaj olan bu durumdan yeteri kadar yararlanamadığı, etkili lobi çalışmaları yapamadığı ortadadır. Bu yetersizliğin en önemli nedeni hiç kuşku yok ki, ortak hedef belirlenememesidir. Bir araya gelen Türklerin Türkiye için yaptıkları çalışmalar yeterli düzeylere ulaşamamaktadır.

Lobicilik faaliyetlerinin bir kolu da Türkiye'nin turizm, kültür ve sanat aracılığıyla tanıtılması için düzenlenecek etkinliklerdir. Bu konudaki eksikliklerin kısa sürede tamamlanması gerekmektedir. Türkiye'yi yanlış tanıyan ya da Türkiye'ye karşı önyargıları olanlara karşı ciddi bir tanıtım stratejisi takip edilerek, onların Türkiye'yi tanımasını, Türkiye ile yakınlaşmasını ve iyi ilişkiler kurmasını sağlayacak etkin bir lobicilik yöntemi olacaktır.

Ermeni ve Yahudi lobileri başta olmak üzere Yunan lobilerinin bu alanda çok aktif oldukları bilinmektedir. Türkiye'nin hükümet bazında lobicilik faaliyetlerine yeteri kadar önem vermemiş olması, bu görevi yürüten dernek ve işadamlarının organizasyon konusunda başarısız olmasına neden olmuştur. Devletin bu faaliyetlere maddi ve manevi destek vermesi, ciddi bir sorunda devreye girmesi yararlı olacaktır. Özellikle yurtdışında yaşayan Türklerin kurdukları ekonomi kurumları ve işadamları tarafından kurulan dernekler, Türkiye'nin tanıtılması konusunda önemli katkılar da bulunmaktadır. Çağımızda sayıları her geçen gün artan Türk Amerikan çatı örgütleri ile derneklerinin Türkiye'nin çıkarları ile ilgili birçok konuda birlikte hareket etmelerine karşın ilgi odaklarının ve gündemin farklılaşması, dernekler arasındaki rekabet ile Türk siyasetinde yaşanan gelişmeler, bu lobi gruplarının performansını etkilemektedir.

ÖNERİLER

Türkiye'nin ABD'de "Kazanan, en iyi olan değil, lobisini en iyi yapandır." ilkesinden hareket ederek güçlü ve dikkatleri çekecek, hatta sonuçlar üzerinde etkili olacak seviyede lobi faaliyetleri sürdürebilmesi için yapması gerekenlerle ilgili önerileri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

1. ABD'de yaşayan Türkleri bir araya getiren bir işlevi olan Türk Amerikan çatı örgütleri ve derneklerinin ABD siyasetini Türkiye lehine etkileme konusunda

birlikte hareket edebilmesi ve sürdürülebilir bir başarıya ulaşması, ancak Türk Hükümeti'nin bu konudaki desteğiyle mümkündür.

2. Türkiye'nin lobi faaliyetlerinde başarılı olabilmesi için; en başta lobicilik faaliyetlerinin önemini kavrayarak kalıcı bir tanıtım ve lobi politikası belirlemesi gerekmektedir.

3. Dış misyona mutlaka tutarlı, politik düşünce sahibi, Türkiye'nin ve Türklerin hak ve taleplerini dünyaya onların anlayacağı dille anlatabilecek beceri ve yeteneklere sahip diplomatların ve temsilcilerin atanması kesinlikle çok önemlidir.

4. Dernek ya da çatı örgütlerin her birinin demokratik çerçevede birbirlerinden farklı anlayışlara sahip olmaları ve farklı çıkar gruplarını temsil etmeleri mümkündür. Fakat ülke çıkarları söz konusu olduğu zaman, bütün dernek ya da çatı örgütlerin ortak bir noktada birleşmesi ve siyasal faaliyetlerde uzmanlaşmaya gitmesiyle Türkiye'nin tanıtımında ve farklı platformlarda müdafaa edilmesinde daha olumlu sonuçlar alınması mümkün olabilecektir. Bu anlamda toplumun siyasi olarak kutuplaşmamış olması gerekmektedir.

5. Amerikan toplumuyla doğrudan iletişim içinde oldukları için kültürel diplomasi bağlamında Türk Amerikan dernekleri, hiç şüphe yok ki önemli bir paydaştır. Bu derneklere bir devlet politikası çerçevesinde sürekli destek sağlanması, iyi bir etkileşimle Türkiye'nin kamu diplomasisine büyük yararlar sağlayacaktır.

6. Özellikle yurtdışında yaşayan derneklerle, Türk vatandaşlarının tanıtım ve lobicilik konusunda sürekli bir iletişim ve işbirliği içinde olmaları; bunların özellikle siyasal kurumlarla ciddi ilişkiler kurmaları sağlanmalıdır. Bunun finanse edilmesi için devletin ve özel sektörün harekete geçmesi gerekmektedir.

7. Lobicilik faaliyetleri alanında izlenecek yolun ve kuruluşların belirlenmesi, Türkiye karşıtı lobilere karşı alınacak önlemler konusunda "Tanıtma Konseyi" ve "Tanıtma Koordinasyon Grubu" adlarıyla iki özel kurum oluşturulmalıdır. Tanıtma Konseyi, ülke tanıtımını etkinliklerini programlamak, kuruluşlar arası eşgüdümü sağlayarak etkinliklere her kuruluşun katkı vermesini temin etmek, Başbakanlık Tanıtma Fonu'nun kullanılması konusunda bir program düzenlemek, kaynak

dağılımı yapmak gibi görevleri icra etmelidir. Tanıtma Koordinasyon Grubu'nun görevleri ise; Türkiye'yi yurt dışında tanıtmak; sanayi, ticaret ve kültür etkinlikleriyle yurt içinde uluslararası alanda toplantı, kongre ve fuar gibi etkinlikler düzenlemek, bunları duyurmak olacaktır. Bu iki kurum sayesinde yurt dışında imaj araştırması ve izlemesi yapılacağı için Türkiye'nin lobicilik faaliyetlerinde başarı seviyesi artacaktır.

8. Etnik milliyetçi ve memleketçi tutumunun yurt dışında da devam etmesi, kendi içlerinde ayrım oluşan Türklerin lobicilik faaliyetlerinde başarılı olmasına engelleyen en büyük etkendir. Bu ayrımın giderilmesi söz konusu faaliyetlerde başarıya ulaşılması için çok önemli bir aşamadır. Etnik milliyetçi ve memleketçi tutumun giderilmesi için ülkenin kendisine, bütün vatandaşları kapsayan, ümitlendiren büyük hedefler belirlemesi ve vatandaşlarını bu hedefler çevresinde birleştirmesiyle mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Akad, M. (1976). *Baskı gruplarının siyasal iktidarla ilişkileri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Akad, M. (1976). *Çoğulcu demokraside siyasal iktidar ve baskı grupları.* İstanbul: Z Yayınları.

Arı, T. (1997). *Amerika'da siyasal yapı, lobiler ve dış politika.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Arı, T. (2000*). Amerika'da siyasal yapı lobiler ve dış politika: Türk, Yunan, Ermeni, İsrail ve Arap lobilerinin ABD'nin dış politikasına etkileri.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Arı, T. (2009). *Amerika'da siyasal yapı lobiler ve dış politika.* Bursa: Mkm Yayınları.

Ay, H. (2003). *Baskı gruplarının gücü ve siyasal karar alma sürecine etkisi.* C.C. AKTAN, (Ed.), Yasal soygun. (185-229) İstanbul: Zaman Kitap.

Bal, İ.ve Çufalı, M. (Ed.). (2003). *Dünden Bugüne Türk Ermeni İlişkileri.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bayramoğlu, N. N. (1985). *Amerika Birleşik Devletleri'nde lobi faaliyetleri.* Ankara: Dış Politika Enstitüsü Yayınları.

Bektaş, A. (2000). *Kamuoyu, iletişim ve demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Budak, G. ve Budak, G. (1995). *Halkla ilişkiler (Davranışsal bir yaklaşım).* İstanbul: Beta A.Ş.

Daver, B. (1969). *Siyaset bilimine giriş*. Ankara: Doğan Yayınevi.

Farnel, F.J. (1994). *Lobicilik müdahale stratejileri ve teknikleri.* Paris: The Publishing Organisation.

Fendoğlu, H.T. (2003). *Türk-ABD ilişkileri bağlamında Ermeni sorunu.* İ. Bal, Mustafa Çufalı). *Dünden Bugüne Türk-Ermeni İlişkileri.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Güzeliş, İ. (1964). *İdarede baskı grupları.* İstanbul: Yeni Matbaa.

Haim, R. B. (2008). *İsrail hakkında gerçekler.* Kudüs: İsrail Enformasyon Merkezi.

Healy, R. & Thompson, M. (1979). *The Washington lobby*. Washington DC: Congressional Quarterly Inc.

Kantarcı, Ş. (2007). *ABD'de Ermeniler ve Ermeni lobisi.* Ankara: Agam Yayınları.

Kazancı, M. (2001). *Halkla ilişkiler, kurumsal ve uygulamaya ilişkin sorunlar.* Ankara: Savaş Yayınları.

Kodaman, B. (2005). *Ermeni macerası.* Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını.

Kuran, E. (2001). *Amiral Bristol raporu ve ABD'de Türk aleyhtarı Ermeni propagandasının tarihçesi.* H. C. Güzel, (Ed.), Osmanlıdan günümüze Ermeni sorunu. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

McFarland, A. S. (1993). *Müşterek dava, Amerika Birleşik Devletleri'nde kamu yararına lobicilik.* (Ruhi Can Tul, Çev.). Ankara: Dış Politika Enstitüsü Yayını.

Meynaud, J. (1975). *Politikada baskı grupları*.(S. Tiryakioğlu, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.

Mumcu, A. (1985). *Tarihsel gelişimiyle birlikte Osmanlı'da rüşvet.* İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Öcal, M. (2005). *Die Türkische außen und sicherheitspolitik nach dem ende des ost West Konflikts*: Schenefeld.

Öke, Mim K. (1995). *Uluslararası boyutlarıyla Anadolu-Kafkasya ekseninde Ermeni sorunu.* İstanbul: İz Yayıncılık.

Reinalter, H. (2011). *Masonluk.* (K. Özdoğan, Çev.). İstanbul: Kırmızı Kedi.

Selvi, H. (2003). *Amerika Birleşik Devletleri'nde Ermeni Faaliyetleri.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Şahım, T. (1994). *Siyasi katılım ve baskı grupları.* Ankara: Makro Ltd. Eğitim Yayınları.

Taşçıoğlu, Ö. L. (2009). *ABD'nin küreselleştirme politikaları, Ortadoğu'da Türkiye'ye biçilen rol.* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın.

Uras, E. (1987). *Tarihte Ermeniler ve Ermeni meselesi.* İstanbul: Belge Yayınları.

Uslu, N. (2000). *Türk-Amerikan ilişkileri.* Ankara: 21.Yüzyıl Yayınları.

Ürek, M. ve Doğan, N. (2011). *Lobicilik ve baskı grupları: Devlet, sivil toplum ve demokrasi.* İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Walt, S. M. & Mearsheimer, J.J. (2006). *The Israel lobby and US foreign policy.* Harvard University John F. Kennedy School of Government, Faculty Research Working Paper.

Wittenberg, E. & Wıttenberg, E. (1994). *How to win in Washington,* Blackwell publishers: Oxford, UK.

Yılmaz, T. (2001). *Türkiye-İsrail yakınlaşması.* Ankara: İmaj Yayınevi.

Zorack, J. L. (1990). *The lobbying handbook, professional lobbying and consulting center*. Washington, USA.

MAKALELER

Akdağ, E., Küçükşenel, S. ve Urhan, Ü.B. (2015). *Bir oyun teorisi örneği ile lobicilik.* İktisat ve Toplum, 51, 15-24.

An, Ö. F. (2013). *Türkiye'nin dış politikasına etkisi bakımından 2015'e doğru Ermeni lobisi*. Ermeni Araştırmaları, 45, 177-244.

Arı, T. (2005). *ABD'de lobiciliğin dış politikaya etkisi ve Türk lobisi. Avrasya Dosyası,* 118 (2), 6-29.

Aslan, S. (2009). *Siyasal iktidarı etkileme yöntemlerinden biri olarak lobicilik.* Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23, 113- 121.

Austen-Smith, D. (1993). *Information and Influence*: Lobbying for agendas and votes. American Journal of Political Science, 37 (3), 799-833.

Ayata, A. ve Ercan, M. (2007). *Soğuk savaş sonrası ortaya çıkan bölgesel sorunlar bağlamında Türkiye-ABD ilişkilerinin kazandığı yeni boyutlar*. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 15, 18-32.

Bayram, M. (2016). *Ermenistan dış politikasında reelpolitikle psikopolitiğin çatışması: Cumhurbaşkanlığı dönemleri bağlamında bir analiz.* Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED), 2 (3), 69-74.

Bennedsen, M. & Feldmann S. (2006). *International lobbying and political contributions.* Journal of Public Economics, 90 (4), 631-656.

Bölme, S. M. (2012). *Soğuk Savaş'ta NATO-ABD-Türkiye üçgeninde askeri üsler: Süreklilik ve değişim*. Uluslararası İlişkiler, 9 (34), 51-71.

Dilek, M. S. ve Yüksel, M. (2019). *Amerikan yönetim sistemi (kongre-başkan) dâhilinde sözde Ermeni soykırımın tanınmasına yönelik alınmış kararlar üzerine genel bir değerlendirme.* Bölgesel Araştırmalar Dergisi, 3 (2), 11-33.

Figueiredo, J. M. & Silverman, B. S. (2006). *Academic earmarks and the returns to lobbying*. Journal of Law and Economics. 49 (2), 597-625.

Fishman, B. (2008). *The Israel lobby.* A realistic assessment. Orbis, 159-180.

Göksu, T. ve Bilgiç, V. K. (2003). *Baskı grupları ve karar alma mekanizmasına etkileri.* Amme İdaresi Dergisi, 36 (2), 51-66.

Grant, A. (1992). *The American political process. Dartmouth Publishing Company*, USA: Vermont.

Güngör, E. (1959). *Türkiye'de yabancı kültürü II.* Türk Yurdu, 2, (1).

Hertzke, A. D. (1988). *Representing God in Washington:* The role of religious lobbies in the American policy. Knoxville, the university of Tennessee Press, 50 (3).

İsrail Enformasyon Merkezi (1997). *İsrail'in gerçekleri.* Kudüs: Hamakor Press.

Joons, K. (2011). *Lobbying in the new Europe*. Weinheim: Wiley.

Kantarcı, Ş. (2007). *Ermeni tasarısı ABD kongresi temsilciler meclisinde*. Türk Yurdu, 96, 236.

Kantarcı, Ş. (2014). *Amerika Birleşik Devletleri'nde Ermeniler ve Ermeni lobisi.* Yeni Türkiye, 60,2014.

Karakoç, E. (2003). *ABD'nin Filistin Politikası. Filistin: Çıkmazdan çözüme* içinde (Ahmet Davutoğlu vd.) İstanbul: Küre.

Kaymaz, İ. Ş. (2005). *Amerikan Devlet sistemi ve Türk imajı: Kıbrıs Barış Harekâtı ve silah ambargosu örneği,* Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, 20, 105–130.

Kırlar, S. (1999). *Yeni tür lobicilik biçimi kamuoyunun yüzünü menfaat gruplarına yoğunlaştırıyor*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 9, 211-221.

Kodaloğlu, A. (1994). *ABD'de lobi ve lobicilik.* Avrasya Dosyası, 1 (1).

Köşer-Akçapar, Ş. (2009). *Turkish highly skilled migration to the United States: New Findings and Policy Recommendations.* (MiReKoc Research Report). İstanbul: Koç University, Migration Research Program.

Laçiner, S. (2004) *Türkler ve Ermeniler. Bir Uluslararası İlişkiler Çalışması,* İstanbul: Kaknüs Yayınları, 247-248.

Martimort, D. & Semenov, A. (2008). *Ideological Uncertaint and Lobbying Competition.* Journal of Public Economics, 92, 456-481.

Özsoy, O. (1999). *Türkiye'nin ABD'deki tanıtımında lobi şirketlerinin kullanımı ve Türk lobiciliğinin karşılaştığı zorluklar,* Marmara İletişim Dergisi, 10 (10), 201 - 210.

Öztürk, A. (2007). *Amerikan Board'un Kuruluşu, teşkilatlanması ve Osmanlı Devleti'nde kurduğu misyonlar.* Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (2), 63-74.

Sezgin, M. (2002). *Lobicilik kavramı ve yöntemleri.* İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, 2 (12), 751-771.

Şimşir, B. N. (1984). *Ermeni propagandasının Amerika boyutu üzerine. Tarih Boyunca Türklerin Ermeni Toplumu İle İlişkileri Sempozyumu.* Erzurum: Erzurum Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.

Taşcıoğlu, Ö. L. (2019). *ABD'nin Türkiye Cumhuriyeti dönemindeki Ermeni politikaları.* Anka Strateji Dergisi, 11.

Taşkıran, C. (2003). *Ermeni Diasporası. Dünden bugüne Ermeni meselesi sempozyumu.* Konya: Selçuk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Ulutaş, U., Bölme, S. M., Demir G. N., Torlak, F. ve Ziya, S. (2012). *İsrail siyasetini anlama kılavuzu.* Ankara: SETA Yayınları.

Yanık, M. (2001). *Amerika'da baskı grupları.* Journal Of Qafqaz University: Bakü.

Yavuzer, H. (2009). *Amerika'daki Türkler ve kurmuş oldukları Türk dernekleri***.** Zeitschrift für die Welt der Türken, 1 (1).

Zetter, L. (2008). *Lobbying: The Art of political Persuasion. Hampshire:* Harriman House Ltd,

Ziya, H. E. (2012). *Türk Ceza Kanunu Değişiminde Kadın Aktivistler: Bir Lobicilik Hikâyesi.* Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 15 (1), 120 - 149.

İNTERNET KAYNAKLARI

Ak, M. (Haziran, 2003). *Lobicilik ve basınla ilişkilerde püf noktalar.* Stradigma.Com. Aylık strateji ve analiz e-dergisi. 7 Şubat 2020, http://www.stradigma.com.

Akbulut, D. (2007). *Lobicilik.* 20 Mart 2020, http://aapgtematik.blxogspot.com/2007/?m=0

Akbulut, D. (2016). *Lobicilik.* 20 Mart 2020, http://www.halklailiskiler.com.tr/LOBICILIK-1473250429..php

Akçam. T. (Kasım, 2000). *ABD Kongresi'ndeki soykırım tasarısı.* 20 Mart 2020, https://www.birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-139-kasim-2000/2331/abd-kongresi-ndeki-soykirim-tasarisi/2880.

Assembly of Turkish American Associations. 20 Mart 2020, http://www.ataa.org/reference/facts-ataa.html

Atun, A. (20 Nisan 2012). *Dünya siyasetinde lobicilik. İkinci Dünya Kıbrıs Türkleri Kongresi,* Girne/KKTC. 21 Ocak 2019, http://www.ataatun.org/dunya-siyasetinde-lobicilik.html

BBCNews, (6 Şubat 2019). *Hangi ülkede kaç Türk vatandaşı yaşıyor?* 20 Mart 2020, https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47134873

Berman Jewish Databank. (2018). *World Jewish Population.* 19 Mart 2020, https://www.jewishdatabank.org/content/upload/bjdb/2018-World_Jewish_Population_(AJYB,_DellaPergola)_DB_Final.pdf

BİK. (7 Şubat 2019). *Hangi ülkede kaç Türk vatandaşı yaşıyor?* 26 Nisan 2020 https://www.bik.gov.tr/hangi-ulkede-kac-turk-vatandasi-yasiyor/.

Dağlı, T. (2019). *Küresel medyada İsrail lobisi.* Kriter, 4 (36), 26 Nisan 2020, https://kriterdergi.com/dosya-israil-sorunu/kuresel-medyada-israil-lobisi.

Dış İşleri Bakanlığı. *Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları.* 21 Mart 2020, http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler.tr.mfa.

DW. (8 Mayıs 2008). *Yahudi lobisi ABD'de ne kadar etkili?* 13 Şubat 2020, https://www.dw.com/tr/yahudi-lobisi-abdde-ne-kadar-etkili/a-3323396.

Ermenihaber. (16 Mart 2018). *Hangi ülkede kaç Ermeni yaşıyor?* 14 Şubat 2020, https://www.ermenihaber.am/tr/news/2018/03/16/Hangi-%C3%BClkede-ka%C3%A7-Ermeni-ya%C5%9F%C4%B1yor/125317

Gürbüz, G. (2005). *Türkiye'nin ihmal ettiği lobicilik faaliyetleri ve içinde bulunduğumuz durum.* 09 Mayıs 2005, http://www.haberx.com

Haber7. (2013). *ABD'de İsrail-Arap lobileri savaşı.* 26 Şubat 2020, http://www.haber7.com/amerika/haber/975669-abdde-israil-arap-lobileri-savasi

Hürriyet, (25 Mart 2019). *İsrail lobisinin toplantısı Washington'da protestolarla başladı.* 26 Nisan 2020, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/israil-lobisinin-toplantisi-washingtonda-protestolarla-basladi-41160615

Israel Ministry Of Foreing Affairs (1996). *Prime Minister Netenyahu-Speech to US Congress.* 20.03.2020, https://mfa.gov.il/mfa/mfa-archive/1996/pages/pm%20netanyahu-%20speech%20to%20us%20congress-%20july%2010-%201996.aspx

Kantarcı, Ş. (Nisan 2007). *Ermeni tasarısı ABD Kongresi Temsilciler Meclisi'nde.* Türk Yurdu. 96,236. 14 Mart 2020, https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3600

Kaplan, E. (2006). *Baskı gruplarının etkinliğini belirleyen etkenler ve baskı yöntemleri.* 8 Şubat 2020, http://www.akademiktisat.net/calisma/kamu_yonetim/baski_grup_ekaplan.html.

Karakaş, M. (14 Şubat 2019). *Amerika'daki İsrail AIPAC.* 19 Mart 2020, https://dogruhaber.com.tr/haber/451252-amerikadaki-israil-aipac/

Kenasar, M. B. (13 Şubat 2019). *ABD siyasetinin gölge gücü: İsrail lobisi AIPAC.* 13 Şubat 2020, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-siyasetinin-golge-gucu-israil-lobisi-aipac/1391228

Kuroş, A. (06 Mayıs 2006). *Efsaneden gerçeğe ABD'deki Yahudi gücü.* (A. Dursunoğlu, Çev.) 13 Şubat 2020, http://ydh.com.tr/HD367_efsaneden-gercege-abddeki-yahudi-gucu.html

Milli Gazete. (12 Nisan 2018). *Dünyadaki Yahudi nüfusu açıklandı! Filistin'de Yahudi sayısı 7 katına çıktı.* 13 Şubat 2020,

https://www.milligazete.com.tr/haber/1530280/dunyadaki-yahudi-nufusu-aciklandi-filistinde-yahudi-sayisi-7-katina-cikti.

Opensecret (2018). *Pro-Israel: Money to congress.* 26 Nisan 2020, https://www.opensecrets.org/industries/summary.php?ind=Q05&cycle=2018.

Sputniknews. (Aralık 2015). *ABD'nin askeri yardımlarının yarısından fazlası iki ülkeye gidiyor.* 19 Mart 2020, https://tr.sputniknews.com/abd/201511121018968529-abd-asker-yardim/

Tarakçı, N. (2015). *İsrail'in nükleer silahları ne olacak?* Tasam. 19 Mart 2020, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/17488/israilin_nukleer_silahlari_ne_olacak.

Tesnim Haber Ajansı, (26 Mart 2009). *En etkin Siyonist konferans: AIPAC 2019 başladı.* 26 Nisan 2020, https://www.tasnimnews.com/tr/news/2019/03/26/1976332/en-etkin-siyonist-konferans-a%C4%B1pac-2019-ba%C5%9Flad%C4%B1.

Türkiye, (18 Şubat 2005). *Washington'da Türkiye Araştırmaları.* 26 Nisan 2020, https://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a236660.aspx.

Uzer, U. (30 Ekim 2019). *Amerika'daki Yahudi nüfusu İsrail'den fazla mı?* Şalom. 19 Mart 2020, http://www.salom.com.tr/koseyazisi-112319-amerikadaki_yahudi_nufusu_Israilden_fazla_mi_.html

Weir, A. (2017). Introduction to the Israel lobby. 7 Şubat 2020, http://www.ifamericansknew.org/us_ints/introlobby.html.

Worldometer, (2020). *United States population (LIVE).* 20 Mart 2020, https://www.worldometers.info/world-population/us-population/.

Yılmaz, T. (2012). *Türkiye'nin kullanamadığı stratejik güç: Lobicilik.* TASAM-Siyasal İletişim Enstitüsü. 21 Ocak 2019, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/1109/turkiyenin_kullanamadigi_stratejik_guc_lobicilik.

TEZLER

Duva, H. (2017). *Yahudi lobileri örneğinde lobilerin siyaset ve ticaretteki yeri.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Manisa Celâl Bâyar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İşeri, R. (2008). *Türkiye'de etnik terör: Asala ve PKK örneği,* Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Khalilov, F. (2008). *Amerika Birleşik Devletleri'nde Türk lobi çalışmaları.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılavuz, H. (2007). *Türk basınında Adana-Ermeni olayları.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Muratoğlu, A. R. (2016). *Amerika Birleşik Devletleri'nde kamu diplomasisi ve lobicilik: Yahudi lobisi örneği.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Umerova, Z. (2006). *Yahudi lobisinin ABD içindeki konumu ve Ortadoğu politikasındaki rolü.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, T. (1994). *Amerika Birleşik Devletleri'nde lobicilik ve silah ambargosu üzerinde Yunan lobisinin etkileri.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi.